

PRAVNA HRONIKA

Pravna hronika | Broj 9 | Godina 5 | Juni 2019. godine

IZLAZI DVA PUTA GODIŠNJE

Teme broja:

Novine u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava s osvrtom na regiju Zapadnog Balkana

Pregled aktuelnih odluka Suda Evropske unije

Standardi objavljivanja i izvještavanja o sudskoj praksi u državama zapadne Evrope

PRAVNA HRONIKA

IMPRESUM:

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA

Aida Trožić

UREDNIŠTVO

Biljana Braithwaite, Milan Tegeltija,
Aida Trožić, Marija Jovanović, Vera Bjelogrić

SARADNICI

Edin Čengić, Tomislav Čavić,
Ermina Dumanjić, Catharina Harby,
Emira Hodžić, Šeila Imamović-Brković,
Zlatan Kavazović, Tanja Miletić, Nuala Mole,
Sevima Sali-Terzić, Almir Tabaković,
Elma Veledar-Arifagić

DIZAJN

Kliker Dizajn - Marko Milićević

LEKTURA I KOREKTURA

Maja Andrić

IZDAVAČI

Visoko sudsko i tužilačko vijeće
Bosne i Hercegovine
The AIRE Centre

Izdavanje ovog časopisa finansira Vlada
Ujedinjenog Kraljevstva. Međutim, u njemu
izneseni stavovi ne odražavaju nužno politiku
Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

Poštovani čitaoci,

s posebnim zadovoljstvom vam predstavljamo deveti broj časopisa Pravna hronika.

U ovom broju možete naći standardne članke posvećene praksi Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i Vrhovnog suda Republike Srpske, te praksi Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Pregled prakse Suda Evropske Unije zauzima posebno mjesto u našem časopisu jer želimo naše čitaoce upoznati s novim odlukama Suda EU. Tako u ovom broju predstavljamo pet odluka od kojih posebno ističemo **presudu SEU-a u predmetu C-416/17** kojom je prvi put utvrđeno da je najviši sud jedne države protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka morao pokrenuti postupak postavljanja prethodnog pitanja u vezi s tumačenjem prava Unije kako bi otklonio rizik pogrešnog tumačenja prava Unije.

Nakon što smo u prethodnom broju Pravne hronike pisali o standardima objavljivanja i izvještavanja o sudskoj praksi, s akcentom na zemlje iz regije Zapadnog Balkana, u ovom broju se osvrćemo na zemlje zapadne Evrope i donosimo informacije o tome kako se objavljuju odluke sudova u Španiji, Austriji i Francuskoj i kakve baze su dostupne u tim zemljama. Inicijalna obuka sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj u 2019. godini i uvođenje sistema mentorstva te noviteti u edukaciji sudija i tužilaca u Federaciji BiH u drugoj polovini 2019. godine su teme posvećene razvoju početne i stručne obuke sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini.

Pored toga smo za vas pripremili i dva članka o praksi Evropskog suda za ljudska prava: prvi o opštim tendencijama rada Evropskog suda za ljudska prava, koji sadrži pregled povreda EKLJP-a u zemljama regije, te sažetke u predmetima relevantnim za zemlje jugoistočne Evrope: *M. protiv Hrvatske* (neadekvatna istraga o navodima o prisilnoj prostituciji), *Mazepa i drugi protiv Rusije* (neefikasna istraga ubistva novinara), *Vuković protiv Hrvatske* (oduzimanje vozila podnosioca predstavke i uticaj na njegova imovinska prava), *Milićević protiv Crne Gore* (nemogućnost zaštite podnosioca predstavke od napada od strane mentalno oboljele osobe), *Burlyta i drugi protiv Ukrajine* (postupanje vlasti prema Romima tokom i nakon progona) i *E.S. protiv Austrije* (ispitivanje je li krivična osuda za omalovažavanje religijskih učenja u skladu s pravima iz EKLJP-a), dok se drugi članak odnosi na pregled predmeta Evropskog suda za ljudska prava koji se odnose na BiH iz 2018. godine.

Časopis *Pravna hronika* je nastao u okviru projekta kojeg sprovodi AIRE Centar, a finansiran je od strane Ministarstva spoljnih poslova Ujedinjenog Kraljevstva s ciljem unapređenja kvaliteta pravosuđa i jačanja vladavine prava u Bosni i Hercegovini za evropske integracije. U ovom broju ističemo najznačajnije zaključke i preporuke Mišljenja o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, a koje je Evropska komisija objavila u maju 2019. godine i koje se odnose na pravosuđe u Bosni i Hercegovini.

Nadamo se da će vam i ovaj novi broj Pravne hronike biti zanimljiv i koristan, te vam želimo ugodno čitanje.

Redakcija *Pravne hronike*

Koncept

Časopis *Pravna hronika* je osmišljen u cilju podizanja svijesti o razvoju sudske prakse i ljudskim pravima, a namijenjen je sudijama, tužiocima, advokatima i ostalim pravnim stručnjacima širom zemlje. Pravnici u BiH se putem ovog časopisa mogu upoznati s novinama u zakonodavstvu i relevantnoj praksi domaćih sudova, kako na državnom, tako i na nivou entiteta.

Pravna hronika, pored toga, sadrži pregled ključnih novina u praksi ESLJP-a i Suda Evropske unije relevantnih za BiH. Časopis se usredsređuje na kretanja u zakonodavstvu i na praksu domaćih sudova i ESLJP-a, kao i na praksu Suda EU relevantnu za BiH, te nastoji čitaoce upoznati s najnovijim i najznačajnijim novinama u ovoj oblasti.

Izdavanje ovog časopisa ima za cilj i unapređenje primjene EKLJP-a u BiH, te doprinos rješavanju konkretnih problema utvrđenih u dijelovima Izvještaja o napretku u kojima se Evropska komisija bavi reformama pravosuđa i vladavinom prava.

Časopis također služi kao produžetak redovne obuke koju provode nadležne institucije. *Pravna hronika* je osmišljena kao pravni informativni časopis koji uređuju pravni eksperti Bosne i Hercegovine. Eksperti Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH i AIRE Centra pružaju aktivnu podršku razvoju ovog časopisa.

U cilju osiguravanja samoodrživosti časopisa autori članaka su pravni savjetnici Ustavnog suda BiH, Suda BiH, Vrhovnog suda Federacije BiH, Vrhovnog suda Republike Srpske, te Apelacionog suda Brčko distrikta BiH. Povremeni saradnici časopisa su i drugi pravni stručnjaci i profesori prava. Angažman domaćih stručnjaka je od presudnog značaja za samoodrživost ovog časopisa jer on prije svega ima za cilj da bude u službi potrebe za kontinuiranom edukacijom pravnika iz Bosne i Hercegovine.

Pravna hronika se objavljuje dva puta godišnje.

Sadržaj

Predgovor.....	3
Koncept	4
Novine u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava s osvrtnom na regiju Zapadnog Balkana	6
Presude Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Bosnu i Hercegovinu u 2018. godini.....	21
Novine u jurisprudenciji Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.....	24
Novine u jurisprudenciji Suda Bosne i Hercegovine.....	29
Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine.....	35
Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Republike Srpske	43
Novine u jurisprudenciji Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine	50
Pregled aktualnih odluka Suda Evropske unije za drugu polovicu 2018.....	56
Standardi objavljivanja i izvještavanja o sudskoj praksi, s akcentom na zemlje zapadne Evrope	64
Noviteti u edukaciji sudija i tužilaca u Federaciji BiH u drugoj polovini 2019. godine	71
Inicijalna obuka sudija i javnih tužilaca u RS u 2019. godini i uvođenje sistema mentorstva.....	73
Preporuke i zaključci iz mišljenja Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji u odnosu na vladavinu prava i osnovna prava	78
Lista korištenih skraćenica	82

Novine u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava s osvrtom na regiju Zapadnog Balkana

Pripremio AIRE Centar

Uvod

Ovaj prilog sadrži neke od najznačajnijih odluka koje je Evropski sud za ljudska prava (Sud ili ESLjP) donio u 2018. godini, kao i pregled novosti u tumačenju i primjeni Evropske konvencije o ljudskim pravima (Konvencija ili EKLjP) u vezi s pitanjima od važnosti za Bosnu i Hercegovinu (BiH).

Prvi dio se tiče općenito broja predstavki koje je ESLjP zaprimio i kretanja i statistici u odnosu na presude koje je ESLjP donio u 2018. godini. Drugi dio sadrži prikaz broja predstavki koje je ESLjP zaprimio iz ovog regiona, te podatke o tome koja pitanja i povrede prava one pretežno pokreću. Konačno, treći dio sadrži pregled odabranih presuda od važnosti za praksu sudova u BiH.

1. ESLjP u 2018. godini

Na kraju 2018. godine pred Sudom je bilo 56.000 predstavki, u odnosu na 80.000 na kraju 2017. godine. Jedan od razloga za ovaj značajan pad u broju predstavki pred Sudom je brisanje s liste velikog broja predmeta koji su uslijedili nakon slučaja *Burmych i drugi protiv Ukrajine*.^[1] Ovo su bili „klon“ slučajevi, s obzirom na to da su se odnosili na identična pitanja u vezi s neprovođenjem pravosnažnih presuda u Ukrajini kao i na pitanja koja su već ispitana u jednoj ranijoj pilot presudi.^[2] Procedura pilot presude ESLjP-a uspješno se koristi već duži niz godina kada se radi o pritužbama velikih razmjera koje otkrivaju strukturne i sistemske probleme. Jednom kada se u pilot presudi utvrde principi, država mora donijeti zakone ili poduzeti neophodne mjere pod nadzorom Vijeća ministara.

Iako je u slučaju *Burmych i drugi* ESLjP našao da pilot presuda nije pravilno izvršena, Veliko vijeće je zauzelo stav da bi interesi sadašnjih ili budućih žrtava sistemskog problema o kojima je riječ bili bolje zaštićeni u kontekstu izvršenja prvobitne pilot presude. Stoga je odlučio da izbriše s liste preko 12.000 neriješenih predmeta koji su Komitetu ministara proslijeđeni na razmatranje u kontekstu postojećeg postupka izvršenja.

Dalje, ESLjP je zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih lijekova odbacio preko 27.000 predstavki koje se nalaze u direktnoj vezi s mjerama poduzetim nakon pokušaja državnog udara u Turskoj, kao i 6.000 predmeta koji se tiču prenatrpanosti zatvora u Mađarskoj. Ovdje je ESLjP primijetio da je novi zakon koji je uveo pravne lijekove stupio na snagu nakon ranije pilot presude u kojoj je ESLjP bio utvrdio postojanje općeg problema u funkcionisanju mađarskog zatvorskeg sistema. Podnošenje predstavki prije iscrpljivanja novih pravnih lijekova se smatralo preuranjenim.

Skoro 72% neriješenih predmeta pred ESLjP-om u 2018. godini odnose se na šest država: Rusija, Rumunija, Ukrajina, Turska, Italija i Azerbejdžan. Godišnji izvještaj ESLjP-a iz 2018. godine ukazuje

[1] *Burmych i drugi protiv Ukrajine*, presuda od 12. oktobra 2017.

[2] *Yuriy Nikolayevich Ivanov protiv Ukrajine*, presuda od 15. oktobra 2009.

na to da masovni priliv predstavki protiv Rusije svjedoči o povjerenju koje su ruski državljani dali evropskim mehanizmima zaštite ljudskih prava, naglašavajući važnost koju im pridaju.^[3]

U 2018. godini ESLjP je donio 1.014 presuda u poređenju s 1.068 u prethodnoj, 2017. godini. Broj od 1.014 presuda se odnosi na 2.738 pojedinačne predstavke, od kojih su mnoge spojene.

Veliko vijeće je donijelo 14 presuda i jednu odluku, te imalo 21 neriješen predmet na kraju godine. Vijeća su donijela 463 presude u toku 2018. u vezi sa 712 predstavki, a odbori su donijeli 537 presude u vezi s 2.000 predstavki. Dalje, sudije pojedinci su proglasili 33.200 predstavki nedopuštenim ili su ih izbrisali s liste predmeta.

U poređenju s 2017. godinom došlo je do pada od 15% u broju predmeta pred vijećima, koja razmatraju složenija pitanja u odnosu na ona dodijeljena odborima. Kao posljedica toga, broj predmeta dodijeljenih odborima se povećao za 14%. Na kraju, broj predmeta dodijeljenih sudijama pojedincima predstavlja povećanje od 10%.

U praksi, većina predstavki pred ESLjP-om bude riješena odlukom. Približno 200 predstavki su proglašene nedopuštenim ili su brisane s liste predmeta od strane vijeća, a otprilike 6.650 od strane odbora. Pored toga, sudije pojedinci su proglasili ili brisali s liste približno 33.200 predstavki u usporedbi sa 66.150 u 2017. godini.

Broj predstavki o kojima je odlučeno presudom smanjen je za 82% u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu, s 2.738 predstavki o kojima je odlučeno presudama u 2018. godini. Broj odluka o nedopuštenosti također je značajno opao, za 43%, s otprilike 70.000 u 2017. na približno 40.000 u 2018. godini. Ovaj trend je u suprotnosti s onim iz 2017. godini, u kojoj je došlo do značajnog povećanja broja riješenih predstavki u odnosu na 36.579 odluka o dopuštenosti u 2016. Uprkos tome, broj neriješenih predmeta je ipak opao u 2018. zbog brisanja gore navedenih predmeta.

Gledajući kako ESLjP postupa kako bi osigurao da se slučajevi rješavaju efikasno, sada se u potpunosti koriste prednosti mogućnosti koje su dostupne u skladu s Protokolom br. 14 uz EKLjP. Protokol br. 14 je stupio na snagu 1. juna 2010. i predstavlja sastavni dio tekućeg procesa reforme metode rada ESLjP-a, s ciljem da se dozvoli veći fokus na slučajeve koji pokreću pitanja ljudskih prava, što sudsko odlučivanje čini efikasnijim. Među brojnim reformama koje je ESLjP proveo pod Protokolom br. 14 veliki uticaj ima „prioritetna politika“ koja uzima u obzir značaj i hitnost navodnih kršenja u određivanju redoslijeda odlučivanja u predmetima. Otprilike 20.600 slučajeva su imali status prioriteta u 2018. godini. Mnogi od ovih takozvanih prioriteta su u suštini slučajevi koji se ponavljaju, s obzirom da se odnose na pojedinačne žalbe zbog pitanja kao što su prenatrpanost zatvora. Međutim, s obzirom da pokreću pitanja pod članom 3 EKLjP-a, ovi slučajevi imaju prioritet.

ESLjP je također bio uključen u događaje, forume i konferencije s ciljem jačanja mreže razmjene informacija i procedura.^[4]

- U julu 2018. delegacija ESLjP-a je otišla u San Jose povodom 40. godišnjice stupanja na snagu Američke konvencije o ljudskim pravima i stvaranja Interameričkog suda za ljudska prava. Takozvana San Jose deklaracija je potpisana tom prilikom, čime je uspostavljen stalni forum za dijalog između tri regionalna suda, Interameričkog suda za ljudska prava, Afričkog suda za ljudska prava i prava naroda i Evropskog suda za ljudska prava.

[3] Godišnji izvještaj za 2018. Evropskog suda za ljudska prava, Vijeće Evrope, str. 7.

[4] Više o aktivnostima Evropskog suda za ljudska prava: vidjeti Godišnji izvještaj za 2018.

- Konferencija na visokom nivou održana u Kopenhagenu 12. i 13. aprila 2018. godine donijela je Kopenhašku deklaraciju, koja priznaje rad koji je ESLJP obavio racionalizacijom svojih radnih metoda i koja pozdravlja napore ESLJP-a u povećanju jasnoće i dosljednosti svojih presuda.

ESLJP se ove godine bavio nekim novim, aktuelnim i važnim pitanjima – od kojih je nekoliko primjera niže u tekstu:

- Važan napredak u proceduri ESLJP-a napravljen je stupanjem na snagu Protokola br. 16 uz EKLJP dana 1. avgusta 2018. godine. Protokol br. 16 dozvoljava najvišim sudovima država ugovornica da upute zahtjev ESLJP-u kojim traže da on da savjetodavno mišljenje o načelnim pitanjima koja se odnose na tumačenje ili primjenu EKLJP-a. Protokol je stupio na snagu samo u odnosu na deset država koje su ga ratifikovale.^[5]
- Iako uveden 2010. godine, prvi put je tek krajem 2017. godine pokrenut postupak zbog neizvršenja u skladu s članom 46 stav 4 EKLJP-a. Ovo omogućava Komitetu ministara, koji je prema EKLJP-u odgovoran za nadgledanje izvršenja presuda ESLJP-a, da upute pitanje ESLJP-u o tome da li je neka država ugovornica namjerno odbila da postupi u skladu s konačnom presudom ESLJP-a. Iako je prva upotreba člana 46 stav 4 bila u decembru 2017. godine, kada je Komitet ministara pokrenuo postupak protiv Azerbejdžana zbog upornog odbijanja vlasti da osigura bezuslovno puštanje na slobodu političara iz opozicije^[6], pitanje će razmatrati Veliko vijeće s potencijalom da ovo pokrene nove izazove za ESLJP u bliskoj budućnosti.

2. Zajedničke povrede EKLJP-a na Zapadnom Balkanu

Do 31. decembra 2018. godine od 56.000 predstavki koje su bile pred ESLJP-om, 4.202 predstavke su bile protiv država u regiji. Radilo se o 572 predstavke protiv Albanije, 848 protiv Bosne i Hercegovine, 531 protiv Hrvatske, 339 protiv Sjeverne Makedonije, 119 protiv Crne Gore i 1.793 protiv Srbije.

ESLJP je do 31. decembra 2018. donio 79 presuda u odnosu na Albaniju, 62 u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, 400 u odnosu na Hrvatsku, 108 u odnosu na Sjevernu Makedoniju, 50 u odnosu na Crnu Goru i 192 u odnosu na Srbiju.

Ovaj dio će ukratko predstaviti neka od glavnih pravnih načela koja je ESLJP ustanovio u odnosu na pritužbe koje se najčešće pojavljuju u regiji. U 2018. godini to su bile:

Član 1 Protokola br. 1, Zaštita imovine: ESLJP je istakao da će miješanje u imovinu, bilo da se radi o eksproprijaciji ili kontroli korištenja, generalno biti opravdano ukoliko se poštuje uslov zakonitosti i ukoliko se može smatrati da teži opštem ili javnom interesu. Uslov proporcionalnosti i potreba da se uspostavi pravična ravnoteža između interesa zajednice i zaštite interesa pojedinca mora se uzeti u obzir u ispitivanju odnosa između upotrijebljenih sredstava i ciljeva koji se žele ostvariti. Postoji sistemski problem u regiji koji uključuje povrat prijeratnih stanova, na primjer, i propust regionalnih vlada da osiguraju dugovanja prema podnosiocima predstavki. Vidi npr. *Vuković protiv Hrvatske*^[7], *Rimokatolička Vrhbosanska nadbiskupija protiv BiH*^[8], *Sharxhi i drugi protiv Albanije*^[9], *Euromak*

[5] Albanija, Armenija, Estonija, Finska, Francuska, Gruzija, Litvanija, San Marino, Slovenija i Ukrajina. Dana 10. aprila 2019. Veliko vijeće je usvojilo prvo Savjetodavno mišljenje u okviru Protokola br. 16 na zahtjev Francuskog kasacionog suda, u vezi s priznavanjem pravnog odnosa roditelj-dijete između djeteta koje je rođeno putem gestacijskog surogatnog aranžmana u inostranstvu i žene koja je namijenjena kao majka.

[6] *Ilgar Mammadov protiv Azerbejdžana*, presuda od 13. oktobra 2014.

[7] *Vuković protiv Hrvatske*, presuda od 15. novembra 2018.

[8] *Rimokatolička Vrhbosanska nadbiskupija protiv BiH*, presuda od 5. juna 2018.

[9] *Sharxhi i drugi protiv Albanije*, presuda od 11. januara 2018.

Metal DOO protiv Makedonije^[10], *Iseni protiv Srbije*^[11].

Član 6, Pravo na pravično suđenje: Konkretno, podnosioci predstavke su se žalili zbog dužine postupka na domaćem nivou, pravičnost suđenja i neizvršenje domaćih presuda. Općenito, ESLJP je nastavio da utvrđuje osnovne principe koje se odnose na član 6. Kontinuirano je utvrđivano da se postupak mora provesti u razumnom roku, sva lica optužena za krivično djelo moraju biti u mogućnosti da ospore navode protiv njih i da ispitaju svjedoke i sve osobe moraju imati pristup sudu. Vidi npr. *Hysi protiv Albanije*^[12], *Zubac protiv Hrvatske*^[13], *Brajović i drugi protiv Crne Gore*^[14], *Asani protiv Makedonije*^[15], *Hrustić i drugi protiv Srbije*^[16].

Član 8, Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života: Sud je istakao brojna načela u vezi s proceduralnim obavezama država prema članu 8. Utvrđeno je da nedostatak dovoljnih mjera od strane vlasti i način na koji su mehanizmi krivičnog prava primijenjeni neispravni do te mjere da predstavljaju kršenje proceduralnih obaveza države u skladu s članom 8 Konvencije. Vidi npr. *Vojnović protiv Hrvatske*^[17], *Milićević protiv Crne Gore*^[18].

Član 3, Zabrana mučenja i nehumanog i ponižavajućeg postupanja: Sud je ispitao slučajeve u vezi s proceduralnim aspektom člana 3. Pitanja su se odnosila na propust države da provede efikasne istrage o navodima o zlostavljanju. Vidi npr. *Pihoni protiv Albanije*^[19], *Štitić protiv Hrvatske*^[20], *Selami i drugi protiv Makedonije*^[21].

3. Pregled odabranih presuda

Kao što se vidi gore u tekstu, mnogi slučajevi od značaja za regiju i dalje uključuju pitanja obuhvaćena članom 6, Pravo na pravično suđenje, posebno dužina postupka na domaćem nivou i neizvršenje domaćih presuda, te pitanja obuhvaćena članom 1 Protokola br. 1 koja se odnose na miješanje u imovinu, bilo da se radi o eksproprijaciji ili kontroli korištenja, kao i oblike.

Međutim, u 2018. godini Evropski sud za ljudska prava je također razmatrao niz drugih pitanja od interesa za sudije i praktičare u regiji. Sljedeći odjeljak prikazuje šest takvih odabranih slučajeva koji se odnose na neka od najnovijih i aktuelnih pitanja koja su od značaja za praksu sudova u BiH.

Odabrani slučajevi sadrže sažetke činjenica i odluka ESLJP-a kao i stručni komentar: *S.M. protiv Hrvatske* (neadekvatna istraga o navodima o prisilnoj prostituciji), *Mazepa i drugi protiv Rusije* (neefikasna istraga ubistva novinara), *Vuković protiv Hrvatske* (oduzimanje vozila podnosioca predstavke i uticaj na njegova imovinska prava), *Milićević protiv Crne Gore* (nemogućnost zaštite podnosioca predstavke od napada od strane mentalno oboljele osobe), *Burlyta i drugi protiv Ukrajine*

[10] *Euromak Metal DOO protiv Makedonije*, presuda od 14. juna 2018.

[11] *Iseni protiv Srbije*, presuda od 9. oktobra 2018.

[12] *Hysi protiv Albanije*, presuda od 22. maja 2018.

[13] *Zubac protiv Hrvatske*, presuda Velikog vijeća od 5. aprila 2018.

[14] *Brajović i drugi protiv Crne Gore*, presuda od 30. januara 2018.

[15] *Asani protiv Makedonije*, presuda od 1. februara 2018.

[16] *Hrustić i drugi protiv Srbije*, presuda od 9. januara 2018.

[17] *Vojnović protiv Hrvatske*, presuda od 4. oktobra 2018.

[18] *Milićević protiv Crne Gore*, presuda od 6. novembra 2018.

[19] *Pihoni protiv Albanije*, presuda od 13. februara 2018.

[20] *Štitić protiv Hrvatske*, presuda od 6. septembra 2018.

[21] *Selami i drugi protiv Makedonije*, presuda od 1. marta 2018.

(postupanje vlasti prema Romima tokom i nakon progona), i *E.S. protiv Austrije* (ispitivanje da li je krivična osuda za omalovažavanje religijskih učenja u skladu s pravima iz EKLP-a).

PRESUDA U SLUČAJU S.M. protiv HRVATSKE^[22]

(predstavka br. 60561/14)

19. juli 2018.

Činjenice i odluka

Dana 27. septembra 2012. godine podnositeljica predstavke S.M., državljanka Hrvatske, podnijela je prijavu policiji protiv T.M., bivšeg policajca, navodeći da ju je u vremenskom periodu od ljeta 2011. do septembra iste godine prisiljavao na prostituciju koristeći fizički i psihološki pritisak. Podnositeljica predstavke je istakla kako je obećao da će joj naći posao konobarice, ali je umjesto toga počeo od nje zahtijevati da, u stanu koji su zajedno koristili, pruža seksualne usluge drugim muškarcima, koristeći fizičke i psihološke prijetnje kako bi udovoljila zahtjevima. U septembru 2011. godine podnositeljica predstavke je pobjegla iz stana koji je dijelila sa T.M. i otišla da živi kod prijateljice, M.I. Podnositeljica predstavke je ispričala M.I., majci M.I. i dečku M.I. kako je iskoristila priliku da pobjegne od T.M. dok ovaj nije bio u stanu.

Dana 6. novembra 2012. godine državni odvjetnik je optužio T.M. za prisiljavanje druge osobe na prostituciju, kao teško krivično djelo organizovanja prostitucije. Dana 21. decembra 2012. godine podnositeljici predstavke je službeno dat status žrtve trgovine ljudima. Dana 15. februara 2013. godine domaći sud je oslobodio T.M koji je negirao navode podnositeljice predstavke, tvrdeći da je nikad nije prisilio na prostituciju, a da je ona započela s prostitucijom kako bi vratila dugove i zaradila nešto novca. Iako je domaći sud utvrdio da je T.M organizovao prostitucijski krug, nije mogao utvrditi da je on i prinudio podnositeljicu predstavke na prostituciju. S obzirom da je optužen za teško krivično djelo, nije mogao biti osuđen po osnovnoj optužbi za organizovanje prostitucije. Zagrebački krivični sud i Ustavni sud u Hrvatskoj utvrdili su da je iskaz podnositeljice predstavke nedosljedan i nepouzdan i stoga su zaključili da tužilaštvo nije pružilo dovoljno dokaza za osudu, te da je podnositeljica predstavke dobrovoljno pružala seksualne usluge. Žalba državnog odvjetnika je odbijena u januaru 2014. godine, a ustavna tužba je proglašena neprihvatljivom u junu iste godine.

Podnositeljica predstavke se žalila Evropskom sudu za ljudska prava iz razloga što je neadekvatnost domaćeg zakonskog okvira i proceduralnog postupanja domaćih vlasti na njene navode protiv T.M. prekršila njena prava. Posebno je navela da domaća vlast nije razjasnila sve okolnosti slučaja, da joj nije osigurala adekvatno učešće u postupku i nije pravilno kvalifikovala krivično djelo.

Sud je razmatrao pritužbu prema članu 4 navodeći da trgovina ljudima sama po sebi, kao i iskorištavanje prostitucije, potpada pod opseg ovih odredbi. Sud je ovom prilikom bio zadovoljan činjenicom da je u vrijeme navodnog krivičnog djela u Hrvatskoj postojao odgovarajući okvir za njegovo ispitivanje u kontekstu trgovine ljudima, prisilne prostitucije i eksploatacije prostitucije. Sud je također prihvatio da je podnositeljici predstavke pružena podrška i pomoć od strane Vlade. To se odnosilo na priznavanje njenog statusa žrtve trgovine ljudima i besplatnu pravnu pomoć koju je dobila kroz programe koje finansira država i koje podržavaju države. Sud je stoga zaključio da nije došlo do kršenja obaveze države da osigura adekvatan pravni okvir.

Međutim, Sud je primijetio da vlasti nisu razgovarale s ključnim svjedocima, uključujući klijente podnositeljice predstavke i druge pojedince koji su mogli svjedočiti o pravoj prirodi njenog odnosa

[22] Ova presuda je upućena Velikom vijeću i čeka se njihova presuda.

s optuženim, niti su učinili ozbiljan pokušaj da istraže njene tvrdnje o prijetnjama i finansijskoj ovisnosti o njemu.

Na kraju, oni nisu procijenili mogući uticaj psihološke traume na njenu sposobnost da jasno i dosljedno poveže okolnosti iskorištavanja, jednostavno odbacujući njen iskaz kao nepouzdan. Odlučujući o tome da li je podnositeljica predstavke dobrovoljno pružala seksualne usluge, domaći sudovi su grubo ignorisali međunarodno pravo u oblasti trgovine ljudima. Sud je smatrao da u ovom slučaju hrvatske vlasti nisu ispunile svoje proceduralne obaveze iz člana 4, te da je stoga došlo do povrede člana 4.

Sud je podnositeljici predstavke dosudio 5.000 eura na ime nematerijalne štete, a u pogledu troškova i izdataka nije dosudio naknadu pošto je podnositeljicu predstavke zastupao advokat kojeg je obezbijedila nevladina organizacija koju finansira država.

Komentar

Ova presuda predstavlja zanimljiv iskorak u sudskoj praksi Suda u vezi s trgovinom ljudima i zaštitom koja se dodjeljuje žrtvama ovog oblika modernog ropstva. U slučaju S.M. krivično djelo trgovine ljudima se dogodilo unutar granica zemlje državljanstva podnositeljice predstavke, pružajući Sudu mogućnost da jasno istakne da za pokretanje zaštite iz člana 4 „nije važno da je podnositeljica predstavke zapravo državljanin tužene države i da nije bilo međunarodnog elementa”. Sud je potvrdio da su bitni dijelovi sredstva, radnja i svrha, dok se međunarodni element treba smatrati preduvjetom koji nije od fundamentalnog značaja. Ovo je ključno u kontekstu trenutnog migracionog priliva kroz rutu Zapadnog Balkana, koji se sastoji od pojedinaca kojima prijeti krijumčarenje i/ili trgovina ljudima i/ili kojima je potrebna međunarodna zaštita. Sud je pojasnio razliku između trgovine ljudima, krijumčarenja ljudi i traženja međunarodne zaštite: oba potonja zahtijevaju međunarodni aspekt u obliku međunarodnog graničnog prijelaza i često se miješaju s trgovinom ljudima.

Sud je otišao dalje od prilično ograničene definicije koju nudi Protokol iz Palerma, koji razmatra samo trgovinu ljudima u njenoj transnacionalnoj prirodi i u odnosu na organizovani kriminal. Iako se koncept prostitucije ranije koristio isključivo u kontekstu svrhe iskorištavanja, ovdje je Sud otišao dalje od tumačenja člana 4 strogo vezanog za pitanje trgovine ljudima i po prvi put pod njegovu zaštitu podveo iskorištavanje same prostitucije.

Prilikom razmatranja proceduralne obaveze države da provede djelotvornu istragu Sud je naveo da su nacionalni organi dužni pažljivo ispitati pojedinosti slučaja prema članu 4, kako pravni okvir koji se primjenjuje za sprječavanje ovih zločina ne bi ostao neefikasan.

Napominjemo da je u vrijeme izdavanja ovog broj „Pravne hronike“ slučaj *S.M. protiv Hrvatske* upućen Velikom vijeću te se čeka presuda.

PRESUDA U SLUČAJU MAZEPA I DRUGI protiv RUSIJE

(predstavka br. 15086/07)

17. juli 2018.

Činjenice i odluka

Svi podnosioci predstavke su srodnici Anne Politkovskaye, ruske istražiteljske novinarke, koja je bila poznata kao istaknuti kritičar predsjednika Putina kao i prikrivanja navodnih kršenja ljudskih prava. Dana 7. oktobra 2006. godine usmrćena je pucnjem iz vatrenog oružja u svom stanu u Moskvi.

Istog dana je pokrenuta krivična istraga. Do avgusta 2007. godine četiri osumnjičena, D.M, I.M, S.K.h i P.R uhapšena su na osnovu izjave policijskog službenika D.P.

U junu 2008. godine spisi predmeta osumnjičenih prebačeni su na Moskovski okružni vojni sud na suđenje, uprkos tome što su podnosioci predstavke tvrdili da je istraga bila nepotpuna. Sva četiri optužena su proglašena nevinim. Tužilaštvo se žalilo protiv kasnije oslobađajuće presude, a dana 25. juna 2009. godine Vrhovni sud Rusije je ukinuo presudu Okružnog suda i vratio predmet na ponovno suđenje. Podnosioci predstavke su tražili da se slučaj dalje istraži, ali je Okružni sud njihov prijedlog odbio. Žalili su se Vrhovnom sudu koji je to dozvolio. Predmet je vraćen tužilaštvu na daljnju istragu. Tokom naknadne istrage, identificiran je novi osumnjičeni. U maju 2014. godine porota je donijela presudu kojom su osuđeni svi optuženi. Dana 9. juna Gradski sud je donio presudu kojom je zaključeno da je neidentifikovana osoba koja je izvršila krivično djelo to učinila iz razloga što je „bila nezadovoljna publikacijama Anne Politkovskaye u listu *Novaya Gazeta* u vezi s kršenjem ljudskih prava, pronevjerom državne imovine i zloupotrebom javnih ovlaštenja od strane državnih službenika.“

Oslanjajući se na član 2 (Pravo na život) Evropske konvencije o ljudskim pravima, podnosioci predstavke su se žalili Evropskom sudu za ljudska prava da je istraga o ubistvu Ane Politkovske bila neefikasna pošto nisu otkriveni oni koji su izvršili i finansirali zločin.

Sud je utvrdio da u pogledu adekvatnosti, ažurnosti i razumne hitnosti istraga o ubistvu Anne Politkovskaye nije bila djelotvorna u skladu s proceduralnim dijelom člana 2. Sud je smatrao da u slučaju naručenog ubistva mora biti provedena djelotvorna istraga i mora se učiniti ozbiljan napor u cilju identifikacije osobe ili osoba koje su naručile ubistvo. Ruska vlada u ovom slučaju nije pružila Sudu nijedan dokument istrage o otkrivanju onih koji su izvršili krivično djelo, niti je pokušala da objasni ovaj propust. Činjenica da je postojala samo jedna linija istrage o identitetu osobe koja je izvršila ubistvo smatrala se suprotnom tvrdnjama Vlade da je istraga zasnovana na pristupu „više teorija“. Stoga, došlo je do povrede člana 2 u njegovom proceduralnom dijelu.

Sud je podnosiocima predstavke dosudio iznos od 20.000 eura na ime nematerijalne štete, ali nije isplaćena naknada na ime troškova niti izdataka jer podnosioci predstavke nisu podnijeli dokumente kojima potkrijepljuju svoj zahtjev.

Komentar

Naručivanje osobe da vatrenim oružjem izvrši ubistvo onih koji predstavljaju prijetnju aktivnostima organizovanog kriminala – bez obzira da li je država umiješana ili ne – odavno je česta praksa. U nekim slučajevima, država je sama provodila istrage o smrti. Suđenje onima koji su fizički izvršavali ubistva predstavlja samo vrh ledenog brijega. Rodbina pokojnika je u ovom predmetu tvrdila da obaveza države prema članu 2 nije ispunjena jer nije provedena nikakva djelotvorna ili odgovarajuća istraga kako bi se utvrdilo ko je stajao iza ubistva, odnosno ko je naručio ubicu koji je na kraju okončao život pokojnika.

Na samom početku postupka pred Sudom odbačeni su neki aspekti predstavke, uključujući one koji se odnose na pozitivnu obavezu zaštite života i materijalnu obavezu da se suzdrže od oduzimanja istog. Samo pitanja u vezi s proceduralnim obavezama iz člana 2 su dostavljena na izjašnjenje.

Saglasno je bilo mišljenje sudija Jäderblom (Švedska) i Keller (Švajcarska). Međutim, ovo mišljenje iznosi obrazloženje šta bi predstavljalo nezavisnu istragu i koje elementi bi trebalo da budu prisutni da bi se zadovoljio parametar efikasne istrage. U tom cilju, sudije Jäderblom i Keller su oštro

kritikovali ono što su smatrali nedostatkom nezavisnosti u istrazi, uključujući i očigledno učešće države u različitim aspektima događaja. S druge strane, sudije Dedov (Ruska Federacija) i Polackova (Slovačka) nisu smatrali da ruska istraga nije uspjela ispuniti zahtjeve djelotvornosti.

PRESUDA U SLUČAJU VUKOVIĆ protiv HRVATSKE

(predstavka br. 47880/14)

15. novembar 2018.

Činjenice i odluka

U julu 2000. policija je privremeno oduzela vozilo podnosioca predstavke zbog sumnje da je ukradeno. Istog mjeseca, policija je potvrdila da je identifikacioni broj vozila autentičan, ali kako su registarske tablice bile kanadske, zatražili su od kanadskog ureda Interpola da provjeri da li je vozilo tamo traženo od strane policije. Upućen je zahtjev za ubrzavanje procesa, ali nije bilo odgovora kanadskog ureda Interpola. U maju 2002. godine Državno odvjetništvo u Zagrebu vratilo je automobil podnosiocu predstavke.

U julu 2003. godine podnosilac predstavke je pokrenuo parnični postupak tražeći naknadu štete zbog stanja propadanja u kojem mu je vozilo vraćeno uslijed nepravilnog skladištenja i zbog smanjenja vrijednosti za dvije godine tokom kojih ga je držala policija. Općinski sud u Zagrebu je odbio tužbu podnosioca predstavke koju je potvrdio Županijski sud u Zagrebu u junu 2009. godine. Utvrđeno je da je zapljena automobila bila zakonita i da stoga država ne može biti odgovorna za štetu. Podnosilac predstavke je uložio vanredni pravni lijek Vrhovnom sudu i istovremeno žalbu Ustavnom sudu. Oba pravna lijeka su su odbačena.

Podnosilac predstavke se žalio Evropskom sudu za ljudska prava zbog povrede člana 1 Protokola br. 1 radi štete pretrpljene uslijed produženog držanja njegovog vozila u neadekvatnim uslovima skladištenja i odbijanja da mu se dodijeli odšteta od strane domaćih sudova. Također se žalio zbog povrede prava na pravično suđenje prema članu 6.

Sud je prvo konstatovao da je oduzimanje i zadržavanje automobila podnosioca predstavke predstavljalo miješanje u njegovo pravo na mirno uživanje imovine. Ovo uplitanje je predstavljalo „kontrolu korištenja imovine“ u smislu drugog stava člana 1. Protokola br. 1. Sud je dalje prihvatio da je uplitanje bilo zakonito jer se zasnivalo na Zakonu o krivičnom postupku i težilo legitimnom cilju, odnosno čuvanju predmeta koji bi se mogao koristiti kao dokaz u krivičnom postupku.

Što se tiče proporcionalnosti mjere, Sud je primijetio da, iako zapljena vozila spada u polje slobodne procjene iz člana 1 Protokola br. 1, ona također nosi rizik od nametanja pretjeranog tereta na podnosioca predstavke u odnosu na mogućnost raspolaganja svojom imovinom. Vlasti su stoga bile dužne da pruže određene proceduralne zaštitne mjere kako bi osigurale da učinak njihovih radnji na imovinska prava podnosioca predstavke nije ni proizvoljan niti nepredvidiv. Štaviše, Sud je primijetio kako svaka zapljena nosi određenu štetu, ali ona ne smije biti veća od onoga što je neizbježno da bi bila u skladu s članom 1. Protokola br. 1. Kao rezultat toga, u slučaju kada vlasti oduzmu imovinu kao dokaz, mora postojati mogućnost u domaćem okviru da se pokrene postupak naknade štete protiv države.

Vraćajući se na činjenice u predmetu, Sud je primijetio da je vozilo podnosioca predstavke oduzeto u kontekstu krivične istrage protiv nepoznatog počinitelja, a namjera oduzimanja je bila da se utvrdi da li je vozilo ukradeno. Oduzimanje je naloženo u skladu s članom 218 stav 5 Zakona o krivičnom postupku, koji je bio primjenjiv, bez obzira na to da li su predmeti o kojima je riječ u vlasništvu po-

činitelja ili treće strane, i bez obzira na ponašanje treće strane ili njen odnos prema krivičnom djelu. Sud je priznao da je zapljena trajala gotovo dvije godine i iako je to prvenstveno bilo zbog neuspjeha kanadskih vlasti da sarađuju, Sud je utvrdio da primarna odgovornost za odlaganja leži na hrvatskoj državi. Dalje je konstatovano da u građanskom postupku domaći sudovi nisu uzeli u obzir proporcionalnost mjere jer se njihova procjena isključivo oslanjala na pitanje zakonitosti oduzimanja. Sud je smatrao da je ispitao glavna pravna pitanja pokrenuta u ovoj predstavi i da nije bilo potrebe za posebno odlučivanje po članu 6.

Hrvatska je bila dužna da plati iznos od 5.000 eura na ime naknade nematerijalne štete i 6.100 eura na ime naknade troškova i izdataka.

Komentar

Odlučujući o osnovanosti predstavke, Sud je prvo naglasio da je u ovom predmetu zbog djelovanja domaćih vlasti došlo do miješanja u pravo podnosioca predstavke na mirno uživanje imovine i da je takvo miješanje zapravo predstavljalo kontrolu korištenja imovine regulisano stavom 2 člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju. Sud je potom ustanovio da je navedeno miješanje predviđeno nacionalnim zakonom jer je u nacionalnom zakonu postojala odredba koja propisuje i omogućava takvo (privremeno) oduzimanje imovine.

Sud je također utvrdio da je miješanje učinjeno u cilju ostvarivanja legitimnog cilja u opštem interesu da se osigura i zaštiti imovina koja se može koristiti kao dokaz u krivičnom postupku. Međutim, Sud je utvrdio da takvo uplitanje u pravo podnosioca predstavke nije bilo srazmjerno. Sud je naglasio da, iako zapljena automobila podnosioca predstavke sama po sebi nije bila sporna – imajući u vidu slobodu procjene koja je dozvoljena na osnovu stava 2 člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju – ona predstavlja rizik od nametanja prekomjernog tereta u smislu prava podnosioca predstavke na korištenje imovine i stoga mora dati određene proceduralne garancije kako bi se osiguralo da rad pravosuđa i njegov uticaj na imovinska prava podnosioca predstavke nisu proizvoljni ili nepredvidivi. Pored toga, u skladu s postojećom sudskom praksom, Sud je naveo da šteta koju pretrpe pojedinci zbog miješanja države u takva prava ne bi trebala prevazilaziti štetu koja je neophodna u toj situaciji i u tom kontekstu se pozvao na slučaj *Đinić protiv Hrvatske*^[23].

PRESUDA U SLUČAJU MILIĆEVIĆ protiv CRNE GORE

(predstavka br. 27821/16)

6. novembar 2018.

Činjenice i odluka

Dana 1. februara 2013. godine podnosioca predstavke gospodina Milićevića je napao X u njegovom kafe baru. X ga je udario čekićem po glavi prijeteći da će ga ubiti. Podnosilac predstavke je zadobio povredu glave, ranu dužine 4cm i dubine 1cm. Prethodnog dana je podnosilac predstavke policiji prijavio prijjetnju telefonom koju mu je X uputio.

Podnosilac predstavke je podnio krivičnu prijavu protiv X-a koja je rezultirala njegovim hapšenjem. Posljedično, X je optužen za nasilno ponašanje. U tom procesu je otkriveno da je protiv X-a podignuta još jedna optužnica kojom je optužen za nanošenje ubodnih rana V.J. i te dvije optužnice su spojene. Prvostepeni sud je utvrdio da je X kriv po obje optužbe i naložio obavezno psihijatrijsko liječenje X-a u bolnici.

[23] *Džinić protiv Hrvatske*, presuda od 17. jula 2016.

Tokom postupka se pokazalo da je X dugogodišnji psihijatrijski pacijent koji boluje od šizofrenije i da je bio liječen nekoliko puta. Prvostepeni sud je utvrdio da postoji direktna uzročno-posljedična veza između mentalnog stanja X-a i krivičnih djela koja je izvršio te je upućen u specijalnu psihijatrijsku bolnicu.

Podnosilac predstavke je 27. maja 2013. godine pokrenuo parnični postupak protiv države, tražeći 1.700 eura na ime naknade nematerijalne štete. Prema riječima Z.D., policajca koji je saslušan u toku postupka, podnosilac predstavke je uputio poziv s prijavom protiv X-a dva ili tri dana prije napada. Z.D je tragao za X-om, ali nije mogao da ga pronađe. Nakon napada, Z.D je otišao na lice mjesta i oduzeo hladno oružje (nož) od X-a. Z.D je tvrdio da je policija često primala pritužbe na buku, smetnje ili napade od strane X-a. Prvostepeni sud je 19. februara 2015. godine presudio protiv podnosioca predstavke. Viši sud je potvrdio prvostepenu presudu. Sud je smatrao, u suštini, da ne postoji uzročno-posljedična veza između radnji države i prouzrokovane štete, s obzirom da je povreda podnosioca predstavke bila posljedica napada trećeg lica. Podnosilac predstavke je također podnio ustavnu tužbu, koja je odbačena kao očigledno neosnovana.

Oslanjajući se u suštini na član 8, podnosilac predstavke se žalio da država, propustivši da preduzme neophodne mjere, nije spriječila napad na njega od strane mentalno bolesne osobe, što predstavlja rizik koji je policiji bio poznat.

Sud je bio zadovoljan činjenicom da je domaći pravni okvir pružio dovoljnu zaštitu pošto je crnogorskim Krivičnim zakonom predviđeno krivično djelo ugrožavanja lične sigurnosti. Sud je konstatovao da su nadležni organi intervenisali tek nakon što je X napao podnosioca predstavke. Neaktivnost domaćih vlasti i neuspjeh u osiguravanju zaštite podnosioca predstavke nakon što mu je X prijetio ili da se osigura propisno psihijatrijsko liječenje X-a nakon što je izvršio napad na V.J. doveli su do toga da se njegove prijetnje podnosiocu predstavke ostvare. S tim u vezi, Sud je ponovio da su domaće vlasti bile dužne da preduzmu razumne preventivne mjere jer su „u vrijeme njihovog postojanja znale ili trebale znati za stvarnu i neposrednu opasnost“ po život ili tjelesni integritet pojedinca koji se može identifikovati. Sud je primijetio kako su vlasti bile svjesne činjenice da je X dugogodišnji psihijatrijski pacijent, da se već ranije nasilno ponašao i da ima krivični dosije. Tokom postupka su domaći sudovi utvrdili uzročno-posljedičnu vezu između mentalnog stanja X-a i krivičnih djela koja je počinio. Također im je bilo poznato da je, četiri mjeseca prije napada na podnosioca predstavke, X napustio bolnicu dobrovoljno i suprotno preporuci ljekara, a nekoliko dana kasnije napao V.J. bez ikakvog razloga.

Sud je također primijetio da nije bilo dokaza da je X bio medicinski pregledan nakon napada na V.J. kako bi se utvrdilo da uzima svoje lijekove, što ukazuje na nedostatak saradnje između policije i medicinskih službi. Štaviše, Sud je konstatovao da je postojala optužba za taj napad, ali da nije procesuirana više od tri mjeseca - to je bilo sve dok X nije napao podnosioca predstavke. Vlasti su također bile svjesne da je X prijetio podnosiocu predstavke, s obzirom da je ovaj to prijavio policiji. Stoga je Sud smatrao da su u ovim okolnostima vlasti trebale biti svjesne stvarnog i neposrednog rizika nasilja u odnosu na podnosioca predstavke.

U svjetlu gorenavedenih okolnosti predmeta, Sud je utvrdio da je nedostatak dovoljnih mjera koje su vlasti poduzele kao reakciju na ponašanje X-a predstavljao kršenje pozitivnih obaveza države prema članu 8 kako bi se osiguralo poštovanje privatnog života podnosioca predstavke.

Sud je smatrao da Crna Gora treba da plati podnosiocu predstavke 4.500 eura na ime nematerijalne štete i 3.000 eura za pokrivanje troškova po svim stavkama.

Komentar

U ovom slučaju, osoba X je napala podnosioca predstavke, nakon čega je podnosilac predstavke odvezen u bolnicu s povredom glave. X je uhapšen, procesuiran zbog nasilnog ponašanja, a naloženo je obavezno psihijatrijsko liječenje u bolnici. On je također proglašen krivim za nanošenje lakih tjelesnih povreda nožem drugoj osobi četiri mjeseca prije napada na podnosioca predstavke. Podnosilac predstavke je pokrenuo parnični postupak za naknadu štete, navodeći da je osobu X prijavio policiji zbog prijetnji nekoliko dana prije napada i da je X već ranije napadao druge osobe. Domaći sudovi su odlučili da država nije odgovorna za bilo kakvu štetu. Tokom postupka postalo je očigledno da X boluje od šizofrenije i da je već duže vrijeme psihijatrijski pacijent.

Sud je u svojoj odluci o ovom predmetu naveo da su vlasti upoznate s krivičnim dosijeom osobe X i činjenicom da je u domaćem predmetu utvrđena uzročno-posljedična veza između njegovog mentalnog stanja i krivičnih djela koja je počinio. Pored toga, nije bilo dokaza da je ljekar pregledao osobu X nakon napada koji se dogodio prije napada na podnosioca predstavke, kako bi se osiguralo da uzima lijekove. Sud je posebno ukazao na nedostatak saradnje između policije i medicinskih službi i naglasio da bi u takvim okolnostima vlasti trebale biti svjesne stvarnih i direktnih rizika od nasilja od strane takvih osoba. Nedostatak dovoljnih mjera kojima su vlasti trebale djelovati kao odgovor na ponašanje osobe X, kako je zaključio Sud, predstavljao je kršenje pozitivne obaveze države prema članu 8 Konvencije.

Značaj ove odluke Suda ogleda se u tome što pruža koristan podsjetnik na pozitivne obaveze država u kontekstu člana 8 Konvencije i ukazuje, između ostalog, na osnovne principe vezane za član 8 i koncept privatnog života u kontekstu Konvencije.

PRESUDA U SLUČAJU BURLYA I DRUGI protiv UKRAJINE

(predstavka br. 3289/10)

6. novembar 2018.

Činjenice i odluka

19 ukrajinskih podnosilaca predstavke romske nacionalnosti živjelo je u Petrivki, u oblasti Odesa. Dana 7. septembra 2002. godine 17-ogodišnjeg ukrajinskog dječaka je navodno ubio muškarac romske pripadnosti u Petrivki. Narednog dana grupa stanovnika Petrivke, kao i seosko vijeće, zajedno s upravom distrikta i policijom distrikta, složili su se da svi stanovnici romske nacionalnosti moraju biti protjerani. Odlučeno je da ih protjeraju policijski službenici.

Naredne večeri, gradonačelnik i lokalna policija savjetovali su podnosiocima predstavke da napuste svoje domove zbog predstojećeg „pogroma“. Tokom noći između 9. i 10. septembra 2002. godine grupa od nekoliko stotina ljudi pretražila je domove podnosilaca predstavke uništavajući njihovu ličnu imovinu. Prema izvještaju objavljenom u regionalnim novinama i informacijama datim tokom saopštenja za štampu, službenici policije su bili prisutni tokom napada, ali nisu pokušali da spriječe događaje te su se isključivo koncentrisali na sprječavanje ljudskih žrtava. Većina podnosilaca predstavke je bila u selu tokom napada, dok je mala grupa ranije otišla i nisu bili upoznati s tim šta se dogodilo do njihovog naknadnog povratka.

Dana 10. septembra 2002. godine policija okruga Ivanivskyy pokrenula je postupak protiv nepoznatih lica zbog sumnje da su počinili bezobzirno nasilno ponašanje u grupi. Provedeno je nekoliko ispitivanja na licu mjesta, a ispitani su i stanovnici sela kao i podnosioci predstavki te policijski službenici. Istragu je vodio regionalni policijski istražilac, a uključena je i lokalna policija.

Istraga je prvo obustavljena u februaru 2003. godine zbog neidentifikovanja počinitelja, a kasnije je nastavljena po nalogu regionalnog tužilaštva. U više navrata, istrage su obustavljene i ponovno otvorene do konačne obustave u martu 2009. godine.

Podnosioci predstavke su se žalili Evropskom sudu za ljudska prava radi kršenja člana 3 zbog napada na njihove kuće i loših životnih uslova koje su kasnije doživjeli, kao i saučesništva domaćih vlasti u napadu i njihovog propusta da napad efikasno istraže. Navodi se i kršenje člana 8 zbog uništenja njihovih domova i oba ova člana su dovedena u vezu s članom 14 zbog diskriminacije na osnovu njihovog etničkog porijekla. Također su se žalili zbog povrede člana 1 Protokola br. 1 i člana 13.

Sud je napravio razliku između dvije grupe podnosilaca predstavke: onih koji su bili prisutni u vrijeme napada i onih koji nisu bili u selu i koji su se u selo vratili tek nakon napada. Ispitivanje Suda se prvo fokusiralo na prvu grupu.

Što se tiče prve grupe, Sud je utvrdio kršenje i materijalnog i proceduralnog aspekta člana 3 ispitano zajedno s članom 14. Sud je primijetio da u situacijama u kojima stvarna tjelesna ili duševna patnja nije uključena, ali kada tretman *inter alia* ponižava pojedinca, smanjuje njegovo ili njeno ljudsko dostojanstvo ili izaziva osjećaj straha, tjeskobe ili inferiornosti koji lomi i moralni i fizički otpor pojedinca, to se može okarakterisati kao ponižavajuće u smislu člana 3. Sud je uzeo u obzir činjenicu da su lokalna i okružna policija znali za napade prije nego što su se dogodili i da nije bilo objektivnog razloga zašto se nisu umiješali da ih zaustave. Kao rezultat toga, podnosioci predstavke su u bili takvoj situaciji da zaključe da se zbog svoje etničke pripadnosti ne mogu osloniti na državnu zaštitu. Osjetili su strah, bol, bespomoćnost i inferiornost. Što se tiče proceduralnog aspekta, Sud je zaključio da domaću istragu o napadu karakterišu brojni ozbiljni propusti. Uprkos postojećim dokazima koji ukazuju na učešće policije, nisu preduzeti koraci da se istraži ovaj aspekt.

Što se tiče druge grupe podnosilaca predstavke Sud je, uzimajući u obzir gore navedenu analizu, utvrdio da njihova situacija nije obuhvaćena članom 3. Sud je također utvrdio povredu člana 8 u vezi s članom 14, pozivajući se na svoje zaključke u odnosu na član 3, posebno na propust vlasti da zaštite domove podnosilaca predstavke od napada, odsustvo efikasne istrage i predrasude koje su protiv Roma u to vrijeme prevladavale. Sud je također zaključio da je šteta nanesena domovima podnosilaca predstavke predstavljala ozbiljno i neopravdano miješanje u njihovo pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života i doma.

Ukrajina je dužna da plati 11.000 eura na ime nematerijalne štete grupi podnosilaca predstavke koja je bila prisutna u vrijeme napada i 9.000 eura podnosiocima predstavke koji nisu bili prisutni.

Komentar

U ovom predmetu Sud je posebno utvrdio da odluka policije da ne zaštiti grupu podnosilaca predstavke, bez očiglednog opravdanog razloga, i njihov savjet da odu prije „pogroma“ predstavlja dovoljno ozbiljno kršenje dostojanstva podnosilaca predstavke da se može smatrati kao „ponižavajuće“ postupanje. Pored toga, kasnija istraga događaja je bila neadekvatna i karakteriše je odsustvo sveobuhvatnosti i nezavisnosti.

Sud je navode koje se odnose na član 3 Konvencije ispitao primjenom načela razvijenih kroz svoju sudsku praksu: odgovornost države, minimalni stepen ozbiljnosti (prema sudskoj praksi Suda pojam nečovječnog postupanja obuhvata najmanje takvo postupanje koje predstavlja namjerno uzrokovanje teških psihičkih ili fizičkih patnji koje nisu opravdane u relevantnoj situaciji pod uvjetom da su dostigle minimalni stepen ozbiljnosti) i pozitivne obaveze države.

Što se tiče člana 8 Konvencije, Sud je primijetio da bez obzira da li je predmet ocijenjen u smislu pozitivne obaveze države da preduzme razumne i odgovarajuće mjere kako bi se osigurala prava podnositelja predstavke u skladu sa stavom 1 člana 8, ili da li je „uplitanje države” bilo opravdano prema stavu 2, primjenjivi principi su uglavnom bili isti. U oba konteksta je, kako je naveo Sud, neophodno uzeti u obzir pravičnu ravnotežu koja se mora postići između suprotstavljenih interesa pojedinaca i zajednice kao cjeline, i u oba slučaja država uživa određenu diskreciju u odlučivanju o koracima koje treba preduzeti kako bi se osigurala usklađenost s Konvencijom.

PRESUDA U SLUČAJU E.S. protiv AUSTRIJE

(predstavka br. 38450/12)

25. oktobar 2018.

Činjenice i odluka

Podnositeljica predstavke E.S., austrijska državljanka, održala je nekoliko seminara pod nazivom „Osnovne informacije o islamu“ na desničarskom Obrazovnom institutu Slobodarske stranke Austrije (*Freiheitliche Partei Österreichs*). Seminari su bili otvoreni za članove stranke kao i za pozvane goste. Tajni novinar je prisustvovao i zatražio da se protiv E.S. otvori preliminarna istraga. U veljači 2010. policija je ispitivala E.S. o izjavama koje je dala tokom seminara. U avgustu 2010. javni tužilac je podnio tužbu protiv E.S. za podsticanje mržnje.

Podnositeljica predstavke je 15. februara 2011. godine osuđena za omalovažavanje religijskih učenja. U osporenim izjavama raspravljalo se o braku između Poslanika Muhameda i šestogodišnje djevojčice, koji je navodno konzumiran kada je imala devet godina. Izjava podnositeljice predstavke je, između ostalog, uključivala ukazivanje na Poslanika Muhameda kao na nekoga ko je „volio to raditi s djecom“ i „... 56-godišnjak i šestogodišnjakinja? ... Kako to zovemo, ako ne pedofilija?“ Podnositeljica predstavke je osuđena i presudom joj je naloženo da plati dnevnu kaznu od 4 eura za 120 dana.

E.S. se žalila protiv odluke, tvrdeći da su to izjave o činjenicama, a ne vrijednosni sudovi, ali je Apelacioni sud u Beču potvrdio odluku nižeg suda u decembru 2011. Godine. Vrhovni sud je u decembru 2013. odbio zahtjev za ponavljanje postupka.

Podnositeljica predstavke se žalila Evropskom sudu za ljudska prava da je krivična osuda za omalovažavanje religijskih učenja prekršila njeno pravo na slobodu izražavanja iz člana 10.

Sud je istakao da kada izražavanje iz člana 10 prelazi granice kritičke rasprave, a posebno ako postoji vjerovatnoća da će izazvati vjersku netoleranciju, država ga može legitimno smatrati nespojivim sa slobodama koje su sadržane u članu 9 i poduzeti razmjerne mjere ograničenja.

Sud je nadalje podsjetio da je zahtjev da se dokaže istinitost vrijednosnog suda nemoguće ispuniti i krši samu slobodu izražavanja, ali je ipak naglasio da proporcionalnost miješanja može ovisiti o tome da li postoji dovoljna činjenična osnova, pošto jedan vrijednosni sud bez bilo kakve činjenične osnove koja bi ga podržala može biti prekomjeran. U tom smislu, Sud je smatrao kako je pitanje o kojem je riječ posebno osjetljive prirode, te da učinci izjava, u određenoj mjeri, zavise od situacije u zemlji u kojoj su izjave date, kao i vremena i konteksta u kojem su iznesene. Iz tih razloga je utvrdio da su domaće vlasti u boljoj poziciji da procijene koje izjave bi mogle narušiti vjerski mir u zemlji i stoga imaju široku slobodu procjene.

Sud je konstatovao da su domaći sudovi detaljno objasnili zašto smatraju da su izjave podnositeljice predstavke izazvale opravdano ogorčenje, budući da nisu date na objektivan način koji je imao za

cilj da doprinese raspravi od javnog interesa, već se može shvatiti da su imale za cilj da se pokaže kako poslanik Muhamed nije bio dostojan obožavanja. Sud se dalje složio s domaćim sudovima da podnositeljica predstavke mora biti svjesna kako su njene izjave dijelom zasnovane na neistinitim činjenicama i da mogu izazvati ogorčenje u drugima te da se one moraju kvalifikovati kao vrijednosni sudovi bez dovoljne činjenične osnove, kao što je ona opisala pedofila bez neutralnog informisanja publike o historijskoj pozadini i time ne stvarajući osnovu za ozbiljnu debatu o tom pitanju.

Iz ovih razloga, Sud je bio zadovoljan činjenicom da su domaći sudovi pažljivo izbalansirali pravo podnositeljice predstavke na slobodu izražavanja i prava drugih na zaštitu njihovih vjerskih osjećanja. Utvrđeno je da su osporene izjave s pravom prelazile dozvoljene granice kritičke rasprave i da su klasifikovane kao zlostavljajući napadi koji mogu ugroziti vjerski mir i izazvati netoleranciju. Primijećeno je da su domaći sudovi ocijenili da osporene izjave nisu formulisane na neutralan način i da se ne mogu smatrati doprinosom javnoj raspravi o dječijim brakovima, već su umjesto toga predstavljale generalizaciju bez činjenične osnove. Što se tiče krivične sankcije, Sud je prihvatio da je naložena kazna bila umjerena, s obzirom na to da je austrijski Krivični zakon alternativno zapriječio kaznu do šest mjeseci zatvora. Novčana kazna je bila na donjoj granici zakonske kazne, te prema tome, u skladu s mišljenjem Suda, proporcionalna.

Sud je smatrao da austrijski sudovi nisu prekoračili široku slobodu odlučivanja u ovom predmetu kada su osudili podnositeljicu predstavke za omalovažavanje religijskih učenja. Stoga, nije došlo do povrede člana 10.

Komentar

Sud je jednoglasno podržao odluku austrijskih sudova. Sud je, između ostalog, utvrdio da su domaći sudovi sveobuhvatno procijenili širi kontekst izjava podnositeljice predstavke i pažljivo doveli u ravnotežu njeno pravo na slobodu izražavanja s pravom drugih da se njihova vjerska osjećanja zaštite i održavanjem religijskog mira u Austriji.

Sud je smatrao da relevantne izjave prelaze dozvoljene granice objektivne rasprave i klasifikovao ih kao omalovažavajući napad na poslanika islama, koji je mogao potaknuti predrasude i ugrožavanje religijskog mira, za što su nacionalni sudovi dali relevantne i dovoljne razloge.

Sud se u ovoj presudi, u kontekstu legitimnog cilja, između ostalog, pozvao na slučaj *Institut Otto-Preminger protiv Austrije* koji se odnosio na zabranu filma koji omalovažava vjerske osjećaje katolika.^[24]

Sud je također zaključio da relevantne izjave podnositeljice predstavke nisu formulisane na neutralan način, što je moglo doprinijeti javnoj raspravi u vezi s brakom djece. U tom smislu, Sud je ukazao na suprotnu situaciju u predmetima *Aydin Tatlav protiv Turske* i *Giniewski protiv Francuske*.^[25] Podsjećanja radi, presuda u predmetu *Aydin Tatlav* odnosi se na slučaj u kojem je autor knjige „Stvarnost islama“ osuđen u Turskoj zbog svog stava da islam opravdava društvene nejednakosti i predstavlja ih kao „Božiju volju“. U ovom predmetu Sud je utvrdio kršenje člana 10 Konvencije smatrajući da, iako knjiga kritikuje religiju, komentari nisu bili pogrdni, niti su predstavljali ozbiljan napad na religijske simbole. Drugi slučaj, *Giniewski*, kritikovao je papinu encikliku „Sjaj istine“. U ovom slučaju autor je iznio stav da je enciklika izrazila stavove vezano za izvore holokausta. Sud je, između ostalog, naglasio da članak ne sadrži napade na vjerska uvjerenja, već uvjerenje koje je pod-

[24] *Institut Otto-Preminger protiv Austrije*, presuda od 20. septembra 1994.

[25] *Aydin Tatlav protiv Turske*, presuda od 2. maja 2006. i *Giniewski protiv Francuske*, presuda od 31. januara 2006.

nosilac predstavke htio predstaviti kao novinar i historičar. Prema mišljenju Suda, članak nije bio „bezrazložno napadan“ ili uvrjedljiv te nije izazivao nepoštovanje ili mržnju i nije bio u suprotnosti s jasno utvrđenim historijskim činjenicama.

Presude Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Bosnu i Hercegovinu u 2018. godini

Pripremio: AIRE Centar

Evropski sud za ljudska prava (ESLjP) je od januara do decembra 2018. izrekao šest presuda i usvojio šest odluka o dopuštenosti predstavki protiv BiH. Svih šest presuda je izrekao Odbor sastavljen od troje sudija. ESLjP je razmatrao predmete u vezi s članom 6 (Pravo na pravično suđenje), članom 1 Protokola br. 1 (Pravo na mirno uživanje imovine) i članom 5 (Pravo na slobodu i sigurnost ličnosti) Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLjP). Imajući u vidu prethodne predmete protiv BiH, može se zaključiti da se predmeti i dalje uglavnom odnose na prava iz člana 6 EKLjP-a.

PRESUDE

Član 6 EKLjP-a i član 1 Protokola br. 1 uz EKLjP – Pravo na pravično suđenje i Pravo na mirno uživanje imovine

Predmet *Vrhbosanska nadbiskupija protiv BiH*^[26] odnosio se na izvršenje odluke domaćeg suda u korist podnosioca predstavke. Vrhbosanska nadbiskupija je podnijela zahtev za ponovno stupanje u posjed i korištenje preostalog dijela zgrade Nadbiskupske gimnazije i okolnog zemljišta u Travniku, BiH. Početkom 1990. godine Nadbiskupija je od opštine Travnik zatražila da joj se vrati određena imovina koja je bila konfiskovana tokom postupka nacionalizacije 1946. godine. Nadbiskupiji je 1998. vraćen u posjed dio zgrade Nadbiskupske gimnazije, dok je ostatak ostao pod kontrolom opštine. Podnosilac predstavke je ovo osporavao i tvrdio da je postupanje prema njemu predstavljalo diskriminaciju u uživanju prava zaštićenih Aneksom 6 uz Opšti okvirni sporazum za mir u BiH, jer je opština Travnik 1997. Islamskoj zajednici vratila svu njenu imovinu koja je konfiskovana na isti način kao i imovina Nadbiskupije. Dom za ljudska prava za BiH je u odluci od 9. maja 2003. utvrdio da je Federacija BiH diskriminisala podnosioca predstavke u uživanju prava na slobodu vjeroispovijesti zajamčenog članom 9 EKLjP-a. Kako bi se otklonila povreda prava u toj situaciji, Federaciji Bosne i Hercegovine je naloženo da obezbijedi izmještanje državnih škola smještenih u zgradi Nadbiskupske gimnazije u Travniku, te da podnosiocu predstavke vrati u posjed zgrade u roku od jedne godine. Ustavni sud BiH je 30. oktobra 2012. utvrdio da Federacija BiH još nije u potpunosti izvršila odluku od 9. maja 2003. Državna škola još nije bila izmještena na dan kada je ESLjP izrekao presudu.

ESLjP je izložio opšta načela vezana za neizvršenje ili kašnjenje u izvršenju pravosnažnih presuda domaćih sudova i konstatovao da je u ranijim presudama već utvrdio povrede člana 6 EKLjP-a i člana 1 Protokola br. 1 u pogledu pitanja sličnih onima u ovom predmetu. Imajući u vidu svoju praksu i činjenicu da pravosnažna odluka nije izvršena duže od 14 godina, ESLjP je utvrdio da je došlo do povrede kako člana 6 stava 1, tako i člana 1 Protokola br. 1 uz EKLjP.

Podnositeljica predstavke u predmetu *Martinović protiv BiH*^[27] žalila se da su joj povrijeđena prava iz člana 6 EKLjP-a i člana 1 Protokola br. 1 zbog kašnjenja u izvršenju pravosnažnih odluka u njenu

[26] *Vrhbosanska nadbiskupija protiv BiH*, presuda od 5. juna 2018.

[27] *Martinović protiv BiH*, presuda od 25. septembra 2018.

korist. ESLjP je podsjetio na opšta načela vezana za neizvršenje ili kašnjenje u izvršenju pravosnažnih presuda domaćih sudova i konstatovao da je u više navrata već utvrdio povrede člana 6 EKLjP-a i člana 1 Protokola br. 1 u pogledu pitanja sličnih onima iz ovog predmeta. Budući da pravosnažne odluke o kojima je riječ nisu bile izvršene duže od šest godina, ESLjP je zaključio da je prekršen član 6 stav 1 EKLjP-a i član 1 Protokola br. 1.

ESLjP je također utvrdio povrede EKLjP-a zbog neizvršenja pravosnažnih presuda domaćih sudova i u predmetima *Josić protiv BiH*^[28] i *Kaltak protiv BiH*^[29]. Pored toga, ESLjP je u presudi u predmetu *Zahirović i ostali*^[30] naglasio da organi ne mogu koristiti nedostatak sredstava kao izgovor za neizvršenje presude u kojoj je naložena isplata duga i ponovio da nemogućnost ostvarivanja izvršenja presude u korist podnosioca predstavke predstavlja zadiranje u njegovo pravo na mirno uživanje imovine.

Član 5 EKLjP-a – Pravo na slobodu i sigurnost ličnosti

Predmet *Salihović protiv BiH*^[31] formiran je na osnovu predstavke u kojoj se podnosilac žalio da njegovu smještanje u Dom socijalnog i zdravstvenog zbrinjavanja nije određeno u skladu sa „zakonom propisanim postupkom” u smislu člana 5 EKLjP-a jer je držan u zatvorenom psihijatrijskom odjeljenju bez odluke nadležnog građanskog suda. Ustavni sud BiH je utvrdio povredu prava na slobodu i sigurnost podnosioca predstavke, čime je priznao povredu na koju se on žalio, ali mu nije dodijelio naknadu.

ESLjP je ponovio da član 5 EKLjP-a spada u prvi red osnovnih prava koja štite fizičku sigurnost osobe te je, kao takav, od najveće važnosti u demokratskom društvu. Također je podsjetio da je u jednoj drugoj presudi protiv BiH^[32] utvrdio povredu člana 5 stava 1 EKLjP-a u okolnostima veoma sličnim onima u ovom predmetu, te je i u ovom predmetu donio istu odluku.

ODLUKE

Podnosilac predstavke na osnovu koje je formiran predmet *Smajić protiv BiH*^[33] žalio se na povrede stava 1 i stava 3 tačka (c) člana 6 (Pravo na pravično suđenje i na branioca po sopstvenom izboru) EKLjP-a. Prvo, tvrdio je da mu je bio uskraćen pristup advokatu nakon hapšenja i tokom prvog saslušanja 2010. godine. Tvrdio je da je njegov advokat telefonom pozvao stanicu policije u kojoj je držan, ali da mu je rečeno da se on u njoj ne nalazi. Drugo, žalio se da su lokalni sudovi proizvoljno primijenili mjerodavno domaće pravo. Pored toga, žalio se da je osuđen jer je izrazio svoje mišljenje o pitanju od javnog interesa, suprotno članu 10 (Sloboda izražavanja) EKLjP-a. Takođe je tvrdio da su mu prekršena prava iz članova 9 i 14 EKLjP-a.

Nakon što je razmotrio predmet, ESLjP je potvrdio zaključke Ustavnog suda BiH i ustanovio da su obje pritužbe o pravičnosti postupka očigledno neosnovane, te ih je odbio kao nedopuštene. Pored toga je utvrdio da su domaći sudovi pažljivo razmotrili ovaj predmet i pritužbu podnosioca predstavke o kršenju njegove slobode izražavanja. Naveo je da su odluke domaćih sudova bile u skladu s načelima iz člana 10 i da su sadržavale relevantno i dovoljno obrazloženje razloga zbog kojih je

[28] *Josić protiv BiH*, presuda od 25. septembra 2018.

[29] *Kaltak protiv BiH*, presuda od 25. septembra 2018.

[30] *Zahirović i ostali protiv BiH*, presuda od 16. oktobra 2018.

[31] *Salihović protiv BiH*, presuda od 6. februara 2018.

[32] *Hadžimejlić i ostali protiv BiH*, presuda od 3. novembra 2015.

[33] *Smajić protiv BiH*, odluka od 8. februara 2018.

osuđen. Konstatovao je da je podnosilac predstavke u svojim objavama na internetu dirnuo u veoma osjetljivu materiju etničkih odnosa u poslijeratnom bosansko-hercegovačkom društvu. Pored toga je zaključio da kazne koje su mu izrečene nisu bile pretjerane.

Podnosilac predstavke u predmetu *Rekić protiv BiH*^[34] žalio se na povredu člana 6 stava 1, tvrdeći da mu je bio uskraćen djelotvorni pristup sudu zbog obustave krivičnog postupka protiv trećih lica. ESLJP je konstatovao kako je podnosilac predstavke na raspolaganju imao dvije mogućnosti da sud odluči o njegovom zahtjevu za naknadu štete. Jedna je podrazumijevala da podnese zahtjev u kontekstu krivičnog postupka koji je pokrenuo, a druga da pokrene postupak za naknadu štete pred građanskim sudom. Budući da nije iskoristio nijednu od ovih mogućnosti, ESLJP je utvrdio da je predstavka očigledno neosnovana, te ju je proglasio nedopuštenom.

Podnosioci predstavki u predmetima *Škandro protiv BiH*^[35] i *Karašin protiv BiH*^[36] žalili su se na povredu člana 6 zbog neizvršenja pravosnažnih odluka domaćih organa. Budući da podnosioci predstavki ni u jednom od ta dva predmeta, kao ni njihovi zastupnici, nisu objelodanili važne podatke niti obrazložili zašto to nisu činili, ESLJP je zauzeo stanovište da predstavke predstavljaju zloupotrebu prava na pojedinačnu predstavku, te ih je proglasio nedopuštenim.

ESLJP je zauzeo stav da predstavka predstavlja zloupotrebu prava na pojedinačnu predstavku u smislu člana 35 stava 3 tačke (3) *in fine* EKLJP-a i u predmetu *Čaluk i ostali protiv BiH*^[37]. Podnosioci te predstavke su se žalili na povredu člana 6 EKLJP-a i člana 1 Protokola br. 1 uz EKLJP jer domaći organi nisu izvršili pravosnažne sudske odluke u njihovu korist. Međutim, ustanovljeno je da su nakon odluke Ustavnog suda pravosnažne presude u korist podnosilaca predstavke bile u potpunosti izvršene u periodu od 16. jula 2015. do 25. jula 2016. Podnosioci predstavke, međutim, o tome nisu obavijestili ESLJP.

ESLJP je odlučio da odbaci predstavke na osnovu kojih je formiran predmet *Muminović i ostali protiv BiH*^[38] jer podnosioci nisu iscrpili domaće pravne lijekove. Ovaj se predmet odnosio na državna i javna preduzeća sa sjedištem u Federaciji BiH. Podnosioci predstavki su se žalili na neizvršenje presuda domaćih sudova, a naročito su tvrdili da Federacija BiH, Tuzlanski kanton i Grad Mostar, kao isključivi ili većinski vlasnici preduzeća „Krivaja“, odnosno „TTU“, odnosno „Sigurnost“, treba da isplate dugove tih preduzeća utvrđenih presudama. ESLJP je, međutim, konstatovao da su podnosioci predstavki tvrdili kako vlasnici preduzeća o kojima je riječ treba da budu odgovorni za isplatu dugova utvrđenih presudama u njihovu korist, te su u suštini ESLJP pozvali da podigne korporativni veo (prim. prev. vlasnike proglasi odgovornim za dugove preduzeća). Podnosioci predstavki su, između ostalog, tvrdili da su organi o kojima je riječ zloupotrijebili vlasničku strukturu i imovinu preduzeća. ESLJP je konstatovao da podnosioci predstavki nisu iscrpili domaći pravni lijek, poput tužbe, koji bi mogao dovesti do podizanja korporativnog vela u tim okolnostima, te je potvrdio da postojanje puke sumnje u uspješnost lijeka, koji nije očigledno uzaludan, ne predstavlja valjan razlog da se on ne iskoristi.

[34] *Rekić protiv BiH*, odluka od 29. marta 2018.

[35] *Škandro protiv BiH*, odluka od 18. oktobra 2018.

[36] *Karašin protiv BiH*, odluka od 18. oktobra 2018.

[37] *Čaluk i ostali protiv BiH*, odluka od 18. oktobra 2018.

[38] *Muminović i ostali protiv BiH*, odluka od 20. decembra 2018.

Novine u jurisprudenciji Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Pripremile: Sevima Sali-Terzić i Ermina Dumanjić, Ustavni sud BiH

Uvod

Za period juni-decembar 2018. godine iz prakse Ustavnog suda BiH izdvojili smo pet odluka. Prva odluka AP-3637/18 se ponovo odnosi na pravo iz člana 5 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLjP), a tiče se nezakonitog zadržavanja u pritvoru tri dana nakon što je donesena odluka da pritvoreno lice bude pušteno.

Druga odluka, AP-3430/16, tiče se ograničavanja prava na slobodu izražavanja krivičnim sankcionisanjem apelanta za, navodno, izazivanje vjerske mržnje i netrpeljivosti. U ovoj odluci Ustavni sud je još jednom naglasio važnost cijenjenja sveukupnog konteksta i svih faktora kod odlučivanja postoji li „hitna društvena potreba“ za ograničavanje slobode izražavanja, kao i važnost postojanja relevantnog i dovoljnog obrazloženja u odlukama sudova kojima se ta sloboda ograničava.

Odluka AP-2753/16 se također tiče ograničavanja slobode izražavanja u slučaju kada je prekršen tužiteljjev komercijalni ugled, zbog čega je on pretrpio značajnu štetu. Kao kontrast prethodnom predmetu, sudovi su ispitali sve neophodne elemente i donijeli odluku kojom nisu prekršili apelantovo pravo na slobodu izražavanja.

Četvrta izabrana odluka, AP 2970/16, odnosi se na kršenje prava na djelotvoran pravni lijek do kojeg je došlo zbog propusta sudova da adekvatno cijene apelantove navode o tome da nije primio rješenje o prekršajnoj kazni, zbog čega je žalbi kao inače djelotvornom pravnom lijeku oduzeto to svojstvo i na taj način prekršen član 13 u vezi sa članom 6 EKLjP-a.

Posljednja, peta odluka se tiče diskriminacije vanbračnih partnera u odnosu na bračne, ovaj put u ostvarivanju prava na penziju nakon smrti vanbračnog partnera. Ustavni sud je, slično kao u odluci AP-4207/13 (*Pravna hronika* br. 5) utvrdio da je primjenom Zakona o PIO, koji nije usklađen s Porodičnim zakonom FBiH, stavljen neproporcionalan teret na apelanticu i to na diskriminirajući način.

Član 5 EKLjP-a

AP 3637/18 – propust da se apelant pusti „odmah“ iz pritvora nakon donošenja rješenja o ukidanju pritvora; kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Apelanti su naveli da su, nakon što je Vrhovni sud donio rješenje kojim je naloženo puštanje apelanata iz pritvora „odmah“, pušteni na slobodu tek tri dana kasnije, zbog čega su smatrali da im je povrijeđeno pravo na ličnu slobodu i sigurnost.

Odluka

Ustavni sud je, između ostalog, istakao da niko od pozvanih strana nije ukazao da je postojao bilo kakav problem u vezi s puštanjem apelanata na slobodu „odmah“ nakon što je rješenje o tome done-

seno ali da je, ipak, rješenje kojim se apelanti imaju pustiti na slobodu dostavljeno Upravi Kaznenopopravnog zavoda (KPZ-a) tek tri dana kasnije, kada su apelanti i pušteni. Iako termin „odmah“ može biti relativan u značenju i trajanju, u smislu garancija člana 5 EKLjP-a, administrativna procedura (eventualno izrada i otprema rješenja od Vrhovnog suda do dostavljanja Upravi KPZ-a) ne može nikako opravdati činjenicu da su apelanti zadržani još tri dana nakon što je Vrhovni sud donio rješenje. Ustavni sud je istakao da redovni sud nije dao razloge koji bi mogli opravdati zadržavanje apelanata u pritvoru i nakon što je naloženo da se puste na slobodu „odmah“. Stoga je zaključio da vrijeme koje su apelanti proveli u pritvoru, nakon rješenja Vrhovnog suda kojim je naloženo puštanje, nije u skladu s garancijama iz člana II/3 d) Ustava BiH i člana 5 stav 1 tačka c) EKLjP-a.

Praksa ESLjP-a na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Labita protiv Italije* (06.04.2000.).

Član 10 EKLjP-a

AP 3430/16 – kršenje slobode izražavanja zbog krivične osude; Facebook

Činjenice i apelacioni navodi

Odlukama redovnih sudova apelant je proglašen krivim za krivično djelo Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti iz člana 163 stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakona Federacije BiH zbog objavljivanja na svom *Facebook* profilu fotografije kipa Isusa Krista koji se nalazi u Rio de Janeiru uz tekst: „Idemooo trgajte“, na kojoj se u pozadini nalazi zastava Bosne i Hercegovine i dva zmaja koji lete prema kipu, s tim da „prvi zmaj ima otvorena usta i napada navedeni kip“. Redovni sudovi su u osporenim odlukama, u suštini, zauzeli stav da je apelant objavljivanjem sporne fotografije „javno izazvao vjersku mržnju i netrpeljivost prema Hrvatima, pripadnicima rimokatoličke vjeroispovijesti“. Apelant se branio da je spornu fotografiju našao na internetu u periodu održavanja utakmice nogometne reprezentacija Bosne i Hercegovine za kvalifikacije za svjetsko prvenstvo u Brazilu, da je ona prikazivala „simbol Rio de Janeira“ a „zmajevi simbol reprezentacije BiH“, te da je tekstualnu objavu uz fotografiju smatrao „napisanom u sportskom žargonu“. Apelant je je smatrao da sudovi u osporenim odlukama nisu dovoljno jasno obrazložili zašto bi objavljivanje sporne slike s natpisom predstavljalo krivično djelo za koje je kažnjen, zbog čega smatra da je primjena zakona bila proizvoljna.

Odluka

Ustavni sud je istakao da se opisana fotografija ne može cijeliti izvan konteksta svih okolnosti predmeta, zbog čega u konkretnom slučaju ne može zaključiti da je ta fotografija takva da na prvi pogled podstiče mržnju na osnovu vjere ili da predstavlja napad na vjeru. Međutim, Ustavni sud je zaključio da sudovi nisu u obzir uzeli niti sveukupni kontekst, niti su cijevali sve faktore koje su morali cijeliti kada su odlučili na ovaj način ograničiti apelantovu slobodu izražavanja. U vezi s tim, Ustavni sud je, između ostalog, ukazao da sudovi nisu uopće obrazložili jesu li i kako uzeli u obzir činjenicu da je apelant spornu sliku i natpis objavio na svojoj *Facebook* stranici i da je bila dostupna malom broju ljudi, odnosno samo onima koji su apelantovi „prijatelji“ na *Facebook*-u, kao ni to da je tek objavljivanjem na internet portalu, uz prilično sugestivan naslov urednika tog portala, s kojeg su to preuzeli i drugi portali, sporna fotografija postala dostupna široj javnosti. Ustavni sud je istakao da sudovi u osporenim odlukama nisu dali relevantna i dovoljna obrazloženja o razlozima iz kojih su zaključili da je apelantovo izražavanje predstavljalo podsticanja na mržnju na osnovu vjere, a naročito tako ekstreman oblik da mu je bilo potrebno izreći strogu sankciju (godinu dana zatvora uz period odgode pod uvjetom), te da nisu ni pokušali postići pravičnu ravnotežu između zaštite prava vjernika s jedne i zaštite apelantovog prava na slobodu izražavanja s druge strane, jer su, uz nejasna i neadekvatna obrazloženja svojih zaključaka dali apsolutni primat zaštiti vjerskih osjećaja, bez vođenja računa o miješanju u apelantovu slobodu izražavanja. Stoga je Ustavni

sud zaključio da je prekršeno apelantovo pravo na slobodu izražavanja iz člana 10 EKLJP-a i pravo na obrazloženu odluku kao dio prava na pravično suđenje iz člana 6 EKLJP-a.

Praksa ESLJP-a na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Delfi AS protiv Estonije* (16.06.2015.), *Sekmadienis LTD protiv Litvanije* (30.01.2018.), *Von Hannover protiv Njemačke br. 2* (07.02.2012.), *Medžlis Islamske zajednice Brčko i dr. protiv Bosne i Hercegovine* (27.06.2017.), *Savva Terentyev protiv Rusije* (28.08.2018.).

AP 2753/16 – komercijalni ugled; kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Osporenim presudama redovnih sudova apelant (Avaz d.o.o kao izdavač) je obavezan da tužitelju isplati određeni iznos na ime naknade štete u vidu izmakle dobiti jer je tužitelj dokazao da su zbog apelantovog objavljivanja teksta neistinitog sadržaja (da je tužitelj uvezao otrovnu pšenicu) kupci, koji su imali zaključene kupoprodajne ugovore s tužiteljem, raskinuli ugovore o isporuci brašna i da je zbog toga tužitelj pretrpio štetu. Apelant je smatrao da je žrtva neopravdanog miješanja u slobodu izražavanja te se, između ostalog, pozvao na stav ESLJP-a prema kojem novinarske slobode uključuju i mogućnost pretjerivanja i provociranja, te mogućnost da se mediji pouzdaju u sadržaj službenih izvještaja i bez preduzimanja nezavisnog istraživanja i uobičajenih mjera provjere informacija, kada izvještavanje doprinosi raspravi od javnog interesa.

Odluka

Ustavni sud je ukazao da su sudovi utvrdili da je sporni tekst zasnovan na službenoj informaciji dobijenoj od nadležne carinarnice. Međutim, utvrđeno je i da apelant nije uvažio molbe upravnika carinarnice da ne objavljuje sporni tekst, a naročito imena uvoznika pšenice dok ne stignu rezultati laboratorijske analize navedenog proizvoda, već je informaciju objavio bez čekanja, što je povrijedilo tužiteljev komercijalni ugled. Nakon objave spornog teksta tužiteljevi poslovni partneri su otkazali kupoprodajne ugovore. Ovo pokazuje da apelant nije vodio računa o posljedicama objavljivanja sporne informacije prije njene potvrde od nadležnih organa, iako je na to upozoren. Uvažavajući mogućnost da se u konkretnom slučaju radilo o potrebi da se zaštite životi i zdravlje ljudi na teritoriji BiH, Ustavni sud je istakao da iz načina na koji je publicirana sporna informacija, pri tom imajući u vidu i da je autor teksta znao da postoji mogućnost da informacija nije tačna, proizlazi da se radilo o senzacionalističkom izvještavanju, a ne o „pretjerivanju i provociranju“. Ustavni sud je zaključio da su sudovi u osporenim presudama jasno obrazložili i argumentirali razloge zbog kojih je utvrđeno prekoračenje prava na slobodu izražavanja, što je dovelo do povrede tužiteljevog komercijalnog ugleda i nastupanja materijalne štete koju apelant treba naknaditi tužitelju. Stoga je Ustavni sud zaključio da su osporene presude donesene u skladu s članom 10 EKLJP-a.

Praksa ESLJP-a na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Selistö protiv Finske* (16.11.2004.), *Lingens protiv Austrije* (08.07.1986.), *Chauvy i dr. protiv Francuske* (29.06.2004.).

Član 13 EKLJP-a

AP 2970/16 – prekršajni postupak, dostavljanje; kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Apelantu je u prekršajnom postupku izrečena zaštitna mjera – oduzimanje motocikla, a njegova žalba protiv tog rješenja je odbačena kao neblagovremena. Sud je naveo da je osporeno rješenje

upućeno apelantu putem pošte „na adresu koja je evidentirana kao adresa njegovog prebivališta“, ali da je na vraćenoj pošiljci zabilježeno da je apelant odselio s navedene adrese ne obavijestivši sud o eventualnoj promjeni adrese boravišta, odnosno prebivališta, pa je rješenje stavljeno na oglasnu ploču. Također, odbijena je i apelantova žalba protiv rješenja o odbačaju žalbe, uz obrazloženje da apelant nije dokazao navode kojim dovodi u pitanje informaciju poštanskog dostavljača da je odselio s date adrese.

Apelant je smatrao da su mu osporenim rješenjima povrijeđeni pravo na pravično suđenje i djelotvoran pravni lijek, naročito istakavši da je sam „tragao“ za rješenjem, kojeg je na kraju dobio u pisarnici suda, te da druge institucije nisu imale problema s dostavljanjem prepiski.

Odluka

Ustavni sud je konstatovao da je redovni sud zaključio da je apelant promijenio adresu isključivo na osnovu konstatacije službenika pošte, te da je ono što je poštar napisao oboriva pretpostavka koju apelant može istaći samo u žalbi, što je u konkretnom slučaju i uradio. Ustavni sud je također istakao da je apelant i u podnesku koji je uputio sudu izričito naveo da nije primio navedeno rješenje i da je saznao u pošti da je to rješenje vraćeno sudu. Međutim, Osnovni sud nije ni na koji način ispitao ovu tvrdnju, već je zaključio da je ispunjen uvjet za dostavljanje rješenja putem oglasne ploče. Ustavni sud je istakao da je apelant pokazao zainteresiranost za odluku suda, te da je zbog nedobijanja odluke Osnovnom sudu uputio pismeni podnesak kojim je tražio dostavljanje tog rješenja, kao i da je na datu adresu primio i rješenje kojim je njegova žalba protiv rješenja o odbacivanju odbijena, a da ni ta okolnost kod redovnog suda nije izazvala bilo kakvu sumnju u pravilnosti primjene relevantnih odredaba Zakona o prekršajima prilikom dostavljanja odluke apelantu. Sve te okolnosti, prema mišljenju Ustavnog suda, bile su osnov da Okružni sud ispita apelantove žalbene navode koji se odnose na valjanost dostavljanja prvobitno osporenog rješenja. Ustavni sud je stoga zaključio da je redovni sud s neprihvatljivim formalizmom primijenio zakonske odredbe o dostavljanju rješenja i na taj način „oduzeo“ efektivnost inače djelotvoran pravni lijek. Na osnovu toga je zaključeno da je prekršeno pravo na djelotvoran pravni lijek iz člana 13 EKLjP-a u vezi s pravom na pravično suđenje.

Praksa ESLjP-a na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Kudła protiv Poljske* (26.10.2000.), *Wasserman protiv Rusije* (10.04.2008.).

Član 14 EKLjP-a

AP 4077/16 – nemogućnost sticanja prava na penziju nakon smrti vanbračnog druga; kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Apelantica je navela da joj je odlukama organa uprave i redovnog suda, kojima je odbijen njen zahtjev za priznavanje prava na porodičnu penziju nakon smrti njenog vanbračnog partnera, prekršeno pravo na nediskriminaciju iz člana II/4 Ustava BiH i člana 14 EKLjP-a u vezi s pravom na imovinu, zbog toga što kao vanbračni partner nije mogla steći pravo na porodičnu penziju po Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju iako je vanbračna zajednica u potpunosti izjednačena s bračnom zajednicom prema Porodičnom zakonu FBiH. Redovni sud i organi uprave u osporenim odlukama dosljedno su ukazivali da je vanbračna zajednica izjednačena s bračnom prema Porodičnom zakonu, ali su zaključili da se „pravilnim tumačenjem ove odredbe ne može izvesti zaključak da je ova zajednica u svemu izjednačena s bračnom zajednicom, već samo u pogledu određenih prava“. Pri tome su se pozvali na odredbu člana 60 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, zaključivši da je

navedeni zakon *lex specialis* kojim „nije predviđena mogućnost priznavanja prava na porodičnu penziju vanbračnom drugu“.

Odluka

Ustavni sud je ukazao da je u osporenim odlukama nesporno utvrđeno da je postojala vanbračna zajednica između apelantice i njenog preminulog partnera, da je trajala 17 godina i tako ispunila uslove koje propisuje Porodični zakon iz 2005. godine. U vrijeme donošenja osporenih odluka na snazi je bio Zakon o PIO iz 1998. godine koji nikada nije usklađen s Porodičnim zakonom u smislu izjedanačavanja bračnih i vanbračnih partnera, zbog čega je Ustavni sud zaključio da Zakon o PIO iz 1998. godine nije primijenjen uz dosljedno poštivanje „opredjeljenja iz porodičnog prava o jednakom tretmanu bračne i vanbračne zajednice“. Ustavni sud je ponovo istakao da pojedinci ne mogu snositi štetne posljedice toga što relevantni zakoni nisu ranije harmonizirani kako bi se provelo dosljedno opredjeljenje zakonodavca da se otkloni diskriminacija u tretmanu vanbračnih i bračnih partnera i u odnosu na ostvarivanje prava na porodičnu penziju. Stoga je zaključio da je došlo do diskriminacije u vezi sa pravom na imovinu, odnosno do kršenja člana 14 EKLjP-a u vezi s članom 1 Protokola broj 1 uz EKLjP.

Novine u jurisprudenciji Suda Bosne i Hercegovine

Pripremila: Emira Hodžić, Sud Bosne i Hercegovine

Uvod

Za ovaj broj časopisa *Pravna hronika* dat je prikaz 4 pravosnažne presude Suda Bosne i Hercegovine iz krivične oblasti i jedna odluka Vijeća za upravne sporove iz oblasti javnih nabavki. Odluke su donesene u drugoj polovini 2018. godine.

U okviru krivičnih presuda dat je kratki prikaz drugostepene presude Odjela I u kojoj je Apelaciono vijeće prije analize ispunjenosti pojedinačne inkriminacije u osnovi zločina izložilo standarde za utvrđenje nečovječnog postupanja kroz prikaz prakse Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i Evropskog suda za ljudska prava (ESLjP). Predmet je interesantan iz razloga što domaće zakonodavstvo ne daje definiciju nečovječnog postupanja, te je Apelaciono vijeće Suda BiH kroz uporednu praksu utvrdilo standarde koji su potom primjenjeni na konkretan slučaj o kojem je odlučivalo.

U ostalim odlukama iz krivične oblasti koje su obrađene u ovom broju i dalje je fokus na procesnim pitanjima na koja su ukazivali branioci u žalbenim postupcima.

Kada je u pitanju odluka iz upravne oblasti, izabrana je odluka koja se odnosi na postupak javnih nabavki. Sudsko vijeće za upravne sporove je u ovom predmetu poentiralo važnost principa jednakog tretmana kroz tumačenje odredbe člana 2 Zakona o javnim nabavkama.

Predmet broj: S1 1 K 021173 18 Kžk – Zabrana mučenja i nečovječnog postupanja (član 3 EKLjP-a)

Činjenični opis

Optužnicom Tužilaštva BiH optuženi su se teretili da su počinili krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173 stav 1 tačka c), u vezi s članovima 180 stavke 1 i 21 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine ^[39].

Odluka

Prvostepenom presudom jedan optuženi je oglašen krivim da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1 KZ-a SFRJ-a, u vezi s članom 22 KZ-a SFRJ-a, pa mu je Sud izrekao kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina i 6 (šest) mjeseci, te ga je, uzimajući kao utvrđenu ranije izrečenu kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina, izrečenu presudom Suda, osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 14 (četrnaest) godina. Istom presudom drugooptuženi je oslobođen od optužbe. Odlučujući o žalbama Tužilaštva, prvooptuženog, te punomoćni-

[39] Budući je krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173 KZ-a BiH za koje se tereti optuženi bilo propisano i članom 142 stav 1 KZ-a SFRJ-a, to je slijedom navedenog, te u skladu s praksom Ustavnog suda BiH, u pogledu primjene materijalnog prava bilo nužno primijeniti KZ SFRJ-a kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i kao zakon koji je prema stavu Ustavnog suda BiH blaži za optuženog.

ka oštećenih, drugostepenom presudom Apelacionog vijeća Suda, žalbe Tužilaštva i punomoćnika oštećenih u odnosu na osuđujući dio i u odnosu na prvooptuženog odbijene su kao neosnovane, dok je žalba braniteljice prvooptuženog djelimično uvažena, pa je prvostepena presuda preinačena u osuđujućem dijelu i to u dijelu odluke o kazni, te je optuženi osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina. Istovremeno, ovom presudom je uvažena žalba Tužilaštva u odnosu na oslobađajući dio i u odnosu na drugooptuženog, te je prvostepena presuda ukinuta u oslobađajućem dijelu i u tom dijelu je određeno održavanje pretresa pred Apelacionim vijećem, te je po okončanom pretresu drugooptuženi osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine. Trećestepenom presudom Apelacionog vijeća odbijena je žalba odbrane optuženog i potvrđena drugostepena presuda.

Apelaciono vijeće Suda Bosne i Hercegovine je u ovom predmetu prije analize ispunjenosti pojedinačne inkriminacije u osnovi zločina analiziralo standarde za utvrđenje nečovječnog postupanja, imajući u vidu da se ovaj vid počinjenja djela stavljao na teret optuženom. Budući da Krivični zakon SFRJ-a u članu 142 stav 1 koji je Vijeće primjenilo kao materijalni zakon ne definiše pojam nečovječnog postupanja, Apelaciono vijeće je primjenilo standarde date u presudama MKSJ-a. Pored toga, Vijeće je analiziralo i praksu ESLjP-a u kontekstu člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLjP). U tom smislu, Apelaciono vijeće Suda BiH se pozvalo na standarde nečovječnog postupanja izražene u predmetu *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*.^[40]

ESLjP je u pomenutom predmetu iznio standard o „minimalnom nivou težine“ da bi radnje bile okarakterisane kao nečovječno postupanje. Prema ocjeni ESLjP-a ocjena minimuma zavisi od okolnosti svakog pojedinačnog predmeta, kao što su: „*trajanje takvog postupanja, njegove fizičke i duševne posljedice i, u nekim slučajevima, pol, godine starosti i zdravstveno stanje žrtve*“^[41].

U ovoj presudi Suda BiH dat je također i prikaz standarda nečovječnog postupanja iz predmeta *Tomasi protiv Francuske*^[42]. U tom predmetu ESLjP je zaključio da udarci koje je zadobio podnosilac žalbe, kao i njihov intenzitet predstavljaju dva elementa koja su dovoljno ozbiljna da se takvo postupanje smatra nečovječnim i ponižavajućim. Apelaciono vijeće Suda BiH se također referisalo i na predmete *Lorse i drugi protiv Holandije*^[43] i *Bouyid protiv Belgije*. U predmetu *Bouyid protiv Belgije* Sud je razmatrao minimalni prag ozbiljnosti koji mora biti dosegnut da bi postupanje policijskih službenika moglo biti kvalifikovano kao mučenje, nečovječno ili ponižavajuće ponašanje^[44].

U ovom segmentu postoji i praksa Komisije za ljudska prava u predmetima *Soriano de Bouton protiv Urugvaja* (Br. 37/1978), *Leslie protiv Jamajke* (Br. 564/1993, stav 9.2) i *Bailey protiv Jamajke* (Br. 759/1997, stav 9.3.).

Dovodeći u vezu okolnosti predmeta Suda BiH i standarda iz pomenutih presuda Apelaciono vijeće je utvrdilo da se nečovječno postupanje može okarakterisati kao *namjerna radnja ili propust, to jest, radnja koja je, objektivno sudeći, namjerna a ne slučajna, koja uzrokuje tešku duševnu ili fizičku patnju ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo ili povrede tjelesnog integriteta*.

[40] *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Presuda, Žalba br. 5310/71, 18.01.1978. godine, stav 162.

[41] Ibid; Paragraf 94 presude Apelacionog vijeća Suda BiH broj S1 1 K 021173 18 Kžk.

[42] *Tomasi protiv Francuske*, 13 EHRR 1, 1993, stav 115.

[43] *Lorse i drugi protiv Holandije*, Presuda, Žalba br. 52750/99, 04.05.2003. godine, stav 60.

[44] *Bouyid protiv Belgije*, Zahtjev br. 23380/09, Presuda Velikog vijeća od 28. rujna 2015.godine, st. 105-107.

Predmet broj: S1 2 K 027779 18 Kž – Zakonitost dokaza (član 6 EKLjP-a) u vezi s Pravom na privatnost (član 8 EKLjP-a)

Činjenični opis

Optužnicom Tužilaštva optuženi su se teretili da su počinili krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250 stav 2 KZ-a BiH, u vezi s krivičnim djelom Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 1 istog zakona.

Odluka

Prvostepenom presudom optuženi su oslobođeni od optužbe da su radnjama opisanim u izreci presude počinili krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250 stav 2 KZ-a BiH, u vezi s krivičnim djelom Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 1 KZ-a BiH, te članom 54 KZ-a BiH. Odlučujući o žalbi Tužilaštva, Apelaciono vijeće Suda je odbilo žalbu kao neosnovanu i potvrdilo prvostepenu presudu.

Odlučujući o žalbi Tužilaštva, Apelaciono vijeće Suda BiH je potvrdilo stav prvostepenog vijeća o nezakonitosti pribavljenih dokaza u ovom predmetu, a imajući u vidu da je u konkretnom slučaju utvrđeno da naredbe o provođenju posebnih istražnih radnji nisu sačinjene u skladu s odredbama Zakona o krivičnom postupku BiH.

Apelaciono vijeće je nakon izvršenog uvida u izdate naredbe Suda utvrdilo da iste ne sadrže potrebno obrazloženje iz člana 116 stav 1 ZKP-a BiH u pogledu postojanja osnova sumnje zbog kojih se izdaju prema osumnjičenim licima, niti su u istima obrazloženi razlozi koji bi opravdali tvrdnju da se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način, odnosno da bi pribavljanje dokaza bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama, iz kojeg razloga se nisu mogli ni koristiti u skladu s odredbama člana 122 ZKP-a BiH.

Sud je i u ovom predmetu slijedio stavove apelacionih vijeća Suda BiH iznesene u skorijoj praksi nakon što je donesena odluka ESLjP-a u predmetu *Dragojević protiv Hrvatske*, o kojem je bilo riječi u ranijim izdanjima *Pravne hronike*. U vezi s navedenim, Vijeće je istaklo da se odredbe o tome da naredba mora sadržavati iste podatke kao i prijedlog tužioca ne odnose samo na elemente naredbe koji se odnose na podatke (imena lica prema kojima se predlažu posebne istražne radnje, vrsta radnji, način provođenja, obim i trajanje radnji), već se podaci odnose i na činjenice koje ukazuju na postojanje uslova kojima bi se opravdala primjena posebnih istražnih radnji.

Navode žalbe da je uloga suda u istražnom postupku da vrši kontrolu zakonitosti radnji koje preduzima tužilac Vijeće je smatralo neosnovanim smatrajući da je obaveza suda navesti u naredbama koje izdaje i razloge na osnovu kojih je zaključio da su ispunjeni propisani uslovi za njihovo izdavanje. Suprotno postupanje, prema stavu ovog Vijeća, moglo bi predstavljati izraz samovolje ili zloupotrebe i neopravdano zadiranje u prava zagarantovana članom 8 EKLjP-a.

Predmet broj: S1 2 K 022942 18 Kž – Zakonitost dokaza (član 6 EKLjP-a) u vezi s Pravom na privatnost (član 8 EKLjP-a)

Činjenični opis

Optužnicom Tužilaštva optuženi su se teretili da su počinili krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250 stav 3 i 4 KZ-a BiH, u vezi s krivičnim djelom Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 3, u vezi sa stavom 1 KZ-a BiH, a sve u vezi sa članom 54 KZ-a BiH.

Odluka

Prvostepenom presudom optuženi su oglašeni krivim da su radnjama opisanim u izreci osuđujućeg dijela presude počinili krivično djelo Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 3, u vezi sa stavom 1 KZ-a BiH, sve u vezi sa članom 29. KZ BiH, te su im izrečene kazne zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine, odnosno kazna zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 6 (šest) mjeseci. Istom presudom, optuženi su oslobođeni od optužbe da su radnjama opisanim u oslobađajućem dijelu izreke presude počinili krivično djelo Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195 stav 1 KZ-a BiH, u vezi sa članovima 29 i 54 KZ-a BiH. Odlučujući o žalbama Tužilaštva, te odbranama optuženih, Apelaciono vijeće Suda je iste odbilo kao neosnovane i potvrdilo prvostepenu presudu.

U ovom predmetu Apelaciono vijeće je zauzelo identičan stav kao i u prethodnom predmetu budući da naredba za provođenje posebnih istražnih radnji nije sadržavala sve elemente propisane članom 116 stav 1 ZKP-a BiH.

Pored pitanja zakonitosti dokaza pribavljenih manjakvim naredbama sudije za prethodni postupak, u ovom predmetu se postavilo pitanje prihvatanja dokaza koji su pribavljeni u skladu s odredbama Evropske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u krivičnim stvarima, čija je potpisnica i Bosna i Hercegovina. Apelaciono vijeće je donijelo zaključak o prihvatljivosti takvih dokaza imajući u vidu da su isti prikupljeni putem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima koje je nadležno tužilaštvo države BiH uputilo nadležnom tužilaštvu države moliteljice, a da su radnje provedene u skladu s propisima koji važe u državi moliteljici.

Naime, odbrana je u žalbi isticala prigovor da su u prvostepenoj presudi dokazi koji su pribavljeni u drugoj državi prihvaćeni paušalno kao zakoniti na način da se samo konstatovalo da su pribavljeni u skladu s propisima Republike Slovenije, odnosno na temelju naredbi istražnog sudije Okružnog suda u Celju. Međutim, suprotno navodima odbrane, Vijeće je ocijenilo da se radilo o naredbama izdatim od strane organa druge države i to u skladu s procesnim zakonima i garancijama države u kojoj su dokazi i pribavljeni. U konkretnom slučaju dokazi su pribavljeni u skladu sa zamolnicom za pružanje pravne pomoći koju je Tužilaštvo BiH uputilo Okružnom tužilaštvu u Sloveniji. Nadalje je zaključeno da su u tom postupku u potpunosti ispoštovani domaći i međunarodni akti koji uređuju tu oblast. S druge strane, odbrana nije pružila nijedan dokaz koji bi ukazao na eventualne propuste prilikom pribavljanja dokaza.

U toku postupka pred Sudom BiH odbrani je omogućeno da prisutvuje izvođenju dokaza, da iznese prigovore na dokaze, kao i da predlaže dokaze kojima pobija dokaze tužilaštva, a što prema ocjeni Apelacionog vijeća ukazuje da je prvostepeni sud u dovoljnoj mjeri vodio računa o pravima optuženog na njegovu odbranu u skladu sa članom 6 EKLJP-a.

Predmet broj: S1 2 K 022203 18 Kž – Saslušanje osumnjičenog u toku istrage, pravičnost postupka (član 6 EKLJP-a)

Činjenični opis

Optužnicom Tužilaštva optuženi se teretio da je počinio krivično djelo Primanje dara i drugih oblika koristi, iz člana 217 stav 1 KZ-a BiH

Odluka

Prvostepenom presudom prema optuženom je odbijena optužba da je radnjama opisanim u izreci presude počinio krivično djelo Primanje dara i drugih oblika koristi iz člana 217 stav 1 KZ-a BiH.

Odlučujući o žalbi Tužilaštva na prvostepenu presudu, Apelaciono vijeće Suda je istu odbilo kao neosnovanu i potvrdilo prvostepenu presudu.

U ovom predmetu prvostepeni sud je donio odbijajuću presudu jer optuženi odnosno osumnjičeni nije ispitan prije nego što je podignuta optužnica. Tužilaštvo se na pomenutu odluku žalilo ističući da je prvostepeni sud propustio da analizira tok cijelog krivičnog postupka, te potom ocjeni da li je postupak bio pravičan ili ne. S tim u vezi, u žalbi se ističe kako prvostepeni sud u obrazloženju presude nije dao razloge zbog čega smatra da je pravičnost suđenja u konkretnom slučaju ozbiljno narušena inicijalnim nepoštovanjem odredaba člana 6 EKLJP-a. Također je žalbom isticano da je pravičnost postupka cijenjena segmentarno, samo u odnosu na sporni zapisnik o ispitivanju osumnjičenog u istrazi.

Apelaciono vijeće je odbilo ovaj prigovor imajući u vidu da osumnjičenom prilikom ispitivanja nije ispoštovano pravo da svoju odbranu iznese u prisustvu branioca, tako da osumnjičeni na kraju nije ni ispitan, usljed čega optužnica nije mogla biti podignuta i potvrđena. Po ocjeni Apelacionog vijeća, te okolnosti su ukazale na postojanje okolnosti koje isključuju krivično gonjenje, a čime se vodio i prvostepeni sud.

Vijeće je istaklo da se u konkretnom slučaju nije mogla posmatrati pravičnost postupka u cjelini imajući u vidu imperativne odredbe člana 225 stav 3 ZKP-a BiH kojim je propisano da se optužnica *ne može podići ako osumnjičeni nije bio ispitan*. Ova odredba obavezuje tužioca da osumnjičenog ispita jer je to pretpostavka koja mora biti ispunjena da bi se mogla podići optužnica. Ispitivanje osumnjičenog u istrazi na okolnosti za koje ga tužilaštvo tereti sprječava kršenje prava osumnjičenog u smislu prava na pripremanje odbrane i aktivnog učešća u postupku. Stoga se u konkretnom slučaju radi o takvoj povredi prava osumnjičenog na odbranu koja se nije mogla ispraviti u kasnijim fazama postupka.

Predmet S1 3 U 025136 17 U – Postupak javnih nabavki

Činjenični opis

Ugovorni organ je proveo postupak javne nabavke usluga prevođenja propisa, te nakon provedenog postupka donio odluku kojom je kao najpovoljniji ponuđač izabrano udruženje sudskih tumača. Protiv ove odluke žalbu je podnio drugi ponuđač koji je također učestvovao u tenderskom postupku. Ured za žalbe BiH je uvažio žalbu obrazlažući to činjenicom da ugovorni organ koji je izabran ničim nije dokazao pravni osnov po kojem udruženje građana može biti ponuđač u smislu odredbe člana 2 Zakona o javnim nabavkama, te da nije dokazao sposobnost obavljanja profesionalne djelatnosti.

Odluka

Vijeće za upravne sporove Suda BiH je donijelo presudu kojom je uvažilo tužbu tužitelja, te poništilo rješenje tuženog (Ureda za razmatra žalbi) i predmet vratilo tuženom na ponovni postupak.

Vijeće za upravne sporove Suda BiH je zaključilo da je ovakvom odlukom Ured za žalbe povrijedio principe iz člana 3 Zakona o javnim nabavkama, pogrešno primjenjujući odredbu člana 2 stav 1 tačka c) pomenutog zakona. Vijeće je istaklo da je smisao provedbe Zakona o javnim nabavkama obezbjediti pravičnu i aktivnu konkurenciju među ponuđačima uz ostvarivanje jednakog tretmana poštujući principe nediskriminacije i transparentnosti. U skladu s navedenim, Sud je istakao da to znači da svaki učesnik u postuku javne nabavke mora imati isti položaj i mogućnosti da pod jednakim uslovima učestvuje i bude izabran kao najpovoljniji ponuđač.

U konkretnom slučaju ugovorni organ je u tenderskoj dokumentaciji propisao kao jedan od kriterija za učešće u tenderu da ponuđač mora imati sposobnost obavljanja profesionalne djelatnosti, te da je registrovan za obavljanje djelatnosti koja je predmet javne nabavke.

Prije svega, Sud je utvrdio da je iz rješenja o registraciji udruženja sudskih tumača navedeno da se udruženje osniva u cilju aktivnog provođenja usluga prevođenja, iz čega proizlazi da su se udruženja javila kao ponuđači za postupak javnih nabavki usluga prevođenja.

Član 2 Zakona o javnim nabavkama daje definiciju pravnog subjekta. S druge strane, sudsko vijeće je pored toga imalo u vidu i odredbe članova 2, 4 i 9 Zakona o udruženjima iz RS-a koji propisuje pitanja koja se tiču uslova za nastanak i djelovanje udruženja građana.

Dovodeći u vezu odredbe dva pomenuta zakona, Vijeće za upravne sporove je donijelo zaključak da nijedna odredba zakona o javnim nabavkama pojam privrednog subjekta ne ograničava na subjekte koji su registrovani prema odredbama zakona o privrednim društvima, te da nije bilo zapreke da se na tender prijavi i udruženje prevodilaca.

Kao potvrdu svog stava Vijeće se pozvalo i na legislativu Evropske unije, tačnije presudu Suda pravde EU:C:2009:807 u kojoj je iznesen stav da bilo koje lice ili bilo koji organ koji smatra da može osigurati izvršenje ugovora prema uslovima iz konkursa može predati ponudu i kandidovati se bez obzira na status^[45].

[45] Presuda vijeća za upravne sporove Suda BiH broj S1 3 U 025136 17 U od 28.11.2018. godine, strana 4

Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

Pripremio: Edin Čengić, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine

Uvod

Za ovaj broj časopisa iz raznovrsne prakse Vrhovnog suda Federacije BiH je izdvojeno šest odluka u kojima su izraženi stavovi o pojedinim pravnim pitanjima od značaja za usklađivanje sudske prakse u Federaciji BiH.

Iz oblasti krivičnog prava izdvojena je odluka kojom se ukazuje na povredu pretpostavke nevinosti pri obrazlaganju postojanja pritvorskih razloga (odluka broj 03 O K 016380 18 Kž 3). Nadalje, iz građanske oblasti su izdvojene dvije odluke, od kojih je naročito interesantna odluka broj 51 O Rs 069530 15 Rev u kojoj je izražen stav da je pravni osnov za sticanje prava na plaću, obračun plaće i isplatu plaće s većim koeficijentom za državnog službenika rješenje rukovodioca organa državne službe. U okviru upravnog odjeljenja za pregled prakse su izdvojene tri odluke, a posebno je zanimljiva odluka broj 04 O U 007360 15 Uvp, u kojoj je izražen stav da udovici iz vanbračne zajednice pripada pravo na porodičnu penziju pod istim uslovima kao i udovici iz bračne zajednice, neovisno od decidne odredbe zakona, što je u skladu s odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj AP-4207/13 i AP-4077/16 o izjednačavanju svih prava vanbračnog partnera s pravima bračnog partnera.

Predmet broj 03 O K 016380 18 Kž 3

Činjenice i žalbeni navodi

Rješenjem Kantonalnog suda u Tuzli broj 03 O K 016380 18 Kv 5 od 02.07.2018. godine produžen je pritvor optuženom F.Z. (protiv kojeg je potvrđena optužnica zbog krivičnog djela Ubistva iz člana 166 stav 2 tačka a) u vezi sa stavom 1 i članom 31 Krivičnog zakona FBiH (KZBiH) u sticaju s više krivičnih djela), iz razloga propisanih članom 146 stav 1 tačka c) Zakona o krivičnom postupku FBiH (ZKP FBiH).

Protiv navedenog rješenja žalbu je izjavio branilac optuženog zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka. U žalbi je navedeno da je osporenim rješenjem povrijeđena odredba člana 3 stav 1 ZKP-a FBiH i odredba člana 6 stav 2 EKLjP-a, odnosno da je povrijeđeno načelo presumpcije nevinosti optuženog, iz razloga što je prvostepeni sud na strani 15 obrazloženja rješenja u iznesenim razlozima, između ostalog, naveo: „da je optuženi F.Z. prilikom izvršenja krivičnog djela ubistva pokazao izuzetnu upornost i bezobzirnost usmrivši oštećenog S.H. bez ikakvog razloga i povoda na okrutan način“.

Odluka

Vrhovni sud Federacije BiH je razmatrajući žalbene navode utvrdio da konstatacija prvostepenog suda (da je optuženi F.Z. prilikom izvršenja krivičnog djela Ubistva pokazao izuzetnu upornost i bezobzirnost usmrivši oštećenog S.H. bez ikakvog razloga i povoda na okrutan način) ne odražava stav o postojanju osnovane sumnje, nego je ista iznesena kao utvrđena činjenica.

Mišljenje je ovog suda da je takvom konstatacijom izraženom prije okončanja glavnog pretresa protiv optuženog i u postupku odlučivanja o trajanju pritvora prema optuženom, kada sud cijeni samo postojanje osnovane sumnje i ne apsolutnu dokazanost odlučujućih činjenica od kojih zavisi ocjena suda o krivnji optuženog, sud postupio suprotno odredbi člana 6 stav 2 EKLJP-a (koji propisuje da se svako ko je optužen za krivično djelo smatra nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivnja sukladno zakonu), kao i odredbi člana 3 stav 1 ZKP-a FBiH (koja propisuje da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom suda ne utvrdi njegova krivnja), čime je povrijeđena pretpostavka nevinosti optuženog F.Z., kojom je sud vezan sve dok se njegova krivnja pravosnažno ne dokaže sukladno zakonu.

Iz navedenih razloga, ovaj sud je primjenom člana 337 stav 3 ZKP-a FBiH u potpunosti uvažio žalbu branitelja optuženog F.Z., ukinuo pobijano rješenje i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Predmet broj 51 O Rs 069530 15 Rev – Član 21 Zakona o državnoj službi i član 27 stav 4 Zakona o plaćama i naknadama u organima vlasti Federacije BiH

Činjenice i revizijski navodi

Tokom postupka pred nižestepenim sudovima je utvrđeno da je tužitelj rješenjem načelnika Općine Travnik od 30.03.2010. godine postavljen na radno mjesto „komunalni inspektor“ u Službi za inspekcijски nadzor organa državne službe Općine Travnik kojim mu je određena i visina plaće unutar IV platnog razreda s koeficijentom 2,45. Tužitelj nije uložio žalbu protiv ovog rješenja, tako da je isto istekom roka za žalbu postalo konačno. U utuženom periodu tužitelju je isplaćivana plaća utvrđena rješenjem, koja je niža od plaće za to radno mjesto propisane Pravilnikom o plaćama službenika i namještenika Općine Travnik u vezi s Odlukom o utvrđivanju platnih razreda i koeficijenata za plaće rukovodećih i ostalih državnih službenika, po kojima je za IV platni razred utvrđen koeficijent 3,10. Tužitelj je podnio zahtjev načelniku općine za isplatu razlike plaće za period koji je utužen u ovoj parnici, koji je odbijen iz razloga što tužitelj nije pobijao rješenje, pa je tužitelj izjavio žalbu Odboru državne službe za žalbe Federacije BiH koju je Odbor odbio kao neosnovanu iz istih razloga.

Dana 17.01.2013. godine tužitelj je podnio tužbu Općinskom sudu u Travniku radi poništenja rješenja tuženih kao nezakonitih i isplate razlike plaća i toplog obroka, koje su predmet ovog postupka.

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Travniku broj 51 O Rs 069530 13 Rs od 26.11.2014. godine, stavom I izreke, usvojen je tužbeni zahtjev i poništeno kao nezakonito rješenje tužene Općine Travnik o odbijanju zahtjeva tužitelja za isplatu razlike plaće i toplog obroka broj 01-34-2-219/12 od 14.03.2012. godine za period od 17.05.2010. do 29.02.2012. godine i rješenje tuženog Odbora državne službe za žalbe FBiH Sarajevo broj 01-34-369/12 od 12.12.2012. godine.

Stavom II izreke presude obavezana je tužena Općina Travnik da tužitelju M.V., na ime razlike plaće za period od 17.05.2010. godine do 29.02.2012. godine, isplati iznos od 9.880,54 KM te na ime razlike naknade za ishranu (topli obrok) za period od 17.05.2010. do 29.02.2012. godine iznos od 3.304,07 KM; ukupno 13.184,61 KM, sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana podnošenja tužbe tj. od 17.01.2013. godine pa do konačne isplate, kao i da mu nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 200,00 KM.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Novom Travniku broj 51 O Rs 069530 15 Rsž od 10.09.2015. godine žalba tužene Općine Travnik je odbijena i prvostepena presuda potvrđena. Odbačena je dopuna žalbe tužene Općine Travnik od 13.04.2015. godine kao neblagovremena.

Tužena Općina Travnik je izjavila reviziju protiv drugostepene presude zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija uvaži i drugostepena presuda preinači ili da se drugostepena presuda ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

Odluka

Presudom Vrhovnog suda FBiH revizija tužene je djelimično usvojena i drugostepena i prvostepena presuda preinačene na način da je odbijen zahtjev za poništenje kao nezakonitog rješenja Općine Travnik od 14.03.2012. godine i rješenja Odbora državne službe za žalbe FBiH od 12.12.2012. godine te zahtjev za isplatu razlike plaća za period od 17.05.2010. do 29.12.2012. godine u iznosu od 9.880,54 KM sa zakonskom zateznom kamatom od podnošenja tužbe do isplate. U preostalom dijelu revizija je odbijena i odlučeno je da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Stav je revizijskog suda da se o rasporedu na radno mjesto i o drugim pravima i obavezama odlučuje rješenjem rukovodioca organa državne službe i da se samo na osnovu tog rješenja službeniku može isplatiti plaća.

Vrhovni sud Federacije BiH je na osnovu navedenih zakonskih odredbi (člana 21 stav 1 Zakona o državnoj službi u Federaciji BiH, člana 31 stav 1 Zakona o državnoj službi u Federaciji BiH, te člana 27 stav 4 Zakona o plaćama i naknadama u organima vlasti Federacije BiH) zauzeo suprotan stav u odnosu na nižestepene sudove pa je zaključio da je za državnog službenika pravni osnov za sticanje njegovog prava na plaću, obračun i isplatu plaće s većim koeficijentom rješenje rukovodioca državne službe. U situaciji kada državni službenik nije ishodio rješenje o plaći s koeficijentom većim od onog koji je propisan za to radno mjesto, ne bi mogao ni steći pravo na isplatu plaće s većim koeficijentom. Pravo na isplatu plaće državni službenik ne stiče po samom zakonu. To je lično imovinsko pravo državnog službenika koje rješenjem utvrđuje rukovodilac državne službe. Dospijeće iznosa plaće nastupa donošenjem rješenja o pravu na plaću i visini plaće, a tim se rješenjem određuje i dan početka isplate plaće na osnovu priznatog prava.

Dakle, državni službenik/namještenik, koji je rješenjem raspoređen na radno mjesto i kojem je utvrđeno pravo na plaću i visina plaće, nema pravo na isplatu plaće po većem koeficijentu dok ne ishoditi rješenje kojim će se utvrditi pripadajuća visina plaće za poslove koje obavlja, što je stav Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije BiH usvojen na sjednici ovog odjeljenja dana 11.10.2018. godine, primjenljiv u konkretnom slučaju.

Predmet broj 65 O Ps 097356 18 Rev – Član 1013 stav 1 i član 1083 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima

Činjenice i revizijski navodi

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Sarajevu broj 65 O Ps 097356 17 Ps 2 od 25.08.2017. godine, obavezana je tužena Federacija BiH da na ime preuzetog duga od SOUR B.T., po osnovu bankarskih garancija, isplati tužitelju J. Banka iznos od 687.005,66 EUR (Protuvrijednost u KM: 1.339.661,00), zajedno s pripadajućim zateznim kamata na iznos od 403.984,51 EUR po stopi koju banke u mjestu ispunjenja plaćaju na devizne štedne uloge po viđenju za tu valutu, računajući od dana utuženja 02.06.2009. godine pa do isplate, uz naknadu troškova parničnog postupka u iznosu od 6.858,77 KM. Odbijen je tužitelj s preostalim dijelom zahtjeva.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 O Ps 097356 17 Pž 2 od 15.02.2018. godine žalba tužene Federacije BiH je uvažena i prvostepena presuda preinačena u dosuđujućem

dijelu tako da je odbijen tužbeni zahtjev u cjelosti. Tužitelj je obavezan da tuženoj naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 3.138,70 KM. Drugostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev nalazeći da je prvostepeni sud pogrešno zaključio da je tužena pasivno legitimisana jer tužitelj nije dokazao da je tužena u materijalno-pravnom odnosu s tužiteljem te da tužitelj nije dokazao da su obaveze krajnjeg korisnika SOUR B.T., koje su zasnovane na ugovoru o kreditu i izdatoj bankarskoj garanciji, prešle na Federaciju BiH.

U postupku pred nižestepenim sudovima je utvrđeno da je tužitelj J. Banka obezbjeđivao garancije za preduzeća iz bivše SFRJ u vezi kredita koje su dobijali na inostranom tržištu pa tako i u konkretnom slučaju za dužnika SOUR B.T. iz BiH. Na taj način tužitelj je odobrio garanciju za inokredit po ugovoru od 23.11.1987. godine prema inopovjeriocu Pfaff Kaiserslautern, SR Njemačka. Kako su sredstva iskorištena, a nisu vraćena inopovjeriocu, to su navedene obaveze pretvorene u kreditne obaveze i vanjski dug Republike Srbije prema Pariškom klubu. Zapisnikom o konsolidaciji duga BiH od 28.10.1998. godine, sačinjenim između zemalja članica Pariškog kluba i BiH, usaglašeno je da se dug BiH sastoji od dugova bivše SFRJ koji su dobile ili garantovale osobe sa područja BiH koji nisu automatski pripisani republici nasljednici. Tim zapisnikom definisano je, između ostalog, da će detaljni aranžmani koji se tiču reprogramiranja ili refinansiranja dugova biti određeni bilateralnim sporazumima. Bilateralnim sporazumom o konsolidaciji duga potpisanim između Republike Srbije i Vlade Savezne Republike Njemačke priznati su dugovi na osnovu datih garancija banaka iz Republike Srbije za krajnje korisnike sa sjedištem van Republike Srbije pa tako i za obaveze krajnjih korisnika kredita sa sjedištem u BiH. U dokaznom je postupku utvrđeno da Republika Srbija plaća obaveze po osnovu glavnice i kamata prema inopovjeriocu Saveznoj Republici Njemačkoj od septembra 2002. godine za dužnike s teritorije BiH, a ta je potraživanja prijavila u stečajnom postupku koji se vodi protiv tužitelja pred Privrednom sudom u Beogradu. Presudom Privrednog suda u Beogradu od 01.10.2010. godine obavezan je tužitelj da Republici Srbiji isplati novčane iznose za servisiranje duga prema inokreditorima, pa tako i dug društva SOUR B.T. koje je preuzela Republika Srbija.

Protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu tužitelj je izjavio reviziju zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija uvaži i drugostepena presuda ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje ili da je preinači i usvoji tužbeni zahtjev.

Odluka

Presudom Vrhovnog suda FBiH revizija tužitelja je odbijena. Stav je revizijskog suda da tužitelj nije dokazao da je aktivno legitimisan da potražuje predmetno potraživanje pa da zbog toga tužbeni zahtjev nije osnovan, niti se može temeljiti na odredbama člana 1013 stav 1 i člana 1083 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima. Ovakav je zaključak revizijski sud utemeljio na činjenici da je pred nižestepenim sudovima utvrđeno da je Republika Srbija preuzela obavezu isplate i plaćanja duga inopovjeriocima i za kreditno zaduženje koje je predmet ovog spora, a da tužitelj nije dokazao da je Republici Srbiji isplatio dosuđena sredstva prema pravosnažnoj presudi Privrednog suda od 01.10.2010. godine, kao ni da se Republika Srbija naplatila iz stečajne mase revidenta za iznos potraživanja koji revident traži u predmetnoj parnici.

Revizijski sud pritom zaključuje da nije relevantno da li je tužena pasivno legitimisana ili ne, iako su se prvostepeni i drugostepeni sud bavili ovim pitanjem i drugostepeni sud utvrdio da tužena u predmetnom postupku nije pasivno legitimisana, dajući o tome razloge u obrazloženju svoje presude. Bez osnova je i pozivanje revidenta na zaključeni Sporazum o sukcesiji bivših republika SFRJ koji je stupio na snagu 03.06.2004. godine i Aneks G Sporazuma kod činjenice da je navedenim

Sporazumom BiH preuzela dug prema inokreditoru na način pobliže opisan u tom Sporazumu, a ne Federacija BiH, pa se zahtjev tužitelja u odnosu na tuženu Federaciju BiH ukazuje neosnovanim, jer tužitelj nije dokazao da je Federacija BiH, nakon raspada bivše SFRJ, preuzela dug prema inokreditoru, odnosno da se u pogledu postavljenog zahtjeva iz tužbe parnične stranke nalaze u materijalno-pravnom odnosu.

Predmet broj 04 o U 007360 15 Uvp – Član 60 („starog“) tj. član 69 („novog“) Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

Činjenice

U upravnom postupku, prvostepenim rješenjem direktora administrativne službe u Zenici, matični broj 1182750074 od 04.02.2014. godine, ali i rješenjem FZ 3/2-1182750074 od 10.02.2015. godine tuženog Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje Mostar (kojim je odbijena žalba tužiteljice izjavljena protiv prvostepenog rješenja), tužiteljici nije priznato pravo na porodičnu penziju iza umrlog vanbračnog partnera F.H.

Rješavajući po tužbi tužiteljice (protiv osporenog rješenja tuženog), Kantonalni sud u Zenici je presudom broj 04 o U 007360 15 U od 29.05.2015. godine odbio tužbu jer odredbama člana 60 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju FBiH („Službene novine FBiH“ br. 2/98 do 55/12) nije predviđena mogućnost priznavanja prava na porodičnu penziju vanbračnom partneru i to bez obzira da li je ili ne u toj vanbračnoj zajednici rođeno zajedničko dijete.

Također, u toku upravnog postupka koji je započeo zahtjevom tužiteljice za priznavanje prava na porodičnu penziju iza umrlog vanbračnog partnera H.F. podnesenim dana 27.05.2013. godine je utvrđeno da je imenovani rođen dana 16.03.1967. godine, a umro dana 27.11.1996. godine, da je od 28.05.1994. godine umrli živio u vanbračnoj zajednici s tužiteljicom i da su imali zajedničko dijete H.S. (rođena 15.03.1995. godine i koja prima porodičnu penziju), što je utvrđeno i presudom Općinskog suda u Kaknju broj 36 o P 021359 12 P od 20.12.2012. godine.

U Zahtjevu za vanredno preispitivanje presude prvostepenog suda tužiteljica je istaknula da prvostepeni sud nije cijenio sve tužbene prigovore, a posebno činjenicu da je tužiteljica bila s umrlim H.F. u vanbračnoj zajednici od 28.05.1994. godine do njegove smrti, tj. do 27.11.1996. godine te da je u toj zajednici rođeno i dijete H.S. kojoj je priznato pravo na porodičnu penziju, a da je tužiteljica vršila sve roditeljske dužnosti od njenog rođenja do danas, čime je ispunila uslove iz člana 62 stav 3 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju FBiH. Nadalje, posebno je naglasila kako je Porodičnim zakonom FBiH propisano da je vanbračna zajednica izjednačena s bračnom ako je trajala tri godine ili kraće ukoliko je u toj zajednici rođeno dijete pa stoga smatra da joj i pripada pravo na porodičnu penziju iza umrlog vanbračnog partnera H.F. Napominje da joj je presudom Općinskog suda u Kaknju od 20.12.2012. godine utvrđen status vanbračnog partnera. U zahtjevu i u podnesku od 09.11.2018. godine je navela da je Ustavni sud BiH svojom odlukom Ap-4077/16 od 11.10.2019. godine o istom pravnom pitanju donio odluku o izjednačavanju svih prava vanbračnog partnera s pravima bračnog partnera te je predložila da se presuda Kantonalnog suda u Zenici ukine i ponište osporeno i prvostepeno rješenje, a predmet vrati prvostepenom organu radi donošenja nove odluke.

Odluka

Vrhovni sud FBiH je presudom uvažio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke (podnesen od tužiteljice protiv presude Kantonalnog suda u Zenici broj 04 o U 007360 15 U od 29.05.2015. godine), navedenu presudu preinačio pa rješenje tuženog broj FZ3/2-1182750074 od 10.02. 2015.

godine, kao i prvostepeno rješenje direktora Kantonalne administrativne službe u Zenici, matični broj 1182750074 od 04.02.2014. godine poništio i predmet vratio prvostepenom organu na ponovno odlučivanje.

Naime, Porodični zakon FBiH („Službene novine FBiH”, br. 35/05, 41/05 i 31/14) u članovima 2 i 3 postovjećuje bračnu s vanbračnom zajednicom jer smatra da je vanbračna zajednica, zajednica života žene i muškarca koji nisu u braku ili vanbračnoj zajednici s drugom osobom i koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno dijete.

S druge strane, tačno je da je u citiranom zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju regulisano pitanje (član 60 „starog“, odnosno član 69 „novog” Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju FBiH, „Službene novine FBiH“ br. 13/18) da ne postoji mogućnost za ostvarivanje prava na porodičnu penziju vanbračnog partnera.

U ovakvoj situaciji, neovisno od činjenice da je vanbračna zajednica tužiteljice bila prije donošenja porodičnog zakona FBiH iz 2005. godine (jer je i „starim” Porodičnim zakonom SR BiH regulisano pitanje vanbračne zajednice, ali na restriktivniji način u odnosu na propise iz 2005. godine), postoji diskriminacija iz člana 14 EKLjP-a, odnosno člana II/4 Ustava Bosne i Hercegovine – jer je očigledno da ne postoji harmonizacija propisa u ovoj oblasti – u vezi s pravom na imovinu iz člana II/3 K) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 1 Protokola I uz EKLjP, što je i stav Ustavnog suda Bosne i Hercegovine izražen u odlukama AP-4207/13 od 30.09.2016. godine i AP-4077/16 od 11.10.2018. godine.

Ovo sve tim prije što je i Porodičnim zakonom SR BiH, koji je važio u vrijeme trajanja vanbračne zajednice, članom 14 regulisano i pitanje „...drugih imovinskih pravnih odnosa kod zajednice muškarca i žene koja nije uređena na način propisan ovim zakonom (vanbračna zajednica...)“ pa prema tome i u to vrijeme je postojala mogućnost priznavanja nekih imovinskih prava vanbračnih supružnika.

Radi svega izloženog, Vrhovni sud FBiH je primjenom odredbi člana 46 stav 1 Zakona o upravnim sporovima presudom usvojio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke te prvostepenu presudu preinačio tako što je udovoljio tužbenom zahtjevu i poništio i osporeno i prvostepeno rješenje i predmet vratio prvostepenom organu na ponovno rješavanje.

Ovaj sud nije mogao riješiti spor u punoj jurisdikciji, jer bi pri tome trebalo odrediti i visinu porodične penzije koja pripada tužiteljici pa će prvostepeni organ u ponovnom postupku, imajući u vidu primjedbe i upute ovog suda, kao i činjenicu da je do 2005. godine važio Porodični zakon („Službeni list SR BiH”, br. 21/79 i 44/89, „Službeni list R BiH”, br. 6/94 i 13/94), donijeti novu pravno valjanu odluku.

Predmet broj 08 o U 002045 18 Uvp 2 – Član 197 stav 1 Zakona o parničnom postupku, a u vezi s članom 55 Zakona o upravnim sporovima

Činjenice

Presudom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 08 o U 002045 14 Uvp od 31.05.2018. godine odbijen je tužiteljev zahtjev za vanredno preispitivanje podnesen protiv presude Kantonalnog suda u Širokom Brijegu broj 08 o U 002045 14 U od 23.06.2014. godine, kojom je odbijena njegova tužba podnesena protiv rješenja tuženog broj 02/1-35/1-390/14 od 13.03.2014. godine, kojim je odbijena tužiteljeva žalba izjavljena protiv rješenja Službe za zapošljavanje Zapadnohercegovačkog kantona broj 05-03-32/5-14 od 10.02.2014. godine.

Prvostepenim rješenjem je odbijen tužiteljjev zahtjev za utvrđivanje prava na novčanu naknadu temeljem učestvovanja u odbrani Bosne i Hercegovine za period od 01.01.2008. godine do 31.12.2008. godine, od 01.01.2009. godine do 31.12.2009. godine i od 01.01.2010. godine do 30.04.2010. godine iz razloga što je zahtjev već pravosnažno riješen.

Podneskom od 24.08.2018. godine tužitelj je po punomoćniku predložio da se stavi van snage donesena presuda jer je, prije prijema pisanog otpravka presude, dana 02.07.2018. godine povukao zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke.

Odluka

Ovaj Sud je ispitao da li postoje procesno-pravni uslovi za podnošenje gorenavedenog prijedloga za stavljanje van snage donesene presude i ocijenio da isti ne postoje.

Naime, odredbom člana 41 Zakona o upravnim sporovima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 9/05) je propisano da se protiv pravosnažne odluke kantonalnog suda donesene u upravnom sporu može podnijeti zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke Vrhovnom sudu Federacije, dok je odredbom člana 55 navedenog Zakona propisano da će se, ukoliko ovaj Zakon ne sadrži odredbe o postupku u upravnim sporovima, primjenjivati odgovarajuće odredbe zakona kojim je uređen parnični postupak.

Odredbom člana 244 stav 2 Zakona o parničnom postupku FBiH („Službene novine FBiH“, br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15) je propisana mogućnost odustajanja od revizije, a odredbom člana 204 stav 2 istog Zakona (na čiju primjenu upućuje odredba člana 253 navedenog Zakona) je propisano da do donošenja odluke drugostepenog suda stranka može odustati od već podnesene žalbe.

Iz navedenih zakonskih odredbi proizilazi da u upravnim sporovima postoji mogućnost pobijanja pravosnažne odluke (isključivo) kantonalnog suda podnošenjem zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke te mogućnost odustajanja od podnesenog zahtjeva za vanredno preispitivanje do donošenja sudske odluke, ali nijednom odredbom Zakona o upravnim sporovima, niti Zakona o parničnom postupku, nije predviđena mogućnost „stavljanja van snage“ donesene presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine.

Budući da je u skladu s odredbom člana 197 stav 1 Zakona o parničnom postupku, u vezi s članom 55 Zakona o upravnim sporovima, sud vezan za svoju presudu čim je donesena, to moment prijema donesene presude u odnosu na moment povlačenja zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke nije od bilo kakvog uticaja, niti omogućava postupanje po tužiteljjevom prijedlogu za „stavljanje van snage“ donesene presude.

Predmet broj 09 o U 028357 18 Uvp – Član 247 stav 2 Zakona o parničnom postupku FBiH, a u vezi s članom 55 Zakona o upravnim sporovima

Činjenice

Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 o U 028357 17 U od 13.04.2018. godine (u upravnoj stvari ostvarivanja prava na starosnu penziju) odbijena je tužba tužitelja P.DŽ. podnesena protiv akta broj FZ3/2-11560061057 od 08.03.2017. godine tuženog Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje Mostar, kojim je odbijena kao neosnovana žalba tužitelja podnesena protiv prvostepenog rješenja Kantonalne administrativne službe u Sarajevu broj FZ12/2-35-UP-217/14-1156061057 od 11.01.2017. godine, kojim je odbijen zahtjev tužitelja za priznavanje prava na starosnu penziju.

Protiv odluke prvostepenog suda tužitelj je lično u smislu člana 70 ZUS-a podnio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, iz razloga detaljno navedenih u istom. Vrhovnom sudu Federacije BiH tužitelj je predložio da zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke uvaži te prvostepenu presudu ukine i poništi osporeno i prvostepeno rješenje i predmet vrati prvostepenom organu na ponovno rješavanje.

Odluka

Nakon što je ispitao da li postoje procesno-pravne pretpostavke za podnošenje zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke i njegovo meritorno rješavanje u konkretnom slučaju, Vrhovni sud FBiH je našao da iste ne postoje i zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke odbacio kao nedopušten, odnosno izjavljen od neovlaštenog lica, shodno odredbi člana 44 stav 1 ZUS-a.

Naime, kako Zakon o upravnim sporovima ne sadrži odredbe kojima se propisuju uslovi pod kojima stranke same mogu poduzimati radnje u upravnim sporovima (konkretno za podnošenje zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke), to se u ovoj stvari, u smislu člana 55 Zakona o upravnim sporovima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 9/05) primjenjuju odgovarajuće odredbe Zakona o parničnom postupku FBiH (“Sužbene. novine FBiH“, br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15).

Kako je odredbom člana 301b stavovi 1 i 2 Zakona o parničnom postupku FBiH propisano da stranka može podnijeti reviziju putem punomoćnika koji je advokat, a izuzetno od stava 1 ovog člana stranka može sama podnijeti reviziju ako ima položen pravosudni ispit, odnosno za nju može reviziju podnijeti kao punomoćnik osoba koja je prema odredbama ovog ili kojeg drugog zakona ovlaštena zastupati je u tom svojstvu iako nije advokat, ako ima položen pravosudni ispit, to je sud dopisom od 12.06.2018. godine (kojeg je tužitelj uredno lično primio 19.06.2018. godine) pozvao tužitelja da dostavi ovom sudu dokaz o položenom pravosudnom ispitu (u roku od 10 dana od dana prijema ovog dopisa), s napomenom da će se u protivnom podneseni zahtjev odbaciti kao izjavljen od neovlaštenog lica.

S obzirom da tužitelj nije dostavio dokaz o položenom pravosudnom ispitu, Vrhovni sud FBiH je, u skladu s odredbom člana 247 stav 2 Zakona o parničnom postupku FBiH, kojom je propisano da je revizija nedopuštena ako nije izjavljena putem punomoćnika iz člana 301b (stav 1) ovog Zakona, ili ako ju je izjavila osoba koja nije ovlaštena na podnošenje revizije (stav 2), zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, primjenom člana 44 stav 1 Zakona o upravnim sporovima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 9/05), odbacio kao izjavljen od neovlaštenog lica.

Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Republike Srpske

Pripremila: Tanja Miletić, Vrhovni sud Republike Srpske

Uvod

Za ovaj broj časopisa izdvojeno je šest odluka donesenih u Vrhovnom sudu Republike Srpske u drugoj polovini 2018. godine. U tim odlukama razmatrana su i analizirana aktualna pitanja, te u cilju ujednačavanja sudske prakse zauzeti određeni pravni stavovi.

Izvojene su dvije odluke donesene unutar Krivičnog odjeljenja, pri čemu je jedna odluka donesena u postupku po žalbi na prvostepenu presudu (13 O K 003818 18 Kž), a drugu odluku je donijelo trećestepeno vijeće Vrhovnog suda Republike Srpske (84 O K 048717 18 Kžž). Izdvojene su po dvije odluke donesene po vanrednim pravnim lijekovima unutar Građanskog odjeljenja (rješenje br. 95 O P 045768 18 Rev i 71 O Mal 172679 17 Rev) i Upravnog odjeljenja (presude br. 11 O U 017892 16 Uvp i 11 O U 015616 16 Uvp).

Predmet broj 13 O K 003818 18 Kž – Zakonitost dokaza (lica koja mogu odbiti svjedočenje), član 148 stav 4 Zakona o krivičnom postupku

Činjenice i navodi iz žalbe

Prvostepenom presudom optuženi A.H. i D.M. oglašeni su krivim zbog krivičnog djela Razbojništva iz člana 233 stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 49/03, s izmjenama; dalje: KZ RS-a) i osuđeni na kazne zatvora u trajanju od po 8 (osam) godina.

Protiv navedene presude žalbe su blagovremeno izjavili optuženi i njihov branilac zbog bitnih povreda odredba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, predlažući da se žalbe usvoje i pobijana presuda ukine. Osporavajući zakonitost pribavljanja dokaza u istrazi, sve žalbe ističu da je zapisnik o saslušanju svjedoka B.M. iz istrage nezakonit dokaz na kojem se ne može zasnivati presuda, tvrdnjom da je u vrijeme davanja izjave imenovana imala svojstvo privilegovanog svjedoka jer je bila u vanbračnoj zajednici s optuženim D.M, a da je njen iskaz uzet na tipiziranom obrascu iz kojeg se ne vidi da li je u smislu člana 148 Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 53/12; dalje: ZKP RS-a) upozorena da nije dužna da svjedoči, te da se ona nije izičito odrekla tog prava.

Odluka

Vrhovni sud Republike Srpske nalazi da izneseni žalbeni prigovori nisu osnovani. Naime, suprotno stanovištu odbrane, svjedokinja B.M. je propisno upozorena u smislu člana 148 stav 1 ZKP RS-a da nije dužna da svjedoči i nakon toga se ista jasno i izričito odrekla ovog prava, navodeći: „Želim svjedočiti,“ a zatim potpisala zapisnik na kraju stranice na kojoj je ta izjava i unesena. Isto tako, navedeni zapisnik se može koristiti kao dokaz obzirom da je i prema izjavi samog optuženog D.M. prije više godina vanbračna zajednica prestala da postoji, pa ova svjedokinja više i nema svojstvo privilegovanog svjedoka. Žalbeni prigovori kojima se ističe da navedena upozorenja postoje i u ostalim zapisnicima o saslušanju svjedoka koji nisu privilegovani su potpuno irelevantni, jer ono što je relevantno

je da je u zapisniku o saslušanju svjedokinje B.M. konstatovano upozorenje u smislu člana 148 stav 1 ZKP RS-a i nakon toga stoji njena izričita izjava: „Želim svjedočiti,“ te se na kraju te stranice nalazi njen potpis. Uz to, u vrijeme održavanja pretresa pred prvostepenim sudom ista više nije imala svojstvo privilegovanog svjedoka, zbog čega je i po ocjeni ovog suda taj zapisnik zakonit dokaz i na njemu se može zasnivati sudska odluka. Nalazeći da nisu osnovani ni ostali žalbeni prigovori optuženih i njihovog branioca, ovaj sud je navedene žalbe odbio i prvostepenu presudu potvrdio.

Predmet broj 84 o K 048717 18 Kžž – Koristoljbljiva zloupotreba službenog položaja, član 347 stav 4 u vezi sa stavom 3 Krivičnog zakona Republike Srpske

Činjenice i navodi iz žalbe

Prvostepenom presudom oslobođen je od optužbe V.R. na osnovu člana 298 stav 1 tačka v) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 53/12 i 91/17; dalje: ZKP RS-a) da je u vrijeme, na mjestu i na način opisan u izreci te presude počinio krivično djelo Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 347 stav 4 u vezi sa stavom 3 Krivičnog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13; dalje: KZ RS-a).

U postupku po žalbi na navedenu presudu drugostepeni sud je uvažio žalbu tužioca te preinačio prvostepenu presudu tako što je optuženog oglasio krivim da je na način opisan u izreci te presude počinio krivično djelo Zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 347 stav 4 u vezi sa stavom 3 KZ RS-a, pa ga je za navedeno krivično djelo osudio na kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine.

Protiv ove presude drugostepenog suda branioci optuženog su blagovremeno izjavili zajedničku žalbu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona i pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, s prijedlogom da se žalba uvaži te preinači drugostepena presuda i oslobodi od optužbe optuženi ili eventualno ukine ta presuda i predmet uputi na ponovno suđenje.

Odluka

Pobijanom presudom optuženi je oglašen krivim da je izvršio teži oblik koristoljubive zloupotrebe službenog položaja iz člana 347 stav 4 u vezi sa stavom 3 KZ RS-a, koji se manifestuje u tome da je iskorištavanjem svog položaja šefa ekspoziture „P.I.B.“ a.d. S.B. u B. pribavio imovinsku korist za drugoga u iznosu koji prelazi 50.000,00 KM. Subjektivna strana navedenog krivičnog djela se, pored umišljajnog oblika vinosti, ogleda u namjeri pribavljanja imovinske koristi sebi ili drugom pa je za postojanje navedenog oblika ovog krivičnog djela potrebno da je učinilac svjestan da zloupotrebljava svoj položaj u namjeri pribavljanja imovinske koristi preduzimajući neku od alternativno propisanih radnji izvršenja djela koje se manifestuju u tri oblika, i to kao: iskorištavanje službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračenje granica službenog ovlaštenja i nevršenje službene dužnosti. Činjenični opis djela koncipiran u izreci pobijane presude eksplicitno označava subjektivnu stranu djela koja pored umišljaja uključuje namjeru pribavljanja imovinske koristi za određena pravna lica (označena u izreci prvostepene presude) kao bitan elemenat krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja predviđenog u stavu 4 u vezi sa stavom 3 člana 347 KZ RS-a. Pri tome se ova koristoljubiva zloupotreba službenog položaja konkretizuje kao iskorištavanje službenog položaja postupanjem optuženog na način koji je u suprotnosti s odredbama člana 17 stav 2 Zakona o unutrašnjem platnom prometu („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 12/01) koje regulišu pitanje ovlaštenih lica za potpisivanje naloga za plaćanje s računa učesnika u platnom prometu i odredbama člana

18 istog zakona koje regulišu način postupanja s nalozima za plaćanje i dokumentima učesnika u platnom prometu koji nisu popunjeni na propisan način. Osim toga, u činjeničnom opisu djela u izreci radnja Zloupotrebe položaja se podvodi pod kršenje Procedura o prijemu i obradi naloga za plaćanje (tačka 3.3.) koje definišu postupak kontrole ispravnosti naloga za plaćanje. Slijedom toga, u konkretnom slučaju svijest optuženog da zloupotrebljava službeni položaj kršenjem odredbi člana 17 stav 2 Zakona o unutrašnjem platnom prometu podrazumijeva da je on bio svjestan činjenice da naloge za prenos sredstava kritičnog događaja nije potpisalo lice čiji je potpis bio deponovan u kartonu deponovanih potpisa za imaoca računa STR „A.“, pa da je i pored toga izdao nalog radnici banke za provođenje naloga za prenos sredstava sa računa ovog pravnog lica na račun banke, a u svrhu isplate dospjelih dugovanja po osnovu kredita (glavnice i kamate) pravnih lica navedenih u izreci presude. Dakle, za postojanje navedenog krivičnog djela u radnjama optuženog u konkretnom slučaju od odlučnog značaja je činjenica da li je optuženi znao da naloge za plaćanje kritičnog događaja nije potpisalo lice čiji je potpis bio deponovan u kartonu deponovanih potpisa za imaoca računa STR „A.“

Drugostepeni sud prihvatata zaključak prvostepenog suda kako nema dovoljno dokaza da je optuženi znao da naloge za prenos nije potpisalo lice čiji je potpis bio deponovan u kartonu deponovanih potpisa za imaoca računa STR „A.“ (radi čega je, prema obrazloženju presude, djelimično izmijenio činjenični opis optužnice tako što je izbacio ove činjenice jer nisu dokazane tokom postupka), a potom dalje u obrazloženju presude razvija tezu da nije od značaja činjenica da li je optuženi znao da naloge za prenos nije potpisalo lice čiji je potpis deponovan u kartonu deponovanih potpisa za imaoca računa STR „A.“ Navedeni razlozi u obrazloženju presude u pogledu ove činjenice od odlučnog značaja su u protivriječnosti sa utvrđenjem u izreci presude, po kojem se koristoljubiva zloupotreba službenog položaja optuženog manifestuje u postupanju suprotnom odredbama člana 17 stav 2 Zakona o unutrašnjem platnom prometu, člana 18 istog zakona i tačke 3.3. Procedura o prijemu i obradi naloga za plaćanje, jer takav činjenični opis radnje izvršenja djela, s obzirom na sadržaj navedenih zakonskih odredbi i internog akta banke, nesumnjivo podrazumjeva da je optuženi bio svjestan činjenice da naloge za prenos nije potpisalo lice čiji je potpis bio deponovan u kartonu deponovanih potpisa za imaoca računa STR „A.“ Radi iznjetog, ovaj sud je nalazeći da je osnovana žalbena tvrdnja da je pobijana presuda zahvaćena bitnom povredom odredaba krivičnog postupka iz člana 311 stav 1 tačka k) ZKP RS-a u formi nerazumljivosti izreke presude, protivriječnosti izreke razlozima i nedostatku razloga o odlučnim činjenicama, uvažio žalbu branilaca optuženog, pobijanu presudu ukinuo i predmet vratio drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

Predmet broj 95 o P 045768 18 Rev – Karakter odluke donesne po zahtjevu za vraćanje maloljetnog djeteta i dozvoljenost revizije u tim postupcima, član 1 stav 2 i član 25 Zakona o vanparničnom postupku i članovi 11 i 19 Konvencije o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece

Činjenice i revizioni navodi

Prvostepenom presudom (pravilno je: rješenje) odbijen je kao neosnovan zahtjev tužiteljice (pravilno je: predlagateljice) za vraćanje maloljetnog djeteta u Republiku Njemačku i predlagateljica je obavezana da tuženom (pravilno je: protivnik predlagača) nadoknadi troškove postupka. Dopunskom odlukom prvostepenog suda odbijen je kao neosnovan zahtjev da se uredi pravo na viđanje maloljetnog djeteta s predlagateljicom kao majkom djeteta. Drugostepenom presudom (pravilno je: rješenje) žalba protivnika predlagača je odbijena i navedene prvostepene odluke su potvrđene.

Predlagateljica revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka počinjenih u postupku pred drugostepenim sudom i pogrešne primjene materijalnog prava, posebnih odredaba Konvencije o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece i predlaže

da se ta odluka preinači i naredi hitan povratak djeteta u Republiku Njemačku. Protivnik predlaže u odgovoru na reviziju je predložio da se revizija odbaci kao nedozvoljena ili da se odbije kao neosnovana.

Odluka

U ovom postupku mjerodavno materijalno pravo je Konvencija o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece – Hag, 25. oktobar 1980. godine („Službeni list SFRJ“ – Međunarodni ugovori, br. 7/91) koja je u Bosni i Hercegovini preuzeta notifikacijom o sukcesiji međunarodnih ugovora SFRJ-a (dalje: Konvencija). Postupak za povratak djeteta u smislu odredbi člana 11 Konvencije sprovode sudovi (kakav je ovdje slučaj) ili upravni organi. Prema odredbi člana 12 stav 1 navedene Konvencije, ako je dijete nezakonito odvedeno ili zadržano u smislu odredbi člana 3 Konvencije, a na dan početka postupka pred sudom ili upravnim organom države ugovornice u kojoj se dijete nalazi je proteklo manje od jedne godine od dana nezakonitog odvođenja ili zadržavanja djeteta, nadležni organ će naložiti hitan povratak djeteta. Odluka na osnovu ove Konvencije u smislu odredbe člana 19 u vezi s povratkom djeteta neće se smatrati meritornom o bilo kom pitanju u vezi s pravom na staranje. Imajući u vidu pomenutu odredbu člana 19 Konvencije koja određuje pravnu prirodu naloga o povratku djeteta kao nemeritorne odluke, te da posebnim propisima nisu uređena pravila postupka pred redovnim sudom za primjenu Konvencije, ovaj sud nalazi da se, saglasno odredbi člana 1 stav 2 Zakona o vanparničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 36/09 do 91/16; dalje: ZVP) u postupku izdavanja naloga (kao i odbijanja tog naloga) za povratak djeteta primjenjuju opšte odredbe ZVP-a jer se ne radi o sporu za zaštitu povrijeđenog ili ugroženog prava da bi se primjenjivale odredbe Zakona o parničnom postupku.

U ovoj vanparničnoj pravnoj stvari nižestepene odluke povodom zahtjeva predlagateljice podnesenog centralnom izvršnom organu Republike Njemačke, koji je dostavljen centralnom izvršnom organu, Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine – dakle, ne po tužbi imenovane kojom se pokreće parnični postupak – su donesene u parničnom postupku. Međutim, po ocjeni ovoga suda, ta okolnost sama po sebi odluku suda ne čini nezakonitom i samo zbog toga ne postoji povreda odredaba parničnog postupka koja bi bila od uticaja na zakonitost pobijane odluke (čak štaviše, dokazni postupak u parničnom postupku je „širog obima“ u odnosu na vanparnični postupak, što je u interesu stranaka u ovom vanparničnom postupku). Ocjenjujući dozvoljenost revizije predlagateljice protiv navedene drugostepene odluke u smislu člana 25 ZVP-a, saglasno kojoj je revizija u vanparničnom postupku dozvoljena samo ako se odlučuje o stambenim stvarima i naknadi za eksproprisanu nepokretnost, što ovdje nije slučaj, ovaj sud je našao da predmetna revizija u ovoj vanparničnoj pravnoj stvari nije dozvoljena.

Predmet broj 71 o Mal 172679 17 Rev – Odgovornost upravljača puta za štetu, članovi 33, 37 i 31 stav 2 Zakona o javnim putevima – prečišćen tekst, u vezi s članom 154 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima

Činjenice i revizioni navodi

Tužbenim zahtjevom tužilac traži da se obaveže tuženi da mu na ime naknade materijalne štete na putničkom motornom vozilu isplati iznos od 3.078,00 KM, sa zakonskom zateznom kamatom, koja šteta je prema rezultatima dokaznog postupka proizašla iz nezgode koja se desila na auto-putu Banjaluka – Gradiška, u mjestu Aleksandrovac, u kojoj je učestvovao vozač N.M. s vozilom u svojini tužioca na koje su sa lijeve strane „izletjela“ dva psa, te je došlo do kontakata vozila i jednog psa, uslijed čega je vozilo tužioca oštećeno.

Nižestepeni sudovi su, cijeneći provedene dokaze, obavezali tuženog da tužiocu nadoknadi pričinjenu materijalnu štetu, te su pozivajući se na odredbe člana 173 Zakona o obligacionim odnosima

(„Službeni list SFRJ“ br. 29/78 do 57/89, te „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93 do 74/05; dalje: ZOO) i članova 13 i 40 d) Zakona o javnim putevima – prečišćen tekst („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 16/10; dalje: ZJP) našli da u konkretnom slučaju tuženi odgovara po principu objektivne odgovornosti jer nastala šteta potiče od opasne stvari – psa čiji je izlazak na auto-put tuženi dužan da onemogući.

Tuženi je u reviziji stavio prijedlog da se revizija dozvoli u skladu s odredbom člana 237 stav 3 tačka 1 Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 58/03 do 61/13; dalje: ZPP) jer o pravnom pitanju po kom principu tuženi odgovara za štetu, da li po principu subjektivne ili objektivne odgovornosti, revizijski sud nije zauzeo shvatanje, a što je po njegovom mišljenju važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava ubuduće.

Odluka

Nalazeći da je postavljeno pravno pitanje važno radi obezbjeđenja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, ovaj sud je reviziju tuženog dozvolio. Po ocjeni revizionog suda, pas sam za sebe može predstavljati povećanu opasnost prouzrokovanja štete zbog svojih osobina, ali u tom slučaju bi za štetu odgovarao njegov imalac (a ne tuženi), a sama činjenica da se pas našao na auto-putu ne daje putu svojstvo opasne stvari. Povećana opasnost nastanku štete za okolinu kada je u pitanju put kao opasna stvar ogleda se u opasnim svojstvima puta (nagibi, krivine, iznenadne i neočekivane prepreke na putu) i za štetu koja nastane zbog puta kao opasne stvari odgovora se po principu objektivne odgovornosti bez obzira na krivicu (član 154 stav 2 i član 173 ZOO-a). Put može imati karakter opasne stvari samo dok se na njemu odvija javni saobraćaj, jer se samo u u uslovima korištenja (upotrebe) puta može stvoriti takva situacija u kojoj može nastupiti šteta koja potiče od puta kao opasne stvari i za ovakve štete odgovora odgovorno lice uvijek, izuzev ako dokaže da konkretna šteta nije bila prouzrokovana od puta kao opasne stvari, kada se može osloboditi odgovornosti (član 177 ZOO-a).

Imajući u vidu relevantne odredbe ZJP-a (članovi 33, 37, te član 31 stav 2) koje predstavljaju *lex specialis* u odnosu na odredbe ZOO-a, u smislu kojih javno preduzeće odnosno organ upravljanja javnim putevima odgovara za štetu ako je šteta nastala zbog propuštanja blagovremenog izvršenja pojedinih potrebnih radova i preduzimanja odgovarajućih mjera na održavanju javnih puteva (propisanih članom 33 ovog zakona), proizlazi da pravni subjekti kojima je posebnim propisom povjereno održavanje, zaštita, korištenje i upravljanje javnim putevima za štetu prouzrokovanu neodržavanjem puteva odgovaraju po principu subjektivne odgovornosti koja je zasnovana na pretpostavljenoj krivici. U tom slučaju, saglasno odredbi člana 154 stav 1 ZOO-a, teret dokazivanja u cilju oslobađanja od odgovornosti leži na pravnom licu kojem je posebnim propisima povjereno upravljanje i održavanje puteva (iz članova 13 i 20 stav 1 ZJP-a), pa se tako potpuno ili djelimično može osloboditi odgovornosti za štetu i zbog slučaja koji se desio učesniku u saobraćaju. Stoga, kako je u konkretnom slučaju uslijed pogrešnog pravnog shvatanja drugostepeni sud propustio ocijeniti odlučne žalbene navode i utvrditi odlučne činjenice za presuđenje, predmetnu reviziju je valjalo usvojiti, drugostepenu presudu ukinuti i predmet vratiti tom sudu na ponovno suđenje.

Predmet broj 11 O U 016823 15 Uvp – Tužba zbog „ćutanja uprave“, članovi 8 i 17 Zakona o upravnim sporovima

Činjenice i navodi iz zahtjeva za vanredno preispitivanje presude

Iz podataka spisa proizlazi da je tužiteljica 30.11.2012. godine podnijela zahtjev tuženom Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida RS-a (dalje: Fond) za povrat doprinosa za III i IV kvartal 2011. godine, pa budući da tuženi nije u zakonskom roku odlučio po njenom zahtjevu, tužite-

ljica je 18.6.2013. godine urgirala donošenje odluke po zahtjevu, a 15.7.2013. godine ponovo tražila od tuženog donošenje odluke. Kako tuženi nije donio odluku po zahtjevu, tužiteljica je 12.12.2013. godine podnijela tužbu zbog „ćutanja uprave“ koju je sud rješenjem od 20.10.2014. godine odbacio, navodeći da tužiteljica nije iskoristila pravo žalbe protiv prvostepene odluke, pa da je tužba preuranjena. Nakon toga, 16.12.2014. godine tužiteljica je izjavila žalbu Ministarstvu rada i boračko-invalidske zaštite, a dana 16.11.2015. godine podnijela urgenciju. U međuvremenu (27.02.2015. godine) tuženi je donio odluku kojom je odbio zahtjev tužiteljice. U pouci o pravnom sredstvu je navedeno „nezadovoljna strana protiv ove odluke može u zakonskom roku pokrenuti sudski postupak“. Tužiteljica je 23.12.2015. godine podnijela tužbu zbog nedonošenja odluke po žalbi i zahtjevu, koju je nižestepeni sud pobijanom presudom odbio uz obrazloženje da nema osnova za donošenje presude zbog „ćutanja uprave“.

Zahtjevom za vanredno preispitivanje te presude tužiteljica osporava njenu zakonitost smatrajući da su bili ispunjeni uslovi da sud odluči o ispunjenosti uslova za podnošenje tužbe zbog „ćutanja uprave“.

Odluka

Vrhovni sud Republike Srpske odlučujući o predmetnom zahtjevu je, prije svega, našao da je data pouka o pravnom sredstvu nedorečna, odnosno pogrešna (zbog čega stranka ne može imati štetne posljedice), te da, suprotno stavu nižestepenog suda, protiv odluke Fonda tužiteljica ima pravo žalbe (drugostepeni organ je Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite). Dalje, odredbom člana 8 Zakona o upravnim sporovima („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 109/05 i 63/11; dalje: ZUS) je regulisano da se pod uslovima iz člana 17 tog zakona upravni spor može pokrenuti i kada nadležni organ o zahtjevu, odnosno žalbi stranke nije donio odgovarajući upravni akt. Da bi tužba u upravnom sporu zbog „ćutanja uprave“ bila opravdana potrebno je da se ispune dva procesna uslova: prvi, da je ćutanje konačno sa stanovišta upravnog postupka, tj. da je žalba iscrpljena, i drugi, da je stranka posebnim podneskom (urgencijom) tražila donošenje odluke po žalbi. Podrazumijeva se da je u odnosnoj upravnoj stvari dozvoljeno vođenje upravnog spora. Kako proizlazi da je tužiteljica uz tužbu priložila dokaze da je izjavila žalbu protiv odluke prvostepenog organa, da je podnijela urgenciju za rješavanje po žalbi, to je po ocjeni ovog suda nižestepeni sud trebao odlučiti o opravdanosti tužbe zbog „ćutanja uprave“. Budući da je nižestepeni sud pogrešno zaključio da protiv prvostepenog akta (zbog pogrešno date pouke o pravnom sredstvu) nije dozvoljena žalba, pa nije vršio ocjenu ispunjenosti procesnih uslova za podnošenje tužbe zbog nedonošenja odluke po žalbi tužiteljice, to je pobijana presuda, kako to pravilno ističe tužiteljica, zahvaćena povredama odredaba ZUS-a, kao i odredaba Zakona o opštem upravnom postupku („Službeni glasnik RS“ br. 13/02, 87/07, 50/10 i 66/18), zbog čega je predmetni zahtjev valjalo uvažiti, pobijanu presudu ukinuti i predmet vratiti na ponovno odlučivanje.

Predmet 11 o U 015616 16 Uvp – Porez na dobit, član 5 u vezi s članom 6 stavovi 1 i 8 Zakona o porezu na dobit i članovi 9 i 21 stav 1 Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dobit

Činjenice i navodi iz zahtjeva za vanredno preispitivanje presude

Pobijanom presudom odbijena je kao neosnovana tužba izjavljena protiv osporenog akta tuženog kojim je odbijena žalba tužioca izjavljena protiv prvostepenog rješenja kojim je naloženo tužiocu kao poreskom obvezniku da radi otklanjanja nepravilnosti u poslovanju, koje se odnose na prijavljivanje i plaćanje poreskih obaveza po osnovu poreza na dobit, izvrši plaćanje utvrđenih poreskih obaveza na odgovarajuće račune javnih prihoda, u iznosima, na ime glavnog duga i kamata i u roku, bliže utvrđenom dispozitivom tog rješenja. Odbijanje tužbe obrazloženo je razlozima prema kojima je os-

poreni akt zakonit jer je donesen u skladu s odredbama člana 5 i u vezi s članom 6 stav 1, te članom 8 Zakona o porezu na dobit („Službeni glasnik RS-a“ br. 91/06-57/12; dalje: ZPD).

Zahtjevom za vanredno preispitivanje te presude tužilac pobija njenu zakonitost zbog povrede ZPD-a, ističući da ni tuženi ni sud nisu dali valjane argumente kojim se potvrđuje činjenica da ukupni stvarni rashodi po osnovu gubitka zaliha uslijed isteka roka trajanja lijekova nisu posljedica tehnološkog procesa i ne mogu biti redovan i neophodan rashod koji se odnosi na ostvarivanje oporezivih prihoda s obzirom da je promet lijekovima njegova osnovna djelatnost, kao i u pogledu rashoda koji se odnose na naknadno odobreni rabat.

Odluka

Po ocjeni ovog suda, istek roka trajanja lijeka se ne može povezati s gubitkom na zalihama predviđenim odredbom člana 21 stav 1 Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dobit („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 129/06 do 73/11; dalje: Pravilnik). To nije predviđeno ni u Prilogu 2 Pravilnika, pa iako se radi o izvjesnom tehnološkom procesu, nema osnova za primjenu navedene odredbe Pravilnika. Međutim, imajući u vidu odredbe Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima („Službeni glasnik BiH“ br. 58/08), i to odredbe koje regulišu način postupanja s lijekovima kojima je istekao rok trajanja (član 93 stavovi 1, 2 i 3, članovi 94 i 95), osnovano tužilac ukazuje da lijekovi kojima je istekao rok trajanja ne mogu biti u prometu i da ih mora zbrinuti na propisani način. Zbog toga ti lijekovi za tužioca predstavljaju trošak koji je od uticaja na njegov prihod i koji se treba posebno utvrditi. Ta mogućnost je data u odredbi člana 21 stav 8 Pravilnika, što u postupku nije učinjeno. Kako u osporenom aktu nedostaju razlozi zbog čega se lijekovi kojima je istekao rok trajanja, koji se smatraju farmaceutskim otpadom, kao i iznos naknadno odobrenog rabata knjižen na osnovu tzv. „knjižne obavijesti“, ne mogu priznati kao trošak tužioca koji je neophodan i koji direktno utiče na prihod, to nije bilo moguće cijeliti zakonitost tog akta, a time ni pobijane presude, koja u suštini prihvata razloge obrazloženja tuženog kao ispravne. Iz iznijetih razloga, ovaj sud je predmetni zahtjev uvažio, te pobijanu presudu preinačio na način da je tužbu uvažio i osporeni akt poništio.

Novine u jurisprudenciji Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Pripremio: Zlatan Kavazović, Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Uvod

Za ovaj broj časopisa *Pravna hronika* Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine izdvojio je pet odluka iz druge polovine 2018. godine, i to dvije odluke iz oblasti krivičnog prava (presuda br. 96 o K 100941 18 Kž 10 i rješenje br. 96 o K 117891 18 Kž 4), te tri odluke iz oblasti građanskog prava (presuda br. 96 o P 082879 18 Rev, rješenje br. 96 o Rs 103787 18 Rev i rješenje br. 96 o St 089463 18 Pž 3).

Predmet broj 96 o K 100941 18 Kž 10 – Ubistvo iz člana 163 stav 1 u vezi s članom 31 Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 33/13, 26/16 i 13/17); bitna povreda odredbi krivičnog postupka – član 297 stav 1 tačka k) Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 34/13 i 27/14)

Činjenice

Presudom prvostepenog suda broj 96 o K 100941 16 K od 24.05.2018. godine optuženi je oglašen krivim da je radnjama opisanim u izreci te presude počinio krivično djelo Ubistvo iz člana 163 stav 1 u vezi s članom 31 Krivičnog zakona, za koje djelo je temeljem zakonskog propisa i uz primjenu članaka 42, 43 i 49 Krivičnog zakona osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 14 (četrnaest) godina. Protiv navedene presude žalbe su podnijeli Tužilaštvo Brčko distrikta i branioci optuženog.

Odluka

Prema navodima žalbe branilaca, izreka pobijane presude je nerazumljiva u dijelu koji se odnosi na „način nanošenja povreda od kojih je M.D. preminuo“ s obzirom na to da se u izreci pobijane presude navodi da su B. i R. zajedno nanijeli sve povrede, da su koristili dva noža i da su odvojeno djelovali, ali da se iz izreke ne vidi ko je od njih dvojice nanio povredu uslijed koje je nastupila smrt M.D., kao ni koja konkretno od tih povreda je dovela do smrti oštećenog.

Suprotno žalbenim tvrdnjama branilaca, ovaj sud nije mogao zaključiti da način na koji su povrede pobrojane i dijelom opisane u izreci prvostepene presude od kojih je oštećeni M.D. preminuo na bilo koji način čine izreku pobijane presude u tom dijelu nerazumljivom ili protivrječnom samoj sebi. Naime, tačno je da u činjeničnom supstratu nisu detaljno opisane svih 13 ubodnih i 1 rezna rana, koje je zadobio oštećeni M.D., ali po ocjeni ovoga suda to nije bilo nužno da bi kaznenopravne radnje opisane u izreci sadržale bitna obilježja bića kaznenog djela za koje je optuženi oglašen krivim. Detaljno navođenje opisa svih nanesenih povreda, uključujući i posljedice koje su iz njih proistekle, činilo bi izreku prvostepene presude preobilnom i nerazumljivom, pa je stoga bilo dovoljno navesti samo broj i vrstu povreda, lokaciju na kojoj su nanesene, kao i posljedicu koja je proistekla njihovim nanošenjem.

Tačno je da u činjeničnom supstratu izreke pobijane presude nije raščlanjeno koju od pobrojanih ubodnih rana je oštećenom M.D. nanio optuženi B. a koju optuženi R., kao i da nije definisano koja od tih povreda je dovela do smrti oštećenog, te koji od počinitelaca je tu povredu nanio oštećenom

M.D. Međutim, imajući u vidu da na pouzdan način nije bilo moguće utvrditi koje povrede od njih 13 je nanio koji od saizvršilaca jer su nastale u veoma kratkom vremenskom intervalu djelovanjem oba saizvršioca, onda nije bilo moguće u činjeničnom supstratu izreke pobijane presude to navesti. Iz istih razloga nije bilo moguće sa sigurnošću odrediti koja konkretno povreda je prouzrokovala smrt oštećenog M.D., kao niti da li je upravo tu povredu oštećenom nanio optuženi B. Stoga, po ocjeni ovog suda, neopravdano branioci u žalbi insistiraju na tome jer je vještak medicinske struke prof. dr. Z.C. iz T. u Zapisniku o obdukciji od 23.05.2015. godine naveo da je izravni uzrok smrti pok. M.D. „kombinirano, poglavito vanjsko iskrvavljenje koje je posljedica oštećenja krvnih sudova u nivou ubodina, a posebno ubodima navedenim pod brojevima 4., 6. i 7., s oštećenjem gornjeg režnja desnog pluća i presjecanjem desne kičmene arterije u nivou V vratno-kičmenog pršljena“. Dakle, sve ubodne rane su u svojoj ukupnosti uzrokovale masivno iskrvavljenje, osobito ubodne rane obilježene brojem 4., 6. i 7., koje su po svom karakteru prema mišljenju vještaka teške i po život opasne, zbog čega i nije bilo moguće izdvojiti konkretnu povredu (ubodnu ranu) koja bi bila izravnim uzrokom smrti oštećenog, pa time niti ko je od saizvršilaca nanio povredu koja je dovela do smrti oštećenog, jer je iz navedenog nalaza vještaka očigledno da su sve ubodne rane, srazmjerno oštećenjima koje su prouzrokovale, u svojoj ukupnosti dovele do obilnog vanjskog iskrvavljenja i posljedično smrti pok. M.D. S tim u vezi, nije bilo moguće a niti nužno u činjeničnom supstratu zasebno navesti ubodne rane koje je nanio optuženi B. a koje saizvršilac R., odnosno koja konkretno od tih ubodnih rana je imala za posljedicu smrt oštećenog M.D., tako da način na koji su povrede opisane u činjeničnom supstratu ne čini izreku prvostepene presude nerazumljivom, pa stoga ona u tom dijelu nije obuhvaćena bitnom povredom odredbi kaznenog postupka iz člana 297 stav 1 tačka k) Zakona o krivičnom postupku.

Predmet broj 96 O K 117981 18 Kž 4 – Nasilje u porodici, član 218 stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 33/13, 26/16, 13/17 i 50/18) i Ugrožavanje sigurnosti, član 180 stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine; određivanje pritvora nakon izricanja presude, član 138 stavke 1 i 6 u vezi s članom 132 stav 1 tačka c) Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 34/13 i 27/14)

Činjenice

Rješenjem Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 O K 117891 18 K 2 od 07.12.2018. godine optuženom E.H. zvanom „E.“ produžen je pritvor na osnovu člana 138 stavke 1 i 6 u vezi s članom 132 stav 1 tačka c) Zakona o krivičnom postupku, koji po tom rješenju može trajati do upućivanja na izdržavanje kazne zatvora i najduže do isteka trajanja izrečene kazne.

Odluka

Branilac ukazuje da je postupak protiv optuženog okončan prihvatanjem sporazuma o priznanju krivice i osudom optuženog na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) mjeseci, ali branilac pogrešno zaključuje da su prihvatanjem sporazuma o priznanju krivice i okončanjem postupka prestali razlozi za produženje pritvora prema optuženom, jer po mišljenju branioca ne stoje razlozi zbog kojih je pritvor optuženom produžen rješenjem od 03.11.2018. godine, niti postoje drugi razlozi za pritvor. Navedena činjenica da je optuženi osuđen i da je prvostepeni postupak okončan ne isključuje razloge za pritvor jer su i dalje prisutni razlozi zbog kojih je pritvor optuženom i određen, a i produžavan, pa izricanjem presude nije otklonjena bojazan da će optuženi boravkom na slobodi ponoviti krivično djelo Nasilje u porodici.

Nakon što je optuženog oglasio krivim i osudio na kaznu koja je predložena sporazumom o priznanju krivice, odnosno na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) mjeseci, prvostepeni sud je primjenom člana 138 stav 1 Zakona o krivičnom postupku bio dužan da odluči o daljem trajanju mjere pritvora, pa je, pravilno nalazeći da je i dalje prisutna opasnost od ponavljanja krivičnog djela, uz primjenu člana 132 stav 1 tačka c) Zakona o krivičnom postupku i imajući u vidu da se za navedeno krivično djelo može izreći kazna zatvora od 3 (tri) godine, optuženom produžio mjeru pritvora, tako da je postupanje prvostepenog suda bilo pravilno i u skladu sa zakonom. Što se tiče prigovora branioca da je sud mogao optuženog uputiti na izdržavanje kazne zatvora, na navedeni način, a u skladu s članom 138 stav 4 Zakona o krivičnom postupku sud je mogao postupiti samo na zahtjev optuženog, da je to isti zahtijevao nakon izricanja presude (pošto je već bio u pritvoru, da se uputi na izdržavanje kazne zatvora) a to je mogao predložiti i njegov branilac. Međutim, kako je izostao zahtjev i prijedlog branioca, a i optuženog u tom pravcu, sud nije mogao samoinicijativno uputiti optuženog na izdržavanje kazne zatvora, kako se žalbom neosnovano prigovara, niti je prvostepenom sudu bila poznata namjera da li će se stranke odreći prava na žalbu. S tim u vezi, ni taj žalbeni prigovor nije mogao biti prihvaćen kao opravdan od ovog suda.

Predmet broj 96 O P 082879 18 Rev – ništavost sporazuma stranaka zaključenog u postupku medijacije, član 103 u vezi s članom 1093 Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89)

Činjenice i revizijski navodi

Tužilac u ovom sporu traži, između ostalog, i da se utvrdi ništavim Sporazum o nagodbi broj M-038/08 od 14.07.2008. godine zaključen između d.o.o. „G.“ B. i d.d. „N.B.“ B. Prvostepeni sud je navedeni tužbeni zahtjev tužioca usvojio pozivanjem na odredbu člana 103 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima jer je zaključio da je navedeni sporazum protivan prinudnim propisima i pravilima morala. Drugostepenom presudom žalba tuženih je odbijena i prvostepena presuda potvrđena u pobijanom dijelu.

Protiv drugostepene presude tuženi su izjavili reviziju zbog povrede odredbi parničnog postupka iz člana 318 Zakona o parničnom postupku i zbog pogrešne primjene materijalnog prava, kao i zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva.

Odluka

Po ocjeni revizijskog vijeća, razlozima i navodima iz revizije tuženi nisu doveli u sumnju pravilnost i zakonitost drugostepene presude. U odnosu na navode revizije, kojim se istrajava da sporazum stranaka zaključen u postupku medijacije ima snagu izvršne isprave, pa da se iz tog razloga ne može u parničnom postupku ispitivati njegova valjanost u smislu odredbe člana 103 Zakona o obligacionim odnosima, ovaj sud jednako kao i drugostepeni sud smatra da izloženi prigovor nije osnovan.

Naime, sporazum stranaka je procesno-pravni i građansko-pravni ugovor, odnosno posmatrano sa stanovišta procesnog prava sporazum predstavlja akt dispozicije stranaka kojim oni uređuju svoje odnose, prava i dužnosti u pogledu predmeta koji je postavljen tužbenim zahtjevom u parnici, te u svakom slučaju, posmatrano sa stanovišta materijalnog prava to je ugovor među strankama, pa je za njegovu pravnu valjanost potrebno da postoje svi materijalno-pravni uslovi, kao i za svaki ugovor.

Navedeno proizilazi iz odredbe člana 1093 Zakona o obligacionim odnosima koja upućuje da za ugovor o poravnanju (sporazumu) važe opšte odredbe o dvostranim ugovorima, ako za njega nije što drugo propisano, što znači da nije isključena mogućnost utvrđivanja ništavosti zaključenog spo-

razuma koja se utvrđuje, odnosno ispituje u konkretnom slučaju po odredbi člana 103 Zakona o obligacionim odnosima. Zbog navedenog nije odlučan za odluku u ovoj pravnoj stvari prigovor tuženih da je ugovor pravno valjan s aspekta primjene odredbi Zakona o obligacionim odnosima, jer ništav ugovor po samom zakonu ne proizvodi pravno dejstvo. Obzirom da, po ocjeni ovoga suda, nije bilo proizvoljnosti u primjeni kako odredbi procesnog prava, tako ni odredbi materijalnog prava, neosnovano tuženi ukazuju da su donošenjem pobijane presude povrijeđena njihova prava zaštićena članom II stavke 2 i 3 tačka k) Ustava Bosne i Hercegovine, te Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Predmet broj 96 O Rs 103787 18 Rev – Izuzetna revizija, član 346 stav 3 Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 8/09, 52/10 i 27/14)

Činjenice i revizijski navodi

Prvostepenom presudom broj 96 O Rs 103787 17 Rs od 17.11.2017. godine odbijen je zahtjev tužioca da se utvrdi da je nezakonito rješenje kojim mu je tužena otkazala ugovor o radu zbog teže povrede radne dužnosti, da se naloži tuženoj da ga vrati na dotadašnje radno mjesto ili drugo koje odgovara njegovoj stručnoj spremi i da mu isplati platu i doprinose od 01.12.2015. godine do povrata na posao. Drugostepenom presudom žalba tužioca je odbijena i prvostepena presuda potvrđena. Protiv drugostepene presude tužilac je blagovremeno podnio reviziju na temelju odredbe stava 3 člana 346 Zakona o parničnom postupku.

Odluka

Kada je u pitanju tužbeni zahtjev da se utvrdi da je nezakonito rješenje o otkazu ugovora o radu, reviziono vijeće, jednako kao i nižestepeni sudovi, drži da je ponašanje tužioca (neopravdani izostanci s posla u periodu od 01.11.2016. godine do 27.01.2017. godine, razlozi navedeni u Rješenju o otkazu Ugovora o radu) predviđeno kao teža povreda radnih obaveza, pa prema Zakonu o radu i Ugovoru o radu, dakle, pomenuto rješenje nije nezakonito. Također, nisu utemeljene ni tvrdnje tužioca iznesene u reviziji, da mu poslodavac (tužena) nije mogao otkazati ugovor o radu bez otkaznog roka i da mu je morao omogućiti pravo na odbranu. Valja imati na umu da je Zakonom o radu predviđena mogućnost otkazivanja ugovora o radu bez obaveze (poslodavca) poštovanja otkaznog roka, dok se smatra da je poslodavac ispunio svoju obvezu iznošenja odbrane ako je zaposleniku omogućio da se izjasni usmeno ili pismeno na zapisnik o povredama radnih obaveza koje mu se stavljaju na teret (iz podataka u spisu predmeta vidljivo je da je to tužiocu omogućeno). Pa, kako je vrijednost tog tužbenog zahtjeva ispod limita dopuštenosti revizije jer ne prelazi iznos od 30.000,00 KM, a kako razlozi u reviziji nisu razlozi koji iziskuju zauzimanje pravnog stava revizionog vijeća (u pogledu primjene odredbi članova 74 i 76 Zakona o radu ne postoji različito postupanje i tumačenje sudova u Distriktu), ocijenjeno je da nisu ispunjeni uvjeti za dopuštenost revizije u odnosu na taj dio tužbenog zahtjeva prema odredbi stava 3 člana 346 Zakona o parničnom postupku, radi čega je valjalo reviziju u tom dijelu kao nedopuštenu odbaciti na osnovu odredbe člana 356 Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Međutim, u pogledu tužbenog zahtjeva za isplatu neisplaćenih plata do donošenja rješenja o otkazu Ugovora o radu 27.01.2017. godine, u kojem stoji da tužiocu „radni odnos prestaje [...] dana 27.01.2017. godine“, situacija je drugačija. S tim u vezi tužilac je postavio materijalno-pravno pitanje sadržaja „da li [...] zaposlenik koji ne uspije u svom tužbenom zahtjevu u dijelu kojim je tražio da se utvrdi da je nezakonito [...] rješenje tužene [...] ima pravo na isplatu plate i doprinosa [...] do dana prestanka radnog odnosa po tom rješenju“, odnosno „da li zaposlenik kome je otkazan ugovor o radu ima

pravo na isplatu plata i doprinosa [...] do dana prestanka radnog odnosa, tačnije davanja otkaza od strane poslodavca“. Reviziono vijeće nalazi da postavljeno pitanje iziskuje zauzimanje pravnog stava u primjeni odredbi Zakona o radu o pravu zaposlenika na platu i naknadu plate do otkaza (prestanka) ugovora o radu zbog osiguravanja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njenoj primjeni jer je odluka drugostepenog suda utemeljena na shvaćanju koje nije podudarno sa shvaćanjem revizionog vijeća o tom pitanju, niti je do sada u nekoj parnici bilo upitno pravo zaposlenika na isplatu plate do dana prestanka radnog odnosa. Jer, odredbom člana 14 Zakona o radu, propisan je sadržaj Ugovora o radu u pisanoj formi koji čine naročito taksativno navedeni podaci, među koje spadaju podaci o plati, dok je odredbom člana 58 propisana obaveza poslodavca isplatiti zaposleniku platu utvrđenu Ugovorom o radu.

Kako kod izloženog pravno shvaćanje drugostepenog suda izraženo u pobijanoj presudi nije podudarno s gore citiranim odredbama materijalnog prava, odnosno kako nije primijenio odredbe Zakona o radu u važećem sadržaju gdje je zakonodavac jasno utvrdio obavezu poslodavca isplatiti zaposleniku platu (naknadu plate) sve do prestanka radnog odnosa, a kako je pravno pitanje koje je tužilac naznačio u reviziji vezano za pravo na isplatu plate do prestanka radnog odnosa (otkaza Ugovora o radu), valjalo je na osnovu odredbe člana 346 stav 3 u vezi s odredbom člana 358 stav 1 Zakona o parničnom postupku odlučiti kao u izreci ovog rješenja, budući da utvrđeno činjenično stanje i zaključci nižestepenih sudova nisu mogli poslužiti kao oslonac za preinačenje pobijane presude.

Predmet broj 96 O St 89463 18 Pž 3 – Pogrešna pouka o pravnom lijeku, član 10 stav 2 Zakona o stečaju, prinudnom poravnanju i likvidaciji u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 1/02)

Činjenice i žalbeni navodi

Rješenjem prvostepenog suda broj 96 O St 089463 15 St od 15.03.2018. godine odbačena je kao neblagovremena žalba stečajnih povjerilaca od 02.02.2018. godine izjavljena protiv rješenja prvostepenog suda broj 96 O St 089463 15 St od 29.12.2017. godine. Protiv navedenog rješenja žalbe su blagovremeno izjavili stečajni povjerioci.

Odluka

Stečajni povjerioci, kada obrazlažu žalbene razloge zbog kojih pobijaju prvostepeno rješenje, u suštini ukazuju da donošenju rješenja o odbacivanju žalbe (koju su izjavili protiv rješenja od 29.12.2017. godine) kao neblagovremene nije bilo mjesta kod toga da je rješenje od 29.12.2017. godine obavljeno u *Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine* 22.01.2018. godine. U *Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine* stoji da je rok za žalbu 15 dana od dana objavljivanja, te je žalba koju su oni izjavili 02.02.2018. godine blagovremena jer je krajnji rok za izjavljivanje žalbe bio 06.02.2018. godine.

Ovaj sud nalazi da stečajni povjerioci žalbom osnovano ukazuju da nisu ispunjene pretpostavke da se njihova žalba, koju su izjavili dana 02.02.2018. godine protiv rješenja stečajnog suda od 29.12.2017. godine, odbaci kao neblagovremena.

Naime, odredbom člana 107 Zakona o stečaju, prinudnom poravnanju i likvidaciji decidno je propisano (u stavu drugom) da stečajni sudija rješenje o zaključenju stečajnog postupka objavljuje u *Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine* i *Službenom glasniku Bosne i Hercegovine*. Rješenje o zaključenju stečajnog postupka od 29.12.2017. godine je objavljeno u *Službenom glasniku*

Brčko distrikta Bosne i Hercegovine 22.01.2018. godine, a u *Službenom glasniku Bosne i Hercegovine* 09.01.2018. godine i u objavljenim rješenjima je navedeno da protiv ovog rješenja povjerioci mogu podnijeti žalbu u roku od 15 dana od dana objavljivanja rješenja u tim službenim glasnicima.

Na osnovu člana 107 stav 2 Zakona o stečaju, prinudnom poravnanju i likvidaciji da se rješenje o zaključenju stečajnog postupka objavljuje u *Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine* i *Službenom glasniku Bosne i Hercegovine* i toga da je u objavljenim rješenjima u službenim glasnicima rok za podnošenje žalbe 15 dana, a da je prema članu 10 stav 2 Zakona o stečaju, prinudnom poravnanju i likvidaciji rok za izjavljivanje žalbe protiv rješenja donesenog u stečajnom postupku inače 8 dana, to je stečajni sud učinio grešku u pouci o pravnom lijeku u pogledu roka za izjavljivanje žalbe.

Međutim, učinjena greška suda ne može ići na štetu stranaka, odnosno stečajnih povjerilaca, zbog čega je ovaj sud blagovremenost žalbe ocjenjivao prema roku od 15 dana od dana objavljivanja u službenim glasnicima. S obzirom da su stečajni povjerioci žalbu protiv rješenja stečajnog suda od 29.12.2017. godine podnijeli 02.02.2018. godine, a mogli su žalbu podnijeti (izjaviti) zaključno sa 07.02.2018. godine, prvostepeno rješenje kojim je njihova žalba odbačena kao neblagovremena nije pravilno pa ga je, primjenom člana 344 Zakona o parničnom postupku, u vezi s članom 11 Zakona o stečaju, prinudnom poravnanju i likvidaciji, valjalo ukinuti.

Pregled aktualnih odluka Suda Europske unije za drugu polovicu 2018.

Pripremio: AIRE Centar

Sudska praksa Suda Europske unije^[46] (SEU) dostupna je putem zvanične stranice koja omogućava pretraživanje predmeta pred sva tri suda od 1997. godine nadalje.^[47] Sažetci novih presuda Europskog suda objavljuju se u Službenom listu EU (serija C) kao i na stranici samog Suda u rubrici Press Releases.

U nastavku slijedi pregled odabranih odluka koje je Sud donio tijekom druge polovice 2018. godine.^[48] Sve presude su dostupne na hrvatskom jeziku na službenoj stranici SEU-a.^[49]

Presudom SEU-a u predmetu C-416/17 Komisija protiv Francuske utvrđeno je da je Conseil d'État (Državno vijeće, Francuska) moralo pokrenuti postupak pred Sudom postavljanjem prethodnog pitanja u vezi s tumačenjem prava Unije kako bi utvrdilo je li trebalo odbiti uzeti u obzir oporezivanje dobiti nerezidentnog društva kćeri koja je temelj za dividende koje raspodjeljuje nerezidentno društvo. Odstupajući od mehanizma sprječavanja dvostrukog ekonomskog oporezivanja Francuska je povrijedila obveze koje ima na temelju prava Unije.

U presudi *Accor*^[50] SEU je naveo da je različito postupanje s dividendama koje raspodjeljuje rezidentno društvo kći u odnosu na one koje raspodjeljuje nerezidentno društvo kći suprotno pravu Unije i da francuski mehanizam sprječavanja dvostrukog oporezivanja nije usklađen s odredbama Ugovora. Conseil d'État nakon presude *Accor* donijelo je nekoliko presuda koje su dovele do podnošenja pritužbi Komisiji. Ona je navela kako je moguće da određeni uvjeti u vezi s povratom poreza po odbitku predviđeni u tim presudama krše pravo Unije. Budući da je Francuska odbila prihvatiti njezino mišljenje kojim joj se nalaže donošenje određenih mjera, Komisija je SEU podnijela tužbu zbog povrede obveze.

U svojoj presudi SEU podsjeća na to da je, s obzirom na porezno zakonodavstvo koje ima za cilj spriječiti dvostruko ekonomsko oporezivanje dobiti koja se raspodjeljuje, situacija dioničkog društva primatelja dividendi inozemnog podrijetla usporediva s onom dioničkog društva koje prima dividende koje potječu iz tuzemstva, s obzirom na to da u ova dva slučaja ostvarena dobit u načelu može biti predmet lančanog oporezivanja. Međutim, pravo Unije nalaže državi članici koja ima sustav za

[46] Sud EU (*Court of Justice of the European Union*) obuhvaća: Sud (*Court of Justice*) – često se naziva i Europski sud (*European Court of Justice* – ECJ); Opći sud (*General Court*) – raniji naziv: Sud prvog stupnja (*Court of First Instance* – CFI), osnovan 1988. godine; Sud za službenike EU (*Civil Service Tribunal* – CCT), osnovan 2004. godine. Pojam „sudska praksa“ odnosi se na sve odluke.

[47] Tekstovi starijih presuda dostupni su jedino putem popisa prema broju predmeta (Numerical Access) na http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/.

[48] Prethodni postupak omogućuje sudovima država članica da u okviru postupka koji se pred njima vodi upute Sudu pitanja o tumačenju prava Unije ili o valjanosti nekog akta Unije. Sud ne rješava spor pred nacionalnim sudom. Na nacionalnom je sudu da predmet riješi u skladu s odlukom Suda. Ta odluka jednako obvezuje i druge nacionalne sudove pred kojima bi se moglo postaviti slično pitanje.

[49] Za ovaj pregled su korišteni službeni prijevodi i saopćenja za javnost sa službene stranice SEU-a https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7052/en/.

[50] Presuda Suda od 15. rujna 2011. u predmetu C-310/09

sprječavanje dvostrukog ekonomskog oporezivanja u slučaju dividendi koje rezidentima isplaćuju rezidentna društva da jednako postupa s dividendama koje rezidentima isplaćuju nerezidentna društva. SEU je stoga utvrdio da je Francuska morala, kako bi okončala diskriminirajuće postupanje u primjeni poreznog mehanizma cilj kojega je spriječiti dvostruko ekonomsko oporezivanje raspodijeljenih dividendi, uzeti u obzir ranije oporezivanje raspodijeljene dobiti koje proizlazi iz izvršavanja poreznih nadležnosti države članice podrijetla dividendi, u granicama njezine vlastite porezne nadležnosti, neovisno o razini lanca povezanih društava na kojoj je došlo do tog oporezivanja, odnosno oporezivanju na razini društva kćeri ili društva unuke. Francuska je stoga povrijedila obveze koje ima na temelju prava Unije. U vezi s prigovorom u skladu s kojim je Conseil d'État moralo uputiti zahtjev za prethodnu odluku prije određivanja pravila za povrat poreza po odbitku za naplaćivanje kojeg je presudom *Accor* presuđeno da nije usklađeno s pravom Unije, SEU je podsjetio na to da se povreda obveze države članice u načelu može utvrditi neovisno o tijelu te države radnja ili propust kojega je uzrok povrede obveze, čak i kad je riječ o ustavno neovisnoj instituciji. Usto, kada protiv odluke nacionalnog suda nema nikakva pravnog lijeka, potonji je načelno dužan pokrenuti postupak pred SEU-om ako se u predmetu koji je pred njim u tijeku pojavi pitanje koje se odnosi na tumačenje Ugovora.

SEU je također podsjetio na to da je cilj obveze pokretanja postupka iz te odredbe osobito spriječiti da se u bilo kojoj državi članici razvije nacionalna sudska praksa koja nije u skladu s pravilima prava Unije. Ta obveza iznimno ne postoji kada nacionalni sud utvrdi da postavljeno pitanje nije relevantno, da je predmetnu odredbu prava Unije SEU već protumačio ili da je pravilna primjena prava Unije tako očita da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji. SEU je prvi put utvrdio to da mu je sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka morao postaviti pitanje kako bi otklonio rizik pogrešnog tumačenja prava Unije. Naime, budući da Conseil d'État nije pokrenulo taj postupak, iako pravilna primjena prava Unije u njegovim presudama nije bila tako očita da nije ostavljala mjesta nikakvoj razumnoj sumnji, utvrđeno je da je došlo do povrede.

Presuda u predmetu C-207/16 (*Ministerio Fiscal*) je ustanovila da kaznena djela koja nisu određene težine mogu opravdati pristup osobnim podacima koje su zadržali pružatelji usluga elektroničkih komunikacija ako taj pristup ne predstavlja ozbiljno zadiranje u privatni život.

Španjolska policija u sklopu istrage o nasilnoj krađi novčanika i mobilnog telefona zatražila je od nadležnog istražnog suda da joj odobri pristup podacima o identitetu korisnikâ telefonskih brojeva aktiviranih ukradenim telefonom u razdoblju od dvanaest dana od datuma krađe. Istražni sud odbio je taj zahtjev navodeći osobito da djelo obuhvaćeno kaznenom istragom nije „teško” kazneno djelo – odnosno kazneno djelo za koje je u španjolskom pravu zapriječena kazna zatvora od najmanje pet godina – a pristup podacima o identitetu moguć je samo kad je riječ o takvoj vrsti kaznenih djela.

Ministerio Fiscal (španjolsko državno odvjetništvo) podnijelo je žalbu protiv te odluke pred Audiencia Provincial de Tarragona (Provincijski sud u Tarragoni, Španjolska). Direktivom o privatnosti i elektroničkim komunikacijama^[51] predviđeno je da države članice mogu ograničiti prava građana kad je takvo ograničenje nužna, prikladna i razmjerna mjera u demokratskom društvu s ciljem zaštite nacionalne sigurnosti, obrane i javne sigurnosti te s ciljem sprječavanja, istrage, ot-

[51] Direktiva 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama) (SL 2002., L 201, str. 37) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 52., str. 111), kako je izmijenjena Direktivom 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. (SL 2009., L 337, str. 11) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 52., str. 224).

krivanja i progona kaznenih djela odnosno neovlaštene uporabe elektroničkog komunikacijskog sustava. Audiencia Provincial de Tarragona navodi da je, nakon donošenja odluke istražnog suda, španjolski zakonodavac uveo dva alternativna kriterija za utvrđivanje stupnja težine kaznenog djela u odnosu na koje je odobreno zadržavanje i otkrivanje osobnih podataka. Prvi je kriterij materijalne naravi, povezan s posebnim i teškim kaznenim djelima, koja su osobito štetna za interese pojedinaca i zajednice. Drugi je normativni, formalni kriterij, kojim je određen najniži prag od tri godine zatvora, a koji obuhvaća veliku većinu kaznenih djela. Usto, španjolski sud smatra da državni interes za kažnjavanje protupravnih postupanja ne može opravdati neproporcionalno zadiranje u temeljna prava priznata Poveljom Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

Slijedom toga, pitanje koje je Audiencia Provincial de Tarragona uputila Sudu odnosi se na utvrđivanje stupnja težine kaznenih djela potrebnog da bi se opravdalo zadiranje u temeljna prava, poput pristupa nadležnih državnih tijela osobnim podacima koje su zadržali pružatelji usluga elektroničkih komunikacija. Sud je današnjom presudom podsjetio na to da pristup državnih tijela u sklopu postupka kaznene istrage osobnim podacima koje su zadržali pružatelji usluga elektroničkih komunikacija ulazi u područje primjene Direktive. Također, pristup podacima o identitetu nositelja SIM kartica aktiviranih ukradenim mobilnim telefonom, poput imena, prezimena i, prema potrebi, adresa tih nositelja, predstavlja zadiranje u njihova temeljna prava priznata Poveljom. Međutim, SEU je presudio da to zadiranje nije tako ozbiljno da bi taj pristup, u okviru sprječavanja, istrage, te otkrivanja i progona kaznenih djela, trebalo odobriti samo kad je riječ o borbi protiv teškog kriminaliteta.

SEU naglašava da pristup državnih tijela osobnim podacima koje su zadržali pružatelji usluga elektroničkih komunikacija predstavlja zadiranje u temeljna prava na poštovanje privatnog života i zaštitu podataka priznatih Poveljom, čak i ako ne postoje okolnosti na temelju kojih se takvo zadiranje može ocijeniti „ozbiljnim” te neovisno o tome jesu li podatci o privatnom životu osjetljivi, odnosno jesu li zainteresirane osobe zbog tog zadiranja pretrpjele eventualne neugodnosti. Međutim, u Direktivi se navode ciljevi kojima se mogu opravdati nacionalni propisi kojima se uređuje pitanje pristupa državnih tijela tim podacima te time odstupa od načela povjerljivosti elektroničkih komunikacija. Oni su navedeni taksativno, slijedom čega cilj tog pristupa doista treba strogo odgovarati jednom od tih ciljeva.

U tom pogledu SEU je naveo da, kad je riječ o cilju sprječavanja, istrage, otkrivanja i progona kaznenih djela, u skladu s formulacijom Direktive, oni nisu ograničeni na borbu protiv teških kaznenih djela, nego se spominju „kaznena djela” općenito. SEU je u presudi *Tele2 Sverige AB* presudio da samo borba protiv teškog kriminaliteta može opravdati pristup državnih tijela osobnim podacima koje su zadržali pružatelji komunikacijskih usluga na temelju kojih je, ukupno gledajući, moguće izvući precizne zaključke o privatnom životu osoba o čijim je podacima riječ.

Međutim, takvo je tumačenje bilo obrazloženo činjenicom da cilj propisa kojim se uređuje pitanje tog pristupa mora biti povezan s ozbiljnošću predmetnog zadiranja u temeljna prava koje takav pristup podrazumijeva. Naime, u skladu s načelom proporcionalnosti, ozbiljno se zadiranje može u tom kontekstu opravdati samo ciljem borbe protiv kriminaliteta koji se također može okvalificirati „teškim”. Međutim, kad zadiranje nije ozbiljno, taj se pristup može opravdati ciljem sprječavanja, istrage, otkrivanja i progona „kaznenih djela” općenito. SEU smatra da se pristup samo podacima o kojima je riječ u zahtjevu za prethodnu odluku ne može okvalificirati „ozbiljnim” zadiranjem u temeljna prava osoba čiji su podatci u pitanju, s obzirom na to da na temelju tih podataka nije moguće izvući precizne zaključke o njihovom privatnom životu. SEU na temelju toga zaključuje da se zadiranje koje pristup takvim podacima podrazumijeva može opravdati ciljem sprječavanja, istrage, otkrivanja i progona „kaznenih djela” općenito, pri čemu nije potrebno da su ta kaznena djela okvalificirana kao „teška”.

Presuda u predmetu C-268/17 AY (Uhidbeni nalog – svjedok) se odnosi na odluku državnog odvjetništva o obustavi kaznene istrage u okviru koje je tražena osoba ispitana samo u svojstvu svjedoka što ne može biti osnova za odbijanje izvršenja europskog uhidbenog naloga. Prema presudi SEU-a pravosudna tijela država članica dužna su donijeti odluku o svakom europskom uhidbenom nalogu koji im je poslan.

Protiv osobe AY, mađarskog državljanina i predsjednika uprave jednog mađarskog trgovačkog društva, vodi se kazneni postupak u Hrvatskoj. Stavlja mu se na teret da je pristao visokom hrvatskom državnim dužnosniku isplatiti znatan novčani iznos u zamjenu za sklapanje ugovora između mađarskog trgovačkog društva i hrvatske vlade. Nakon pokretanja istrage u Hrvatskoj protiv osobe AY, za kazneno djelo davanja mita, hrvatska su tijela u više navrata (prvi puta 10. lipnja 2011.) od svojih mađarskih kolega zatražila međunarodnu pravnu pomoć u obliku ispitivanja osobe AY u svojstvu osumnjičenika te uručjenja istoj sudskog poziva za ispitivanje.

Mađarska tijela nisu udovoljila tim zahtjevima, ali su pokrenula istragu kako bi utvrdila je li počinjeno kazneno djelo na štetu javnog poretka u obliku davanja mita na međunarodnoj razini, u skladu s mađarskim Kaznenim zakonikom. Ta je istraga obustavljena odlukom mađarskog Glavnog državnog odvjetništva za istrage od 20. siječnja 2012., s obrazloženjem da počinjene radnje ne čine kazneno djelo. Međutim, istraga mađarskih tijela nije bila pokrenuta protiv osobe AY kao osumnjičenika, nego samo u odnosu na kazneno djelo o kojem je riječ, te je AY u okviru te istrage ispitivan samo u svojstvu svjedoka. Dana 1. listopada 2013., nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, hrvatska su tijela izdala europski uhidbeni nalog protiv osobe AY. Međutim, mađarska su pravosudna tijela odbila izvršiti taj nalog, s obrazloženjem da je u odnosu na isto djelo kao što je ono na kojemu se temelji uhidbeni nalog u Mađarskoj već bio obustavljen kazneni postupak. Županijski sud u Zagrebu (Hrvatska) pred kojime se vodi kazneni postupak protiv osobe AY izdao je 15. prosinca 2015. novi europski uhidbeni nalog protiv te osobe. Mađarska su tijela odbila donijeti formalnu odluku o tom nalogu, s obrazloženjem da u Mađarskoj nije pravno moguće uhititi osobu AY ni pokrenuti novi postupak izvršenja naloga. U tom kontekstu, hrvatski sud je pitao SEU mogu li tijela države članice na temelju Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu^[52] ne izvršiti takav nalog zbog toga što je u toj državi članici već obustavljen kazneni postupak za isto djelo kao što je ono na koje se nalog odnosi, čak i ako je osoba protiv koje je nalog izdan u okviru tog postupka imala samo svojstvo svjedoka, a ne osumnjičenika ni okrivljenika. Hrvatski sud također nastoji saznati je li nacionalno tijelo dužno donijeti odluku o svakom europskom uhidbenom nalogu koji mu je poslan čak i ako je već odlučeno o prethodnom europskom uhidbenom nalogu koji se odnosio na istu traženu osobu u istom kaznenom postupku.

U svojem mišljenju od 16. svibnja 2018. nezavisni odvjetnik M. Szpunar predložio je SEU da se oglasi nenadležnim za davanje odgovora na pitanja pravosudnog tijela koje je izdalo europski uhidbeni nalog, a kojima se nastoji saznati smije li pravosudno tijelo izvršenja odbiti izvršiti taj nalog. SEU je u svojoj presudi najprije utvrdio da se dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku ne može dovesti u pitanje okolnošću da se postavljena pitanja odnose na obveze pravosudnog tijela izvršenja, dok je sud koji je uputio zahtjev pravosudno tijelo izdavanja europskog uhidbenog naloga.

Naime, budući da je posljedica izdavanja europskog uhidbenog naloga zadiranje u osobnu slobodu tražene osobe i da je jamstvo temeljnih prava – u skladu sa sudskom praksom SEU-a – prije svega

[52] Okvirna odluka Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica SL 2002., L 190, str. 1 (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83 i ispravak SL 2013., L 222, str. 14).

odgovornost države članice izdavanja, važno je da pravosudno tijelo koje je izdalo nalog ima mogućnost obraćanja SEU u prethodnom postupku. SEU nadalje podsjeća da pravosudna tijela izvršenja mogu, osim u iznimnim okolnostima, odbiti izvršiti europski uhidbeni nalog samo u taksativno navedenim slučajevima neizvršenja predviđenima Okvirnom odlukom. Slijedom toga, pravosudno tijelo koje ne odgovori na izdan europski uhidbeni nalog i stoga pravosudnom tijelu koje je izdalo nalog ne uputi nikakvu odluku, povređuje svoje obveze iz Okvirne odluke. Sud je zatim razmotrio primjenjuje li se u ovom slučaju razlog za obvezno neizvršenje iz članka 3 točke 2 Okvirne odluke. Taj se razlog za neizvršenje odnosi na slučaj u kojemu je pravosudno tijelo izvršenja obaviješteno da je u odnosu na traženu osobu donesena pravomoćna presuda za isto djelo u nekoj državi članici.

U vezi s time SEU pojašnjava da donošenje pravomoćne presude pretpostavlja postojanje ranijeg kaznenog progona koji se vodio protiv tražene osobe. Slijedom toga, s obzirom na to da se protiv osobe AY nije vodio kazneni postupak, ne može se smatrati da je u odnosu na nju donesena „pravomoćna presuda” u smislu Okvirne odluke. Radi odbijanja izvršenja europskog uhidbenog naloga na temelju tog razloga za neizvršenje nije se stoga moguće pozvati na odluku kojom se obustavlja istraga u okviru koje je osoba AY ispitana samo u svojstvu svjedoka.

SEU je na kraju analizirao je li u ovom slučaju primjenjiv jedan od triju razloga za moguće neizvršenje, predviđenih člankom 4 točkom 3 Okvirne odluke. Ti se razlozi odnose, kao prvo, na odustanak pravosudnog tijela izvršenja od kaznenog progona zbog kaznenog djela zbog kojega je izdan europski uhidbeni nalog, kao drugo, na činjenicu da su pravosudna tijela u državi članici izvršenja odlučila obustaviti postupak zbog kaznenog djela zbog kojega je izdan nalog i, kao treće, na činjenicu da je traženoj osobi u nekoj državi članici zbog istih kaznenih djela izrečena pravomoćna presuda koja sprječava daljnji kazneni postupak.

SEU je utvrdio da prvi i treći razlog nisu relevantni u ovom slučaju. Kad je riječ o drugom razlogu, SEU je naglasio da bi tumačenje u skladu s kojim se izvršenje europskog uhidbenog naloga može odbiti kad se on odnosi na isto djelo kao ono u odnosu na koje je već donesena ranija odluka, neovisno o identitetu osobe protiv koje se vodio postupak, bilo nedvojbeno preširoko te bi se time stvorio rizik izbjegavanja obveze izvršenja naloga. Budući da je taj razlog za neizvršenje iznimka, treba ga tumačiti usko i s obzirom na potrebu promicanja sprječavanja kriminaliteta. U ovom predmetu, istraga koju su vodila mađarska tijela nije bila pokrenuta protiv osobe AY nego protiv nepoznatog počinitelja i odluka o obustavi te istrage nije donesena u odnosu na osobu AY. Na temelju navedenog SEU je zaključio da nema osnove ni za primjenu drugog navedenog razloga za neizvršenje. SEU je stoga presudio da se radi odbijanja izvršenja europskog uhidbenog naloga nije moguće pozvati na odluku državnog odvjetništva o obustavi istrage pokrenute protiv nepoznatog počinitelja, u okviru koje je osoba protiv koje je izdan europski uhidbeni nalog ispitana samo u svojstvu svjedoka, a da se protiv nje nije vodio kazneni postupak niti je ta odluka donesena u odnosu na tu osobu.

SEU je presudom u predmetu C-51/17 OPT Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt./ Teréz Ilyés i Emil Kiss zauzeo stav da se nepošten karakter nejasne ugovorne odredbe koja rizik promjene tečaja stavlja na korisnika kredita i koja nije odraz zakonske odredbe može preispitivati pred sudom.

T. Ilyés i E. Kiss sklopili su u veljači 2008. s mađarskom bankom ugovor o kreditu kojim se odobrava zajam denominiran u švicarskim francima (CHF). Prema odredbama ugovora, iako su se mjesečne rate kredita plaćale u mađarskim forintama (HUF), njihov iznos izračunavao se na temelju važećeg tečaja mađarske forinte u odnosu na švicarski franak. Usto, u ugovoru je naveden rizik promjene te-

čaja u slučaju mogućih fluktuacija tečaja između tih dviju valuta. Zatim je došlo do znatne promjene tečaja na štetu korisnika kredita, što je uzrokovalo veliko povećanje iznosa njihovih mjesečnih rata. U svibnju 2013. T. Ilyés i E. Kiss pokrenuli su postupak pred mađarskim sudovima protiv društava OTP Bank i OTP Faktoring, kojima su ustupljene tražbine iz ugovora o zajmu.

Tijekom tog postupka postavilo se pitanje može li se ugovorna odredba o riziku promjene tečaja smatrati nepoštenom u smislu Direktive o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima^[53] zato što banka tu ugovornu odredbu nije formulirala na jasan i razumljiv način. Mađarska je u međuvremenu, 2014., donijela propis kojim se iz ugovora o zajmu u stranoj valuti brišu neke nepoštene ugovorne odredbe, gotovo svi postojeći dugovi na temelju tih ugovora pretvaraju se u mađarske forinte (HUF), te se primjenjuje tečaj koji je utvrdila Mađarska narodna banka. Tim se propisom također željela provesti odluka Kúrije (Vrhovni sud, Mađarska) o neusklađenosti s Direktivom nekih ugovornih odredaba iz ugovora o zajmu u stranoj valuti^[54] (ta je odluka donesena nakon presude Suda u predmetu *Kásler i Káslerné Rábai*^[55]).

Međutim, i prema tom novom propisu, rizik promjene tečaja u slučaju deprecijacije mađarske forinte u odnosu na švicarski franak snosi potrošač. Budući da, u skladu s Direktivom, ugovorne odredbe koje su odraz prisilnih zakonskih ili regulatornih odredaba ne ulaze u njezino područje primjene, Fővárosi Ítéltábla (Regionalni žalbeni sud u Budimpešti, Mađarska), koji odlučuje u predmetu *T. Ilyés i E. Kiss*, zatražio je od Suda da ocijeni nepošten karakter odredbe ako ona nije jasno i razumljivo sastavljena, iako je mađarski zakonodavac, time što nije intervenirao u to pitanje, potvrdio da tečajni rizik u slučaju deprecijacije mađarske forinte u odnosu na predmetnu stranu valutu i dalje snosi potrošač.

SEU podsjeća da je pravilo o izuzeću od primjene Direktive na ugovorne odredbe koje su odraz prisilnih zakonskih ili regulatornih odredaba opravdano time što je legitimno pretpostaviti da je nacionalni zakonodavac uspostavio ravnotežu između svih prava i obveza stranaka u ugovoru. Ipak, to ne znači da je druga ugovorna odredba, poput one o riziku promjene tečaja, na koju se ne odnose zakonske odredbe, također u cijelosti isključena iz područja primjene Direktive. Nacionalni sud dakle može ocjenjivati nepošten karakter te odredbe ako nakon pojedinačnog ispitivanja smatra da ona nije jasno i razumljivo sastavljena^[56].

U tom pogledu SEU smatra da financijske ustanove moraju korisnicima kredita pružiti dovoljno informacija kako bi potonji mogli donositi razborite i informirane odluke. Taj zahtjev znači da ugovornu odredbu o riziku promjene tečaja potrošač mora razumjeti na formalnoj i gramatičkoj razini, ali također u pogledu njezina konkretnog dosega. Iz toga slijedi zahtjev da prosječan potrošač, koji je uredno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću, može ne samo znati za mogućnost deprecijacije nacionalne valute u odnosu na stranu valutu u kojoj je zajam denominiran već i da može ocijeniti potencijalno znatne gospodarske posljedice koje bi takva odredba mogla imati za njegove financijske obveze.

Nadalje, SEU navodi da se jasnoća i razumljivost ugovornih odredbi moraju ocjenjivati pozivanjem na sve okolnosti koje su postojale u trenutku sklapanja ugovora i na sve ostale odredbe tog ugovora, neovisno o tome što je nacionalni zakonodavac kasnije neke od njih proglasio ili smatrao nepošteni-

[53] Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993, L 95, str. 29) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24).

[54] Odluka br. 2/2014 (Magyar Közlöny 2014/91, str. 10975).

[55] Presuda od 30. travnja 2014., *Kásler (C-26/13)* (vidjeti i priopćenje za medije br. 66/14).

[56] Presuda od 20. rujna 2017., *Andriuc i dr. (C-186/16)*, vidjeti i priopćenje za medije br. 103/17).

ma te ih zbog toga ukinuo. Naposljetku, SEU potvrđuje da je na nacionalnom sudu da po službenoj dužnosti, umjesto potrošača kao tužitelja, istakne eventualno nepošten karakter drugih ugovornih odredbi, poput one o riziku promjene tečaja, kada raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima u tu svrhu.

Osoba koja na internetskoj stranici objavljuje određen broj oglasa za prodaju nema automatski svojstvo „trgovca”, prema **presudi u predmetu C-105/17 (Komisija za zaštita na potrošitelje/Evelina Kamenova)**. Ta se djelatnost može smatrati „poslovnom praksom” samo ako ta osoba djeluje u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću prema ovoj presudi.

Potrošač je kupio rabljeni sat na internetskoj platformi za prodaju. Nakon što je utvrdio da sat nema svojstva naznačena u prodajnom oglasu, potrošač je od prodavatelja zatražio raskid ugovora. Evelina Kamenova, prodavateljica, odbila je preuzeti robu i izvršiti povrat plaćenog iznosa. Potrošač je stoga podnio pritužbu bugarskoj Komisiji za zaštitu potrošača (u daljnjem tekstu: KZP).

Nakon provedenih provjera, KZP je utvrdio da je 10. prosinca 2014. na toj stranici još uvijek bilo aktivno osam oglasa za prodaju različitih proizvoda koje je objavila E. Kamenova pod pseudonimom „eveto-ZZ”. Odlukom od 27. veljače 2015. KZP je utvrdio da je E. Kamenova počinila upravni prekršaj te joj je na temelju nacionalnog Zakona o zaštiti potrošača izrekao veći broj prekršajnih novčanih kazni. Prema KZP-ovim navodima, E. Kamenova ni u jednom od navedenih oglasa nije navela tvrtku i adresu trgovca kao ni adresu elektroničke pošte, ukupnu cijenu proizvoda stavljenog na prodaju, sva uključena davanja i poreze, uvjete plaćanja, isporuke i izvršenja, pravo potrošača na odustajanje od ugovora o prodaji sklopljenog na daljinu, uvjete, rok i načine ostvarivanja tog prava kao ni podsjetnik na postojanje zakonskog jamstva o usklađenosti prodavanih proizvoda s ugovorom o prodaji.

E. Kamenova podnijela je tužbu protiv te odluke pred bugarskim sudom navodeći da nema svojstvo „trgovca” i da se stoga na nju ne primjenjuju odredbe bugarskog zakona. U tim je okolnostima Administrativen sad – Varna (Upravni sud u Varni, Bugarska) postavio SEU upit može li se osoba koja na internetskoj stranici objavljuje relativno velik broj oglasa za prodaju robe znatne vrijednosti smatrati „trgovcem” u smislu Direktive o nepoštenoj poslovnoj praksi.^[57]

U svojoj presudi SEU prije svega navodi da je za kvalifikaciju dotične osobe kao „trgovca” u smislu te direktive nužno da ona djeluje „u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću” odnosno u ime ili za račun trgovca. SEU je pojasnio da se smisao i doseg pojma „trgovac” moraju odrediti s obzirom na pojam „potrošač”, koji označava svakog pojedinca koji se ne bavi trgovačkim ili profesionalnim djelatnostima, te utvrdio da nacionalni sud mora u svakom pojedinačnom slučaju na temelju činjeničnih elemenata kojima raspolaže razmotriti je li fizička osoba poput E. Kamenove djelovala u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću, te provjeriti, među ostalim, je li prodaja provedena organizirano ili redovito, je li njezin cilj ostvarivanje dobiti i je li ponuda usmjerena na ograničen broj proizvoda te razmotriti prodavateljev pravni status i tehničke sposobnosti. Usto, kako bi se smatralo da je predmetna djelatnost „poslovna praksa”, nacionalni sud mora provjeriti, s jedne strane,

[57] Direktiva 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, direktiva 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i Uredbe (EZ) br. 2006/2004 Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2005., L 149, str. 22) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 101 i ispravak SL 2016., L 332, str. 25).

proizlazi li ta djelatnost iz prakse koju provodi „trgovac” i, s druge strane, predstavlja li ona radnju, izostavljanje, tijek postupanja ili zastupanja odnosno tržišno komuniciranje „u izravnoj [...] vezi s promocijom, prodajom ili dobavljanjem proizvoda potrošačima”.

U tim okolnostima SEU zaključuje da se fizička osoba koja na internetskoj stranici istodobno objavljuje određen broj oglasa u kojima nudi na prodaju novu i rabljenu robu može smatrati „trgovcem” i da takva djelatnost može predstavljati „poslovnu praksu” samo ako ta osoba djeluje u svrhe povezanе sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću.

Standardi objavljivanja i izvještavanja o sudskoj praksi, s akcentom na zemlje zapadne Evrope

Pripremile: Vera Bjelogrić i Šeila Imamović-Brković, Centar za sudsku dokumentaciju

Nakon što smo u prethodnom broju *Pravne hronike* pisali o Standardima objavljivanja i izvještavanja o sudskoj praksi, s akcentom na zemlje iz regije Zapadnog Balkana, u ovom broju se osvrćemo na zemlje Zapadne Evrope.

U nastavku se nalaze informacije o tome kako se objavljuju odluke sudova u Španiji, Austriji i Francuskoj. Iako se radi o pravnim sistemima kontinentalnog prava u kojima sudska praksa nije formalni izvor prava, navedene države dugi niz godina sistematično rade na evidentiranju i sistematiziranju odluka svojih sudova, te imaju napredne informacijske sisteme putem kojih se takva praksa objavljuje.

1. Španija

Na internet stranici Sudskog vijeća Španije (<http://www.poderjudicial.es/search/indexAN.jsp>) dostupan je informacijski sistem koji sadrži sve odluke Vrhovnog suda Španije, Nacionalnog krivičnog i upravnog suda, visokih sudova autonomnih zajednica, pokrajinskih sudova, te vojnih sudova. Kroz sistem su dostupne i sentence, odnosno pravni stavovi Vrhovnog suda Španije. Baza je dostupna besplatno svim korisnicima, bez prethodne registracije. Veći nivo informacija dostupan je sudijama kroz zatvoreni sistem.

Sistem vodi i ažurira Centar za sudsku dokumentaciju (CENDOJ) koji je kao tehničko tijelo Sudskog vijeća Španije, a u skladu s članom 560.1.10 Organskog zakona o pravosuđu, zadužen za službenu objavu sudske prakse sudova u Španiji. Centar ima i druge nadležnosti u oblasti dokumentacije i usluga upravljanja znanjem, te nudi usluge podrške i informisanja pravosudnim organima, pružajući im pristup svim vrstama dokumenata koji se koriste prilikom obavljanja sudijske funkcije.

The screenshot shows a search interface with the following elements:

- Five dropdown menus, each with the text "Todas" and a downward arrow.
- Input fields for "Nº Recurso" and "ECLI" (with the value "ECLI:ES:TS:2014").
- Input fields for "Idioma" (with the value "Todos") and a dropdown arrow.
- Input fields for "Desde" and "Hasta" with calendar icons.
- A vertical list of legal terms on the right side, including "Sentencias por", "Cláusulas abusiv", "Custodia comp", "Plusvalías Medi", "Concurso Des", "Prescripció", "Impuesto sobre la rent", "Impuesto", "Responsabilidad", "Legítima defensa", and "Imputabilid".

Slika 1. Prikaz stranice Centra za sudsku dokumentaciju Sudskog vijeća Španije na kojoj se objavljuju odluke španskih sudova.

Kako su postavljene funkcionalnosti?

Baza se može pretraživati po različitim parametrima. Kod pojedinih parametara za pretragu korisniku se nudi mogućnost izbora jednog ili više već definisanih parametara koji se prikazuju po princi-

pu padajućeg menija, npr. naziv suda, pravna oblast (civilno, krivično, upravno, radno, vojno pravo), vrsta odluke, sjedište suda, ime sudije izvjestioca, jezik odluke, i sl. Korisnik ima mogućnost označiti jednu ili više ponuđenih opcija za pretragu. Na ovaj način mogu se istovremeno pretraživati presude nekoliko određenih sudova, a istovremeno iz pretrage isključiti presude drugih sudova.

Također, postoji opcija pametnog pretraživanja po riječima iz teksta odluka (slobodna pretraga), pri čemu se korisniku nude opcije pronalaska odluka koje sadrže zadatu riječ ili jednu od zadatih riječi, koje su *približne* zadatoj riječi, odnosno koje *ne sadrže* zadatu riječ. Sistem nudi automatsko dovršavanje upita, jer se prilikom ukucavanja samo jednog slova prikazuje padajući popis najpopularnijih pretraga koje se podudaraju sa slovima koje unosimo. Iz ponuđenih opcija može se izabrati ona koja nam odgovara, bez potrebe da je u potpunosti napišemo.

Moguća je pretraga i po broju odluke, ECLI broju^[58], pravnom propisu, i sl. Uz pomoć kalendara omogućeno je sužavanje pretrage na određeni datum ili određeni vremenski period. Također, postoji opcija da se direktno pristupi 50 odluka sa svakog odjeljenja Vrhovnog suda koje su posljednje unesene u sistem, te mogućnost pretrage po određenim izdvojenim institutima (npr. hipoteka, pravo na odbranu, i sl.).

Posebno su dostupne historijske odluke Vrhovnog suda, odluke koje su u sistemu označene kao zanimljive, odluke koje su aktuelne, i/ili one koje su pravno relevantne. Kroz sistem je dostupan veliki broj dokumenata (primjera radi, na raspolaganju je oko 724.000 odluka Vrhovnog suda Španije).

Prikaz rezultata pretrage

Rezultati pretrage prikazuju se u posebnom „prozoru“ na način da se za svaku odluku koja zadovoljava zadate parametre daju osnovni podaci, uključujući broj predmeta, ECLI broj, naziv suda, odjeljenje, sjedište suda, ime i prezime izvjestioca, datum odluke, te kratki rezime odluke (npr. Krivično djelo ubistva s posebnom okrutnošću).

Buscador > Resultados

FILTROS

138533 resultados (0 máximo documentos a recuperar 200)

Ver 10 Fecha Resol.[9.0] Página 1 de 20

ROJ: ATS 3903/2019 - ECLI:ES:TS:2019:3903A
 Tipo Órgano: Tribunal Supremo. Sala de lo Civil - Municipio: Madrid - Ponente: EDUARDO BAENA RUIZ - N° Recurso: 5203/2018 - Fecha: 10/04/2019 - Tipo Resolución: Auto
 RESUMEN: Filiación. Reclamación de filiación no matrimonial sin posesión de estado. Reforma del art. 133.2 por la Ley 26/2015, entrada en vigor de la reforma legal. -Recurso extraordinario por infracción procesal y de casación al amparo del art. 477.2, 3º contra sentencia dictada en juicio de filiación tramitado por razón de la materia. - Admisión de los recursos.

ROJ: ATS 3925/2019 - ECLI:ES:TS:2019:3925A
 Tipo Órgano: Tribunal Supremo. Sala de lo Civil - Municipio: Madrid - Ponente: EDUARDO BAENA RUIZ - N° Recurso: 1457/2017 - Fecha: 10/04/2019 - Tipo Resolución: Auto
 RESUMEN: CONCURSAL: RESPONSABILIDAD DE LA ADMINISTRACIÓN CONCURSAL. Recurso extraordinario por infracción procesal contra una sentencia dictada en un procedimiento ordinario por razón de cuantía superior a 600.000 euros. Inadmisión del recurso extraordinario por infracción procesal por carencia

Slika 2. Prikaz rezultata pretrage u Španiji.

[58] ECLI je jedinstvena identifikacijska oznaka (identifikator) sudskih presuda u državama članicama Evropske unije (engl. *European Case Law Identifier*) koja je osmišljena u cilju jednostavnijeg korištenja registra sudske prakse. Identifikator se sastoji od 5 dijelova odvojenih dvotačkom u sljedećem redoslijedu: 1. skraćena „ECLI“; 2. oznaka zemlje (2 znaka); 3. oznaka suda (1-7 znakova); 4. godina odluke (4 znaka); 5. jedinstveni identifikacijski broj (najviše 25 znakova, uključujući tačke).

Odluke se prikazuju u skraćenoj formi, bez ličnih podataka, u PDF formatu. Uz odluke se objavljuju i opći podaci o donosiocu odluke i samom predmetu.

CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL

JURISPRUDENCIA

Roj: ATS 3421/2018 - ECLI: ES:TS:2018:3421A

Id Cendoj: 28079119912018200005

Órgano: Tribunal Supremo. Sala de lo Civil

Sede: Madrid

Sección: 991

Fecha: 20/03/2018

Nº de Recurso: 198/2017

Nº de Resolución:

Procedimiento: Civil

Ponente: FRANCISCO JAVIER ORDUÑA MORENO

Tipo de Resolución: Auto

TRIBUNAL SUPREMO

Sala de lo Civil

PLENO

Auto núm. /

Fecha del auto: 20/03/2018

Tipo de procedimiento: COMPETENCIAS

Número del procedimiento: 198/2017

Fallo/Acuerdo:

Ponente: Excmo. Sr. D. Francisco Javier Orduña Moreno

Procedencia: JDO. PRIMERA INSTANCIA N. 30

Slika 3. Prikaz odluke u Španiji

2. Austrija

Odluke austrijskih pravosudnih tijela objavljuju se u saveznom pravnom informacijskom sistemu RIS i dostupne su na internet stranici <http://www.ris.bka.gv.at/>. Kroz sistem se objavljuju odluke Ustavnog suda, Vrhovnog suda, Upravnog suda, Suda za azilante, viših pokrajinskih sudova i drugih sudova, Saveznog upravnog suda i pokrajinskih upravnih sudova, Saveznog finansijskog suda, Komisije za zaštitu podataka, disciplinskih komisija i drugih organa. Objavljuju se pravosnažne presude. U posebnim sažecima presuda Vrhovnog suda navodi se ako je još uvijek u toku postupak na nekom drugom nacionalnom sudu ili na međunarodnom sudu.

Home | Kontakt | Sitemap | Impressum | English

RECHTSINFORMATIONSSYSTEM DES BUNDES RIS

Bundesrecht Landesrecht Gemeinderecht **Judikatur** Sonstige Kundmachungen, Erlässe Gesamtabfrage

Justiz (OGH, OLG, LG, BG, OPMS, AUSL)

Dokumenttyp Rechtssätze (RS) Entscheidungstexte (TE)

Suchworte

Entscheidungsdatum von bis

Neu im RIS seit

Änderungen seit

Gericht

Geschäftszahl

Fundstelle

Rechtssatznummer

Rechtliche Beurteilung

Norm

NichtigkeitsG allg
NichtigkeitsG BGBl 1946/106 allg
NichtigkeitsG §1
NichtigkeitsG §2

Webseiten

Bundesministerium für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort
Oesterreich.gv.at
BM für Justiz
Oberster Gerichtshof
Generalprokuratur
Parlamentarische Materialien

Informationen

Index des Bundesrechts
Geschäftsordnung OGH
Normenliste des OGH
Handbuch
Info, Kontakt

Slika 4. Prikaz internet stranice austrijskog pravnog informacijskog sistema RIS na kojoj se objavljuju odluke austrijskih sudova.

Pravni informacijski sistem (RIS) je elektronska baza podataka kojom upravlja Ured saveznog kancelara Austrije. Pored informisanja o sudskoj praksi, namijenjen je za informisanje o pravnim propisima objavljenim u Saveznom službenom listu, te pravu u Saveznoj Republici Austriji. Pristup RIS-u nije ograničen. Objava odluka regulisana je članovima 15 i 15a Zakona o Vrhovnom sudu, članom 48a Zakona o organizaciji sudova i članom 19 Zakona o sudu za azilante. Odluke Vrhovnog suda na

koje se žalba odbija bez detaljnog obrazloženja se ne objavljuju. Odluke ostalih sudova objavljuju se ukoliko njihov značaj prelazi okvire pojedinačnog predmeta.

Kako su postavljene funkcionalnosti?

Baza se može pretraživati po različitim parametrima. Prva mogućnost je pretraga po vrsti dokumenta. Druga opcija je pretraga po slobodnom tekstu, pri čemu korisnik može po slobodnom izboru ukucavati jednu ili više riječi (npr. „odgovornost“, „posrednik“, i sl., uz korištenje naredbi „I“, „ILI“ i „NE“). Sistem pretražuje čitave tekstove presuda, te u slučaju naredbe „I“ kao rezultat nudi sve odluke u kojima se pominju obje zadate riječi (kumulativna pretraga), a u slučaju naredbe „ILI“ odluke u kojima se pominje bilo koja od zadatnih riječi (alternativna pretraga). Kada se koristi naredba „NE“, na uvid se daju dokumenti koji sadrže prvi pojam za pretraživanje tj. onaj koji je unesen prije naredbe „NE“, ali ne i drugi pojam za pretraživanje tj. onaj koji je unesen nakon naredbe (negativna pretraga).

Pretraga se uz pomoć kalendara može suziti na određeni datum ili određeni vremenski period. Korisnik također može izabrati da mu se prikažu samo dokumenti koji su prvi put uneseni u sistem u određenom vremenskom periodu ili dokumenti koji su promijenjeni u određenom vremenskom periodu, pri čemu može birati jednu od ponuđenih opcija: 1. posljednja sedmica; 2. posljednje dvije sedmice; 3. posljednji mjesec; 4. posljednja tri mjeseca; 5. posljednja godina.

Sistem također nudi opciju traženja odluka određenog suda, a dostupne su i opcije pretrage odluka nekoliko sudova, ili da se iz pretrage isključe određeni sudovi. Moguće je i pretraživanje po broju predmeta. Nakon unosa određenog dijela broja predmeta, sistem sam prikazuje opcije koji se mogu odabrati klikom. Ako korisnik želi birati više brojeva predmeta, svaki broj mora upisati pod navodnike. Dokumenti koji su usvojeni od sredine 2010. godine mogu se pretraživati i na osnovu referencije u nekoj zvaničnoj zbirci odluka ili pravnoj literaturi. Također je moguće pretraživati odluke po zakonskim odredbama, pravnim institutima, te deskriptorima. I kod ovih opcija se mogu koristiti operatori pretrage „I“, „ILI“, odnosno „NE“.

Prikaz rezultata pretrage

Rezultati pretrage prikazuju se u posebnoj „prozoru“ na način da se za svaku odluku koja zadovoljava zadate parametre daju osnovni podaci, uključujući broj predmeta, datum odluke, naziv suda, vrstu dokumenta, te tekst odluke. Uz odluke je dostupan i ECLI broj.

Nr.	☐ Geschäftszahl	Datum	Gericht	Typ	Kurzinformation
1	☐ 15Os22/19b	10.04.2019	OGH	TE	
2	☐ 15Os27/19p	10.04.2019	OGH	TE	
3	☐ 15Os42/19v	10.04.2019	OGH	TE	
4	☐ 14Os19/19d	09.04.2019	OGH	TE	
5	☐ 14Os31/19v	09.04.2019	OGH	TE	
6	☐ 14Os35/19g (14Os46/19z)	09.04.2019	OGH	TE	
7	☐ 14Os39/19w	09.04.2019	OGH	TE	
8	☐ 11Os1/19k	02.04.2019	OGH	TE	
9	☐ 11Os7/19t	02.04.2019	OGH	TE	
10	☐ 11Os11/19f	02.04.2019	OGH	TE	
11	☐ 11Os21/19a	02.04.2019	OGH	TE	

Slika 5. Prikaz rezultata pretrage u Austriji.

Odluke se objavljuju bez ličnih podataka zajedno sa sažetkom, a dostupne su u PDF, HTML i RTF formatu.

Slika 6. Prikaz odluke u Austriji (HTML).

3. Francuska

Putem internet stranice Legifrance (<https://www.legifrance.gouv.fr/>) omogućen je pristup sudskoj praksi francuskih i međunarodnih sudova. Sudska praksa je dostupna i na stranicama Kasacionog suda (<https://www.courdecassation.fr/>), Državnog sudskog vijeća (<http://www.conseil-etat.fr/>), Ustavnog suda, Ureda za reviziju (<https://www.ccomptes.fr/fr>), te Ministarstva pravde. Postoji i dosta komercijalnih kuća koje uz naplatu objavljuju sudsku praksu, informacije o zakonima, komentare zakona, i sl. U nastavku je predstavljen sistem objave na centralnoj stranici Legifrance.

Slika 7. Internet stranica Legifrance na kojoj se objavljuje sudska praksa Francuske.

Kroz sistem su dostupne odluke Kasacionog suda, žalbenih sudova i drugih redovnih sudova u Francuskoj, praksa Ustavnog suda, te praksa međunarodnih sudova, prije svega Evropskog suda za ljudska prava i Suda Evropske unije. Stranica Legifrance je službena stranica francuske vlade za informisanje javnosti o pravu

putem interneta, uključujući informisanje o propisima, sudskoj praksi, te drugim pravnim informacijama. Objava odluka se vrši u skladu s pravilima objavljivanja koja postoje na državnom nivou. Objavljaju se sve odluke Kasacionog suda, te odabrane odluke drugih sudova.

Kako su postavljene funkcionalnosti?

Pretraga sudske prakse je omogućena kroz osnovnu i naprednu pretragu. U osnovnoj pretrazi korisnik ima opciju pretrage prema nazivu suda – pri čemu je moguće birati iz padajućeg menija samo jednu od ponuđenih opcija – broju predmeta, datumu odluke ili određenom vremenskom periodu, te po slobodnom tekstu. Pretraga se može suziti na odluke Kasacionog suda objavljene u pravnim biltenima ili na one koje nisu.

Kroz naprednu pretragu korisniku je na raspolaganju veći broj opcija za pretragu. Naime, može pretraživati bazu po broju predmeta, datumu odluke ili određenom vremenskom periodu. Nadalje, korisnik može izabrati više sudova čiju sudsku praksu želi konsultovati. Za odluke Kasacionog suda može se vršiti pretraga svih odluka ovog Suda ili se suziti na odluke koje su objavljene u nekom biltenu, odnosno na one koje nisu objavljene. Odluke Kasacionog suda se također mogu pretraživati po vrsti odluke, broju i godini izdavanja biltena, odjelu suda, te osporenom aktu, uključujući naziv organa koji je donio osporeni akt, sjedište organa ili datum donošenja osporenog akta. U odnosu na drugostepene sudove moguće je odabrati određeni sud prema mjesnoj nadležnosti, dok je prvostepene sudove moguće birati i prema stvarnoj nadležnosti i sjedištu suda.

Dostupna je i opcija pretrage po slobodnom tekstu, s tim da se ova pretraga može aktivirati u odnosu na integralni tekst pretrage, sažetak presude, pojmove koji su dodijeljeni odluci, odnosno sve navedeno. Kao i u Austriji, kroz ovu opciju dostupne su i kumulativna i alternativna i negativna pretraga. Moguća je i pretraga po već zadatim pravnim pojmovima (deskriptorima) koji se prikazuju u

posebno „prozoru“ po principu padajućeg menija.

Slika 8. Prozor za naprednu pretragu.

Prikaz rezultata pretrage

Rezultati se prikazuju ispod prozora za pretragu, uz navođenje opštih podataka o odluci: naziv suda, naziv odjela, datum donošenja odluke, broj predmeta, te da li je ista objavljena u nekom biltenu.

The screenshot shows the 'Recherche simple dans la jurisprudence judiciaire' interface. It includes a search form with fields for 'Nom de la juridiction' (Cour de cassation), 'Numéro d'affaire' (06-81968), 'Date de décision' (Year: 2019), and 'Mots recherchés'. There are also checkboxes for 'Arrêts publiés au bulletin' and 'Arrêts non publiés au bulletin'. The results section shows 'Résultats de votre recherche : 484957 document(s) trouvé(s)' and a list of five search results, each with a red 'ECLI' tag and a link to the document.

Slika 9. Prikaz rezultata pretrage na Legifrance.

Odluke se prije objave anonimiziraju, a dostupne su u HTML i RTF formatu. Prije samog teksta odluke navode se opšti podaci o odluci (npr. Kasacioni sud, Građansko odjeljenje 2, Javna sjednica održana u četvrtak, 18. decembra 2008., Žalba br. 07-20238, Žalba na odluku Apelacionog suda u Basse-Terre od 23. aprila 2007. Godine). Navodi se također i ECLI broj.

REPUBLIQUE FRANCAISE

AU NOM DU PEUPLE FRANCAIS

LA COUR DE CASSATION, TROISIÈME CHAMBRE CIVILE, a rendu l'arrêt suivant :

Joint les pourvois n° D 18-11.207 et E 18-11.208 ;

Sur le premier moyen, pris en sa seconde branche :

Attendu, selon les arrêts attaqués (Aix-en-Provence, 9 novembre 2017), rendus en référé, que la SCI Les Pacaniers et F... O... étaient respectivement nue-propriétaire et usufruitier d'une parcelle classée en zone A du plan local d'urbanisme, en zone Natura 2000 et en zone rouge du plan de prévention des risques d'inondation ; que, le 1er décembre 2013, la SCI Les Pacaniers a donné à bail la parcelle à la société BTP Azur ; que, soutenant qu'en septembre 2013 des travaux d'exhaussement y avaient été irrégulièrement exécutés, la commune de Fréjus a assigné en référé la SCI Les Pacaniers et F... O..., puis appelé à l'instance la société BTP Azur et son gérant, M. K..., afin d'obtenir la suspension des travaux et la remise en état des lieux ;

Slika 10. Prikaz odluke u RTF formatu na stranici Legifrance.

Uz određene odluke objavljuje se i sažetak (rezime) pravnog pitanja o kojem se raspravljalo, uključujući listu deskriptora koji su dodijeljeni odluci (npr. evropski nalog za hapšenje, izvršenje, uslovi izvršenja, postupak u zemlji izručenja, pretjerano trajanje, kontrola, načelo automatizma, izuzetak od izručenja, stvarni rizik od neljudskog ili ponižavajućeg tretmana, itd.). Također se navode zauzeti pravni stav i reference na primijenjeni propis, prethodnu praksu suda o istom pitanju, te prethodne odluke.

Noviteti u edukaciji sudija i tužilaca u Federaciji BiH u drugoj polovini 2019. godine

Pripremio: Almir Tabaković, Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH

Realizacija Programa stručnog usavršavanja sudija i tužilaca u 2019. godini u Centru za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH odvija se prema planiranoj dinamici. Nastojanja da se programski sadržaji obogate određenim novitetima, sadržajima koji nisu bili previše zastupljeni, urodila su plodom.

Centar kontinuirano prati i postignuća u edukaciji pravosuđa od strane Evropske mreže institucija za stručno usavršavanje u pravosuđu (EJTN). Ovakav rad uticao je na Program u dva pravca: na jednoj strani, postojeće obuke su unaprijeđene tako da se pomnije prate efekti obuka i unapređuje metodologija realizacije obuka, a na drugoj strani se ozbiljna pažnja posvećuje zasebnim tematskim cjelinama i višegodišnjim, specijalističkim obukama u okviru oblasti koje su istaknute kao prepreke na putu BiH ka EU. Na taj način smo s EJTN-om ostvarili vrlo dobru saradnju tako da obukama i specijalističkim obukama EJTN-a mogu prisustvovati i sudije iz Bosne i Hercegovine. Već na nekoliko aktivnosti vezanih za etičke standarde, metodologije pristupa edukaciji, pravo Evropske unije, učešća je uzelo i nekoliko sudija iz Bosne i Hercegovine. U narednom periodu, tokom jeseni, u domenu obuka o ljudskim pravima u okviru EJTN obuka u Strazburu, učešća će uzeti i sudije iz Bosne i Hercegovine. Radi se o radionicama *EJTN-ESLJP Obuka o ljudskim pravima za sudske predavače iz EU i Ljudska prava i pristup pravdi u EU*, u septembru i oktobru 2019. godine.

Ovakakav vid obuke i prisustvo nosilaca pravosudnih funkcija iz BiH će znatno doprinijeti kvaliteti budućih edukativnih aktivnosti o ljudskim pravima koje Centar u narednom periodu realizira u saradnji s domaćim i međunarodnim pravnim stručnjacima.

Kontinuirana obuka za sudije i tužioce će, osim standardno zastupljenih svih oblasti prava, u narednom periodu biti usmjerena na primjenu standarda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu i Ustavnog suda BiH, prezentiranje stavova Vrhovnog suda FBiH, te pravo EU. Tokom novembra 2019. Godine će biti realiziran i Forum o nacionalnoj interpretaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Aktivne pripreme siskusnim stručnjacima AIRE Centra iz Londona i stručnjacima Ustavnog suda Bosne i Hercegovine na realizaciji ove vrlo značajne aktivnosti za nosioce pravosudnih funkcija su u toku.

Kraj godine rezervisan je za strane jezike. Naime, u okviru programa planiran je trodnevni kurs engleskog jezika za pravnike, s pravnim pojmovima i definicijama, koji učesnicima pomaže da poboljšaju svoja predznanja i usavrše nivo stručnog poznavanja stranog jezika. Gledano iz ugla programa stručnog usavršavanja ovo su pionirski koraci novih obuka, koje će sigurno u narednim godinama biti specificirane i prilagođene prema nivou znanja stranog jezika.

Saradnja s USAID-ovim Projektom pravosuđa u BiH se privodi kraju i tokom juna 2019. godine realizujemo posljednje u nizu edukativne aktivnosti na temu istrage, optuženja i presuđenja koruptivnih krivičnih djela s finansijskim elementom kao i krivičnih djela organizovanog kriminala. Ovom prilikom biće predstavljen i istoimeni Priručnik za sudije i tužioce napravljen tokom trajanja projekta i saradnje s Centrima za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH i RS-u. Edukativne aktivnosti u okviru navedenog projekta završavamo prezentacijom Priručnika o kodeksu sudijske i kodeksu tužilačke etike, koja će biti organizovana krajem juna.

U okviru MATRA projekta jačanja saradnje, međusobnog povjerenja i kapaciteta institucija za obuku u pravosuđu Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine tokom jula 2019. godine razmjenom eksperata i pravnih stručnjaka će biti realizirana obuka u domenu teme međunarodna saradnja, priznanje i izvršenje inostranih sudskih odluka. Domaćin ove aktivnosti je Crna Gora uz učešće sudija i tužilaca i drugih pravnih eksperata iz Bosne i Hercegovine i Srbije.

Nezaobilazni novitet tokom jula mjeseca svakako jeste predstavljanje i analiza segmenata sudske prakse koji se odnose na primjenu kivičnih djela podmićivanja i krivičnih djela protiv službene i druge odgovorne funkcije iz glave XXXI Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. Primanje dara i drugih oblika koristi, protuzakonito posredovanje, zloupotreba položaja i ovlaštenja, kao i materijalno krivično pravo će predstavljati nove teme navedene programske aktivnosti ove godine.

Najnoviji vidovi zloupotrebe interneta u svrhe organizovanog kriminala kroz krivična djela iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja djece u digitalnom okruženju, te nasilja nad djecom putem informaciono-komunikacijskih tehnologija su potpuno nove edukativne aktivnosti u narednom periodu, kojima se s više aspekata nastoji približiti i zaokružiti sveobuhvatno jačanje kapaciteta pravosuđa u borbi protiv organizovanog kriminala. Ove će teme biti predstavljene na konferenciji koja će se održati u oktobru 2019. godine.

Analiza dosadašnjeg stanja provedenih obuka iz forenzike u organizaciji Centra, u saradnji s forenzičkim institucijama i policijskim agencijama, ukazala je na postojanje potrebe kreiranja višegodišnjeg programa stručnog usavršavanja, odnosno specijalizacije nosilaca pravosudnih funkcija u domenu novih tehnologija forenzike i forenzičke nauke u krivičnom pravu. Program specijalizacije traje tri godine kroz godišnji program Centra. Predviđeno je učešće nosilaca pravosudnih funkcija u svim seminarima cjelokupnog trogodišnjeg programa, kako bi u potpunosti završili navedenu obuku. Trogodišnji plan obuke na polju forenzike u krivičnom pravu i kriminalistici ima za cilj da sudije, tužioce, stručne suradnike i ovlaštena službena lica upozna sa svim neophodnim informacijama vezanim za određene forenzičke oblasti (balistika, mehanoskopija, biologija - uključujući i DNK analize, hemija, daktiloskopija, dokumenti i rukopisi, mobilni uređaji, itd., uključujući i probleme koji se javljaju). Istovremeno će se analizirati i svi propisi (zakoni i podzakonski akti) koji tretiraju forenziku u najširem smislu riječi. Posebna će pažnja biti posvećena dokaznoj snazi pojedinih tragova, problematici izrade nalaza vještačenja, kao i izgledu/formi naredbe za vještačenje. Kroz proaktivni pristup edukatora i učesnika seminara analiziraće se sve karakteristične teme te razmijeniti iskustva i stavovi, a iz toga će proizaći nedvojbeno kvalitetni zaključci i inicijative (izmjene zakona, podzakonskih akata i procedura, donošenje novih propisa, itd.).

Realizacija druge godine specijalističke obuke iz forenzike planirana je za oktobar i novembar na teme: „Forenzička balistika i mehanoskopija“ i „Forenzička hemija“ koje nastojimo potkrijepiti interaktivnim radom učesnika kroz alternativne vježbe, kao i procedure istraživanja lica mjesta krivičnih djela i forenzičko-kriminalističke analize specifičnih slučajeva.

Mišljenja smo da će ove obuke dati mogućnost usvajanja najvažnijih informacija iz različitih forenzičkih oblasti, što će za posljedicu imati kvalitetnije provođenje istraga, veći broj otkrivenih krivičnih djela, lakše razumijevanje forenzičkih nalaza i kvalitetniji rad pri donošenju sudskih i tužilačkih (i policijskih) odluka u različitim fazama istrage ili procesa suđenja.

Inicijalna obuka sudija i javnih tužilaca u RS u 2019. godini i uvođenje sistema mentorstva

Pripremio: Tomislav Čavić, Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj

1. Uvod

Program stručnog usavršavanja i početne obuke sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj za 2019. godinu, koji je donio Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj, (skraćeno: CEST RS), prevashodno je kreiran na bazi analize potreba za obukom nosilaca pravosudnih funkcija koju je sprovela Stalna komisija za edukaciju pri VSTS-u BiH, zajedno s direktorima CEST-ova i predsjednicima sudova i glavnim tužiocima u Republici Srpskoj, imajući u vidu da je kroz *Peer Review* preporuke koje se odnose na početnu obuku i stručno usavršavanje preporučeno VSTS-u BiH da mora imati aktivniju ulogu u procesu analize potreba pravosuđa za obukom, kao i u modernizaciji same obuke.

Analiza potreba za obukom je neophodna da bi se dobili odgovori o stručnim slabostima i greškama sudija i tužilaca koje se ispoljavaju u njihovom svakodnevnom radu, kao i na potrebu pravosudnih institucija da raspolažu kompetentnim sudijama i tužiocima koji umiju pravilno primijeniti zakon.

Znanje o stručnim slabostima, nestručnosti i lošim praksama, kao i o prednostima koje posjeduju sudije i tužioci, je u rukama predsjednika sudova i glavnih tužilaca koji svakodnevno rade sa sudijama/tužiocima i koji su kao rukovodioci institucija u najboljoj prilici adresirati nove izazove u radu, kako bi se primijećeni nedostaci i slabosti otklonili adekvatnom obukom.

U tom cilju, VSTS BiH je kod razmatranja pitanja u vezi edukacije sudija i tužilaca u BiH krajem 2018. godine uputio pismo predsjednicima sudova i glavnim tužiocima kojim od njih traži da na opštim sjednicama sudija, odnosno kolegijima tužilaštava, razgovaraju o najčešćim greškama u radu, te da obavijeste VSTS BiH na koji način da se zajednički koncipira edukacija nosioca pravosudnih funkcija u 2019. godini, jer smatraju da je ovo važan i kontinuiran proces, te da su rukovodioci pravosudnih institucija u najboljoj prilici da adresiraju nove izazove u radu kako bi se uočeni nedostaci i slabosti kod nosilaca pravosudnih funkcija otklonili planiranjem adekvatne obuke (edukacije). Osim toga, u skladu s preporukama ekspertske misije Evropske komisije, VSTS BiH u svom pismu ističe da je naročito bitno da se vodi računa da se sudije i javni tužioci prijavljuju na seminare s temom koja se odnosi na referat na kojem rade, a radi kvalitetnijeg i efikasnijeg rada na predmetima koji su im dodijeljeni u rad.

VSTS BiH je, preko svoje Stalne komisije za edukaciju, od početka 2018. godine intenzivirao i saradnju s centrima za edukaciju kako bi se svi prijedlozi za obuku sudija i javnih tužilaca koje dostave predsjednici sudova i glavni tužioci razmotrili i adekvatno uvrstili u programe početne obuke i stručnog usavršavanja za 2019. godinu.

2. Uvođenje mentorstva za novoimenovane sudije i javne tužioce

Evropska komisija je putem ekspertske *Peer Review* misije u 2017. godini dostavila izvještaj o izvršenoj stručnoj analizi postojećeg sistema edukacije sudija i tužilaca u BiH kroz početnu obuku i stručno usavršavanja sudija i javnih tužilaca u Bosni i Hercegovini, u kojem je konstatovala da: „*razvoj obavezne i dobro kreirane početne obuke za novoimenovane sudije i javne tužioce je jedan od prioriteta u oblasti edukacije sudija i javnih tužilaca u BiH.*“

Sudije i tužioci moraju imati vještine donošenja odluka, a što zahtijeva ne samo izuzetno poznavanje prava i metoda rada, nego i sposobnost pravilnog korištenja ličnih vještina. Razvoj i provođenje programa početne obuke moraju biti u koordinaciji sa sadržajem stručnog usavršavanja kako bi se osiguralo kontinuirano sticanje vještina.

Inicijalna obuka za novoimenovane sudije i tužioce bi bila komplementarni dio početne obuke, jer se novoimenovanim sudijama i tužiocima treba obezbijediti formalizovana stručna podrška i orijentacija unutar pravosudne institucije u kojoj su imenovani kako bi se zadovoljila posebna potreba za sistematskim provođenjem specijalističke obuke kroz interaktivan rad i veću zastupljenost radionica, vježbi, simultanih suđenja i praktičnih rješenja u edukaciji.

Stalna komisija za edukaciju VSTS-a BiH je u januaru 2018. godine usvojila akcioni plan za realizaciju preporuka stručnih analiza eksperata Evropske komisije koje se odnose na početnu obuku i stručno usavršavanje sudija i javnih tužilaca u BiH.

U ovom akcionom planu se početnoj, inicijalnoj obuci novoimenovanih sudija i javnih tužilaca posvećuje posebna pažnja kroz odabir tema koje će biti uvrštene u Program stručnog usavršavanja i početne obuke CEST-a RS-a za 2019. godinu, kao i kroz prioritizirane aktivnosti vezane za **uvođenje sistema mentorstva novoimenovanim nosiocima pravosudnih funkcija u sudovima i tužilaštvima** u kojem će sudije i javni tužioci s dokazanim iskustvom i znanjem, koji su određeni za mentore, pomagati i usmjeravati novoimenovane sudije i javne tužioce putem savladavanja i sticanja praktičnih vještina u radu, kao i primjene procesnih zakonskih odredbi kroz aktuelnu praksu, te preduzimanjem aktivnosti nadzora nad inicijalnim obukama koje se provode za novoimenovane sudije i javne tužioce u centrima za edukaciju, kao što su obuke na temu etike, integriteta i prakse disciplinskih postupaka.

U tom cilju, VSTS BiH je dana 15.11.2017. godine donio Pravilnik o postupku određivanja i načinu rada konsultativnog tužioca za novoimenovane i druge tužioce, čime je otpočeo proces određivanja i imenovanja konsultativnih tužilaca, a kojima će takođe nakon imenovanja za konsultativne tužioce biti potrebno obezbijediti određenu obuku kojom će se obučiti za prenos znanja i razvoj mentorskih vještina. Ovim Pravilnikom su utvrđeni uslovi i postupak određivanja konsultativnog tužioca (mentora), njegova prava i dužnosti i način vrednovanja njegovog rada.

Uslov za određivanje i imenovanje konsultativnog tužioca je da tužilac iz istog tužilaštva obavlja funkciju tužioca najmanje 15 godina, da mu je najmanja ocjena rada u skladu s Kriterijima za ocjenjivanje „uspješno obavlja tužilačku funkciju“, da ima razvijene organizacione i komunikacione sposobnosti, posebno sposobnost za interaktivan rad, i spremnost na zajednički rad s novoimenovanim tužiocem. Ukoliko u tužilaštvu u kojem radi novoimenovani tužilac ne postoji tužilac s tužilačkim iskustvom od 15 i više godina, za konsultativnog tužioca može biti određena osoba s najviše tužilačkog iskustva u toj instituciji, uz uslov da ispunjava ostale kriterije propisane ovim Pravilnikom.

Pravilnikom je određeno da glavni tužilac u svakom okružnom tužilaštvu formira listu konsultativnih tužilaca za svoje tužilaštvo na osnovu internog poziva za izbor konsultativnih tužilaca, a sposobnost kandidata za obavljanje posla konsultativnog tužioca utvrđuje se na osnovu mišljenja Ureda glavnog tužioca.

Svi tužioci koji se nalaze na listi za konsultativne tužioce koju donosi glavni tužilac obavezni su da pohađaju jednokratnu specijalističku stručnu obuku za obavljanje mentorstva koja će se organizovati u CEST-ovima, prema programu koji utvrđuje svaki CEST u saradnji s VSTS-om BiH.

Konsultativni tužioci se određuju i imenuju za novoimenovanog tužioca u tužilaštvu na period od godinu dana na osnovu odluke koju donosi glavni tužilac.

Ovim Pravilnikom je takođe regulisano da je u ovom periodu od godinu dana konsultativni tužilac u tužilaštvu dužan da stvori profesionalno radno okruženje, te da novoimenovanog tužioca uključi u širi kontekst rada u tužilaštvu, pomogne u interpretaciji i analizi rezultata dobijenih u toku rada, da novoimenovanom tužiocu pruži stručnu podršku i usmjeri ga u radu i da daje povratnu informaciju o njegovoj uspješnosti u radu, da pregleda sve odluke novoimenovanog tužioca i da ga potiče na unapređenje stručnih znanja, kritičko promišljanje i samostalnost u radu, ali nikako da pruža novoimenovanom tužiocu pomoć u rješavanju konkretnih predmeta kojima je ovaj zadužen.

Konsultativni tužilac je dužan da svaka tri mjeseca podnosi kratki izvještaj glavnom tužiocu o rezultatima rada novoimenovanog tužioca, koji sadrži njegovo mišljenje o stručnoj osposobljenosti i preporuke za njegovu edukaciju i dalje stručno usavršavanje.

Rad konsultativnog tužioca se posebno vrednuje kroz smanjenje norme na njegovom referatu, a što se utvrđuje kroz Pravilnik o orijentacionim mjerilima za rad tužilaca.

Glavni tužioci iz okružnih tužilaštava su početkom 2018. godine dostavili Stalnoj komisiji za edukaciju VSTS-a BiH odluku o formiranju liste konsultativnih tužilaca s obrazloženjem, na nivou tužilaštva na čijem čelu se nalaze, te su dužni da je redovno obavještavaju ukoliko dođe do promjena na listi.

Pošto je u 2018. godini završen proces imenovanja konsultativnih tužilaca (mentora) na osnovu Pravilnika koji je donio VSTS BiH, a kojima je nakon imenovanja obezbjeđena određena specijalistička obuka za prenos znanja i razvoj mentorskih vještina, isti su otpočeli s procesom mentorisanja u institucijama tužilaštava u koje su imenovani i počeli da rade novoimenovani javni tužioci.

U Programu stručnog usavršavanja i početne obuke za 2019. godinu CEST-a RS-a je u saradnji s CEST-om FBiH planirao praktičnu specijalističku edukaciju (obuku) za konsultativne tužioce u okružnim i kantonalnim tužilaštvima, koja je i održana u Sarajevu dana 22. februara 2019. godine, s metodom obuke: kombinacija prezentacije, praktičnog rada i međusobne diskusije i razmjene mišljenja.

Što se tiče mentorstva novoimenovanih sudija u Bosni i Hercegovini, VSTS BiH je u saradnji s centrima za edukaciju započeo i proces razmatranja najboljih modela mentorstva za novoimenovane sudije, te je u tom cilju početkom 2019. godine organizovan i TAIEX seminar, kako bi se razvio program mentorstva uz pomoć eksperata iz te oblasti u drugim evropskim zemljama, s tim da VSTS BiH definiše i utvrdi osnovne principe mentorstva, okvir, ciljeve i očekivani rezultat, predvidi proces odabira grupe mentora iz različitih odjeljenja sudova, da se opredijeli za najbolji model i vrstu mentorstva (mentorstvo grupe ili mentorstvo jednog kolege), odredi dinamiku održavanja pojedinačnih sastanaka između mentora i učesnika, kao i grupne diskusije za vrijeme trajanja mentorstva.

Ciljevi programa mentorstva trebaju obuhvatiti sve potrebe identifikovane na nivou institucije, kao što su pitanja da li svaki novoimenovani sudija u istom sudu mora imati svog posebnog mentora, da li treba imati više mentora ako radi na više referata, da li mentor može biti određen iz drugog suda, uslovi za izbor mentora, prava mentora i motivisanje najboljih sudija da se prihvate mentorisanja novoimenovanih sudija, period trajanja mentorisanja, da li mentor ili novoimenovani sudija može odbiti mentorisanje, da li mentor može tražiti da se razriješi ove dužnosti i da li mentorisanje može tražiti drugog mentora, šta je sadržaj i program rada mentora, predhodna specijalistička obuka mentora, itd.

Osmišljavanje programa mentorstva temelji se na praktičnim vještinama (npr. kako napisati presudu u parničnom predmetu) i na veoma jasnom postavljanju artikuliranih ciljeva edukacije.

Strategija i metodologija mentorstva će se utvrditi s istaknutom praktičnom dimenzijom.

3. Teme za inicijalnu, početnu obuku novoimenovanih sudija i javnih tužilaca

Od 2018. godine sudije i javni tužioci nakon imenovanja na funkciju prolaze obaveznu početnu obuku u trajanju od 8 dana koju organizuju CEST-ovi za novoimenovane sudije i tužioce i više ne mogu birati i pohađati druge seminare koji nisu predviđeni za početnu obuku. Sada početna obuka garantuje jednak nivo kompetencija za svakog polaznika inicijalne obuke.

Na osnovu Odluke VSTS-a BiH od 18.10.2018. godine, koja se primjenjuje od 1. januara 2019. godine, predsjednici sudova i glavni tužioci su dužni da sudiji, odnosno javnom tužiocu, koji je prvi put imenovan na ovu funkciju omoguće pohađanje cjelokupnog programa obuke koji je u godišnjem Programu CEST-a RS-a namijenjen za novoimenovane sudije/javne tužioce najkasnije u prvih šest (6) mjeseci nakon preuzimanja dužnosti, a ostale sudije i tužioci su dužni da u toku godine ostvare minimalno tri (3) dana obavezne obuke, a maksimalno deset (10) dana stručnog usavršavanja na teme koje su obuhvaćene Programom stručnog usavršavanja i početne obuke CEST-a RS-a, a koje su vezane za referate na kojima rade.

Osim seminara koji su predviđeni Programom obuke za novoimenovane sudije/javne tužioce, novoimenovani sudije i javni tužioci mogu prisustvovati i svim drugim edukacijama koje su predviđene Programom rada CEST-a RS-a za 2019. godinu.

Za razliku od predhodnog perioda u kojem su programi početne obuke bili više teoretske prirode (*ex katedra*), sada se težište u planiranju početne obuke i odabiru tema stavlja na interaktivan rad, radionice na teme praktičnih vještina koje bi pomogle sudijama/tužiocima da steknu vještine koje su im potrebne u svakodnevnom radu (vještine saslušavanja svjedoka i insajdera, vještine unakrsnog ispitivanja, vještina upravljanja sudom i vremenom, vještina planiranja, vještina izrade odluke, itd.).

Teme koje su odabrane za početnu obuku novoimenovanih sudija i tužilaca u okviru Programa stručnog usavršavanja i početne obuke CEST-a RS-a za 2019. godinu se uglavnom odnose na metodologiju izrade sudskih i tužilačkih odluka, te na glavni pretres, radnje dokazivanja i zakonitost dokaza u krivičnom postupku, tehniku izrade tužilačkih akata, posebne istražne radnje, vještinu unakrsnog ispitivanja u krivičnom postupku, vještinu pisanja i obrazlaganja presude, upravljanje sudskim postupkom i organizaciju vremena, koordinaciju i nadzor tužioca nad radom policije, etiku i integritet, etičke standarde, rodnu neravnopravnost, disciplinski postupak, Bangalorske principe sudijskog ponašanja, osnove evropskog prava, zaštitu ljudskih prava i primjenu prakse Evropskog suda za ljudska prava u postupku pred domaćim sudovima, predstavljanje baze sudskih odluka CSD-a VSTS-a BiH i obuku CMS/TCMS.

Osim toga, u okviru trogodišnje saradnje s regionalnim programom Savjeta Evrope pod nazivom: „Jačanje pravosudne ekspertize o slobodi izražavanja i medija u Jugoistočnoj Evropi“ (JUFREX), biće realizovan nastavak saradnje i u 2019. godini organizovan seminar za sudije i javne tužioce, kao i realizovana edukacija edukatora CEST-a RS-a na temu: „Pravo na slobodu izražavanja – član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama“, a cilj ovih aktivnosti je upoznavanje i unapređenje primjene standarda u kontekstu člana 10 EKLJP-a te prihvatanje prakse Evropskog suda za ljudska prava i doprinos harmonizaciji sudske prakse u BiH.

Teme koje se odnose na stručni dio, kao što su metodologija izrade sudskih i tužilačkih odluka, će realizovati edukatori koji su stručni i sposobni da pripreme stručnu prezentaciju, materijale koji se odnose na simultano suđenje, testove i praktične vježbe, te da održe pažnju učesnika seminara i da podstreknu učesnike na interaktivan rad i diskusiju.

Edukatori u sklopu pojedinačnih obuka treba da pripreme kako domaću sudsku praksu, tako i praksu Evropskog suda za ljudska prava.

Edukatori treba da organizuju praktični rad na seminaru u vidu vježbi, zadataka, učenja kroz isječke iz filmova i sl. jer ove metode motiviraju odrasle da uče i usvajaju znanje.

Edukatori su osposobljeni za izradu testa za samoprocjenu znanja polaznika o temi edukacije, samotestiranje polaznika prije i nakon završetka edukacije na svakom seminaru, s tim da je ovaj test anonimn.

Program inicijalne, početne obuke i stručnog usavršavanja CEST-a RS-a za 2019. godinu je dostavljen svim sudijama i javnim tužiocima u Republici Srpskoj u elektronskom i štampanom obliku i objavljen je na internet stranici CEST-a RS-a.

Preporuke i zaključci iz mišljenja Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji u odnosu na vladavinu prava i osnovna prava

S obzirom na aktuelnost Mišljenja o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji i Analitički izvještaj u kojem se po prvi put upoređuje stanje u BiH sa standardima koji se primjenjuju u zemljama članicama EU, a koje je Evropska komisija 29.5.2019. godine objavila, ističemo najznačajnije zaključke i preporuke koje se odnose na pravosuđe u Bosni i Hercegovini.

Saopštenje Komisije Evropskom Parlamentu i Vijeću – Mišljenje Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji (Brisel, 29.05.2019. COM(2019) 261 final)^[59] sadrži sljedeće zaključke i preporuke u odnosu na vladavinu prava:

6. *Unaprijediti funkcionisanje pravosuđa kroz usvajanje novih zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću i sudovima BiH u skladu s evropskim standardima.*

7. *Jačati prevenciju i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući i borbu protiv pranja novca i terorizma, prvenstveno putem:*

- a) *usvajanja i provođenja propisa o sukobu interesa i zaštiti uzbunjivača;*
- b) *osiguravanja djelotvornog funkcionisanja i koordinacije tijela za borbu protiv korupcije;*
- c) *usklađivanja zakonodavstva i jačanja kapaciteta za javne nabavke;*
- d) *osiguravanja efikasne saradnje između tijela za provođenje zakona i a tužilaštvima;*
- e) *demonstriranja napretka u ostvarivanju rezultata proaktivnih istraga, potvrđenih optužnica, kaznenih progona i pravosnažnih osuđujućih presuda u predmetima organiziranog kriminala i korupcije, uključujući i one na visokom nivou;*
- f) *depolitizacije i restrukturiranja javnih preduzeća i osiguravanja transparentnosti procesa privatizacije.*

8. *Osigurati efikasnu koordinaciju upravljanja granicama i kapacitetima za upravljanje migracijama na svim nivoima i osigurati funkcionisanje sistema azila.*

U odnosu na osnovna prava preporuke su sljedeće:

9. *Jačati zaštitu prava svih građana, posebno osiguravanjem provedbe zakona o nediskriminaciji i o rodnoj ravnopravnosti.*

10. *Osigurati pravo na život i zabranu mučenja, posebno (a) ukidanjem upućivanja na smrtnu kaznu u Ustavu Republike Srpske i (b) uspostavljanjem nacionalnog mehanizma za prevenciju mučenja i nečovječnog postupanja.*

[59] Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu i Vijeću - Mišljenje Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji (Brisel, 29.05.2019. COM(2019) 261 final), nezvanični prevod dostupan na: http://dei.gov.ba/dei/direkcija/sektor_strategija/Upitnik/misljenje/default.aspx?id=21774&langTag=bs-BA

11. Osigurati poticajno okruženje za civilno društvo, posebno poštujući evropske standarde o slobodi udruživanja i slobodi okupljanja.

12. Garantovati slobodu izražavanja i medija i zaštitu novinara, posebno putem (a) osiguravanja odgovarajućeg sudskog procesuiranja predmeta prijetnji i upotrebe nasilja nad novinarima i medijskim radnicima, i (b) osiguravanja finansijske održivosti sistema javnih RTV servisa.

13. Unaprijediti zaštitu i inkluziju ranjivih grupa, posebno osoba s invaliditetom, djece, LGBTI osoba, pripadnika romske zajednice, pritvorenika, migranata i tražilaca azila, kao i raseljenih lica i izbjeglica u cilju zatvaranja Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Analitički izvještaj koji se nalazi u prilogu Mišljenja Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji^[60] pruža dodatne informacije i sliku stanja u Bosni i Hercegovini u odnosu na ispunjavanje kriterija za članstvo u Evropskoj uniji.

U kontekstu političkih kriterija i pitanja vladavine prava zaključuje se da:

... Ustav Bosne i Hercegovine sadrži osnovne principe potrebne za parlamentarnu demokratiju zasnovanu na vladavini prava, zaštitu ljudskih prava i podjelu ovlasti. Međutim, potrebno je usvojiti amandmane na Ustav da se on uskladi sa zahtjevima članstva u EU. Kompleksna ustavna struktura i česti sporovi o podjeli nadležnosti među nivoima vlasti utječu na usklađivanje zakonodavstva sa *acquis-om* i na njegovu implementaciju u brojnim poglavljima. Potrebno je da Bosna i Hercegovina osigura pravnu sigurnost u pogledu raspodjele nadležnosti među nivoima vlasti i da uvede klauzulu o zamjeni kako bi se omogućilo da država privremeno izvršava nadležnosti drugih nivoa vlasti u cilju sprečavanja težih kršenja propisa EU za koje bi odgovornost snosila čitava zemlja. Sva administrativna tijela kojima je povjerena provedba *acquis-a* treba da se zasnivaju samo na profesionalizmu i prava veta na nacionalnoj osnovi u njihovom odlučivanju treba ukinuti. Ustav sadrži odredbe koje se pozivaju na etničku pripadnost i mjesto stanovanja koje nisu u skladu sa EKLJP-om i njenim protokolima. To su odredbe koje se odnose na imenovanje, sastav i postupke odlučivanja šefa države i izvršnih i zakonodavnih tijela, budući da su određena izborna prava rezervisana za građane koji pripadaju „konstitutivnim narodima” – Bošnjacima, Hrvatima i Srbima. Potrebne su značajne dodatne reforme kako bi se osiguralo da svi građani mogu djelotvorno ostvarivati svoja politička prava, u skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Sejdić-Finci*. I etnički zasnovano pravo veta negativno utiče na rad Parlamentarne skupštine i entitetskih zakonodavnih tijela. Potrebno je da Ustav izričito garantira nezavisnost pravosuđa, uključujući Sud Bosne i Hercegovine, Tužilaštvo i Visoko sudsko i tužilačko vijeće kao samoregulacijsko tijelo pravosuđa. Bosna i Hercegovina treba da ojača profesionalizam i nepristrasnost sudija Ustavnog suda i nezavisnost Ustavnog suda i da osigura kontinuirano poštivanje njezinih odluka na svim nivoima vlasti. Potrebno je riješiti pitanje međunarodnih sudija u Ustavnom sudu. Izvršne ovlasti Ureda visokog predstavnika treba postepeno ukidati, s obzirom da je ovako široka međunarodna supervizija u principu nekompatibilna s članstvom u EU. (str.13 Analitičkog izvještaja)

U odjeljku 1.2. Vladavina prava i osnovna prava, koji se odnosi na Poglavlje 23: Pravosuđe i osnovna prava zaključuje se sljedeće:

Osnovne vrijednosti EU uključuju vladavinu prava i poštivanje ljudskih prava. Adekvatno funkcionisanje pravosuđa i efikasna borba protiv korupcije su od izuzetne važnosti, kao i poštivanje osnovnih

[60] Radni dokument Analitički izvještaj u prilogu dokumenta Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu I Vijeću Mišljenje Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji (Brisel, 29.05.2019. COM(2019) 261 final), nezvanični prevod dostupan na: http://dei.gov.ba/dei/media_servis/vijesti/default.aspx?id=21809&langTag=bs-BA

prava u zakonima i u praksi. Bosna i Hercegovina je dostigla određeni nivo pripremljenosti za provođenje *acquis-a EU* i evropskih standarda u ovoj oblasti. Ustavni i zakonski okvir za pravosuđe je nepotpun i potrebno je ojačati njegovu nezavisnost. Sukob nadležnosti u krivičnim stvarima se mora riješiti i povećati stepen usklađenosti sudske prakse u svim pravnim sistemima zemlje. Zakonodavni okvir za sprečavanje i suzbijanje korupcije pokazuje značajne nedostatke uslijed neusklađenosti zakonodavstva, strategija i akcionih planova. Kapaciteti za provođenje zakona su slabi, posebno zbog rascjepkanosti agencija za provođenje zakona. Korupcija je široko rasprostranjena te i dalje predstavlja problem. Svi nivoi vlasti pokazuju znakove političke zarobljenosti, što direktno utiče na svakodnevni život građana, posebno u oblasti zdravstva, obrazovanja, zapošljavanja i javnih nabavki. Zakonodavni i institucionalni okvir za zaštitu osnovnih prava je uglavnom uspostavljen i potrebno ga je u potpunosti provesti i u značajnoj mjeri unaprijediti usklađivanjem zakonodavstva unutar zemlje, te usklađivanjem domaćeg zakonodavstva sa evropskim standardima kroz jačanje administrativnih kapaciteta i osiguravanje odgovarajućih resursa za efikasno ostvarivanje osnovnih prava. Potrebne su značajne i opsežne reforme kako bi se osigurala politička i pravna jednakost svih građana, te inkluzivno i kvalitetno obrazovanje za sve, prevazilaženjem prakse „dvije škole pod jednim krovom“. (str. 27 Analitičkog izvještaja)

U odnosu na rad pravosuđa Komisija je ustanovila sljedeće:

Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi i dostigla je određeni nivo pripremljenosti u oblasti pravosuđa. Ustavni i zakonski okvir koji uređuje pravosuđe je nepotpun i ne pruža dovoljne garancije nezavisnosti, odgovornosti i efikasnosti. Zakon o VSTV-u treba revidirati kako bi se bolje regulisala imenovanja i ocjenjivanje rada nosilaca pravosudnih funkcija i disciplinski postupci protiv njih, te osigurali odgovarajući pravni lijekovi protiv konačnih odluka VSTV-a, u skladu s evropskim standardima. Potrebno je usvojiti i Zakon o sudovima u Bosni i Hercegovini u skladu s evropskim standardima kako bi se spriječio sukob nadležnosti u krivičnim stvarima i osigurala potrebna pravna sigurnost. U cilju jačanja garancija nezavisnosti sudstva i samostalnosti tužilaštva, između ostalog i od svih oblika politizacije i pritisaka, VSTV i pravosudni sistem na državnom nivou treba da imaju eksplicitan ustavni status. S obzirom na pluralitet pravnih sistema u zemlji, Bosna i Hercegovina mora uspostaviti sudsko tijelo koje će osigurati dosljedno tumačenje zakona i usklađenost sudske prakse, uz potpuno osiguravanje principa nezavisnosti svih sudija. Za djelotvorno provođenje Strategije za reformu sektora pravde i smanjenje broja neriješenih predmeta ratnih zločina potrebna je politička volja i adekvatni kapaciteti. Potrebni su dalji naponi na poboljšanje funkcionisanje pravosuđa, posebno u pogledu nepristrasnosti i efikasnosti, nadogradnjom postojećeg sistema za automatsko upravljanje predmetima i reformom zakona o izvršnom postupku kako bi se sudovi oslobodili tereta nespornih građanskih i privrednih potraživanja. Početnu obuku i stručno usavršavanje treba značajno poboljšati, uključujući i uspostavljanje funkcionalnog sistema mentorstva. U narednoj godini Bosna i Hercegovina posebno treba da:

- usvoji revidirani Zakon o VSTV-u i Zakon o sudovima u Bosni i Hercegovini u skladu s evropskim standardima; provede mjere u oblasti krivičnog postupka navedene u akcionom planu VSTV-a; dosljedno primjenjuje i unaprijedi pravila o imenovanju, ocjenjivanju rada, integritetu i edukaciji sudija i tužilaca;
- usvoji revidiranu Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina;
- revidira zakone o izvršnom postupku u entitetima i Distriktu Brčko, posebno u cilju smanjenja broja neriješenih predmeta vezanih za komunalne usluge oslobađajući sudove tereta nespornih potraživanja. (str. 35)

U kontekstu poglavlja 24: Pravda, sloboda i sigurnost, Komisija je istaknula sljedeće.

EU ima zajednička pravila za kontrolu granica, vize, vanjske migracije i azil. Šengenska saradnja podrazumijeva ukidanje graničnih kontrola unutar EU. Postoji i saradnja u borbi protiv organizovanog kriminala i terorizma, te pravosudna, policijska i carinska saradnja.

*Bosna i Hercegovina ima određeni nivo pripremljenosti za implementaciju *acquis-a* u ovoj oblasti. Zemlja ima nekoliko strategija, posebno o organizovanom kriminalu, trgovini ljudima i integrisanom upravljanju granicama. Zakonodavstvo u nekim oblastima, posebno o strancima i azilu, je u velikoj mjeri usklađeno sa *acquis-om*. Međutim, zakonodavstvo nije usklađeno u cijeloj zemlji, a institucionalna saradnja i koordinacija su slabi. Kao rezultat toga, implementacija je često nezadovoljavajuća. Potrebno je ojačati napore za sprečavanje nasilnog ekstremizma i borbu protiv terorizma. Kapaciteti upravljanja granicama i migracijama su nedovoljni i koordinacija među institucijama na različitim nivoima vlasti je loša. Provođenje procedura za azil je vrlo slabo. Bosna i Hercegovina bi u narednoj godini trebala posebno:*

- poboljšati kapacitete za borbu protiv terorizma kroz bolju saradnju i koordinaciju, jačanjem razmjene kriminalističkih obavještajnih podataka i uspostavljanjem programa za sprečavanje radikalizacije i pomaganje u raskidanju s nasilnim ekstremizmom;*
- obezbijediti djelotvornu koordinaciju kontrole granica i upravljanja migracijama i ojačati postupke za davanje azila kako bi se osobama kojima je to potrebno pružila međunarodna zaštita;*
- usvojiti akcioni plan koji će omogućiti implementaciju nacionalne strategije o nadzoru nad opojnim drogama, prevenciji i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga za period 2018-2023. (str. 56 Analitičkog izvještaja)*

Lista korištenih skraćenica

Brčko distrikt Bosne i Hercegovine – **BD BiH**

Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca RS – **CEST RS**

Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH – **CEST FBiH**

Evropska konvencija o ljudskim pravima – **EKLJP**

Evropski sud za ljudska prava – **ESLJP**

Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi – **OSCE/OEBS**

Sud Evropske unije – **Sud EU**

Vijeće Evrope – **VE**

Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH – **VSTV BiH/VSTS BiH**

Najava sljedećeg broja *Pravne hronike*

Sljedeći jubilarni broj *Pravne hronike* (broj 10) će biti objavljen u novembru 2019. godine.

Praksa Suda Evropske unije, novine u praksi Evropskog suda za ljudska prava, Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Republike Srpske i Apelacionog suda Distrikta Brčko BiH, sve za prvu polovinu 2019. godine će biti obuhvaćene us ljedećem broju. U desetom broju *Pravne hronike* članci će biti posvećeni re-sursima za obuku pravnika i standardima za obrazloženje sudskih odluka.

Elektronsko izdanje *Pravne hronike* je dostupno na internet stranici www.pravnahronika.org.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

The AIRE Centre
Advice on Individual Rights in Europe

British Embassy
Sarajevo